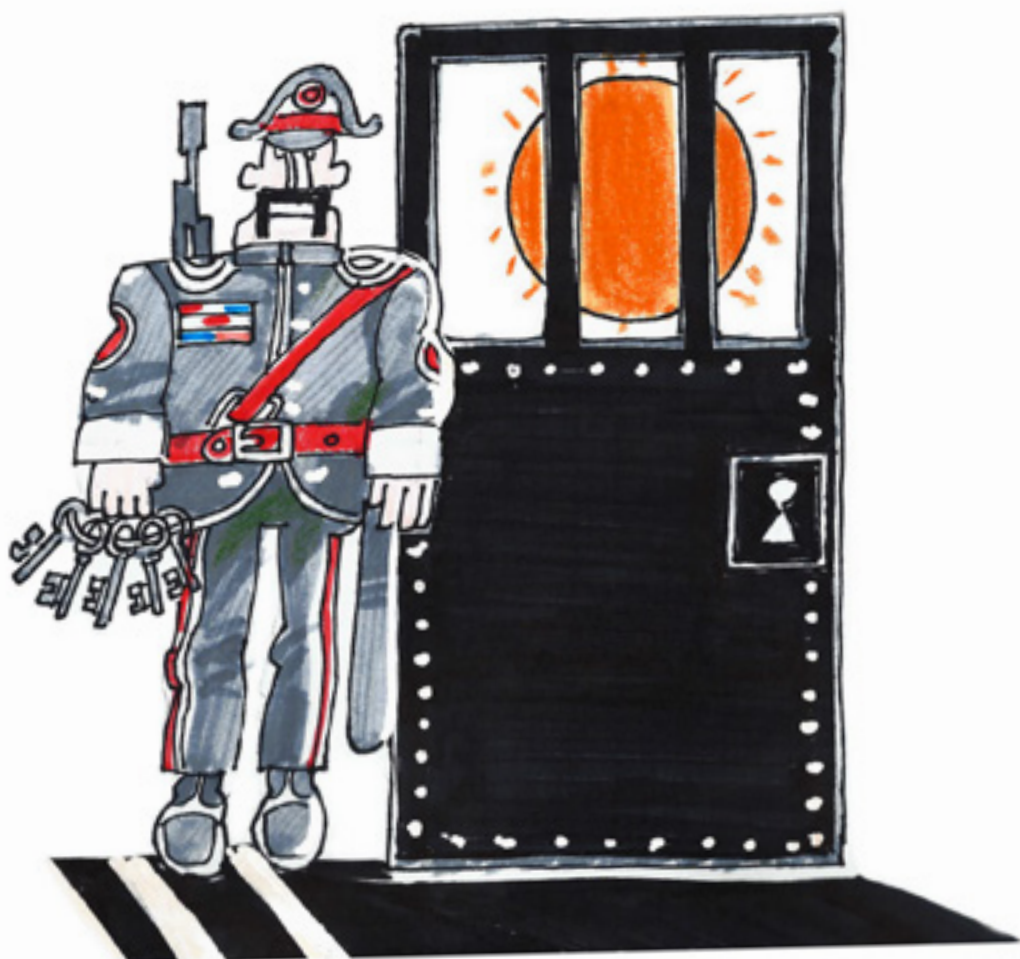

SAHAROVA BALVAS SAŅĒMĒJU GRĀMATA

SAHAROVA BALVAS
SAŅĒMĒJU GRĀMATA
2016

2016. gads — Nadia Murada un Lamija Adži Bašara
2015. gads — Raifs Badāvi
2014. gads — Deniss Mukvege
2013. gads — Malala Jusafzaja
2012. gads — Nasrina Sotudeha un Džafars Panahi
2011. gads — “Arābu pavasaris” (Muhameds Buazizi, Ali Ferzats, Asma Mahfūza, Ahmeds El Senusi un Razana Zaituneha)
2010. gads — Giljermo Farinjass
2009. gads — “Memoriāls” (Oļegs Orlovs, Sergejs Kovaļovs un Ludmila Aleksejeva
“Memoriāla” un visu pārējo
cilvēktiesību aizstāvju Krievijā vārdā)
2008. gads — Hu Dzja
2007. gads — Salihs Mahmuds Mohameds Osmans
2006. gads — Aleksandrs Milinkevičs
2005. gads — *Damas de Blanco*, Hauva Ibrahima,
“Reportieri bez robežām”
2004. gads — Baltkrievijas Žurnālistu savienība
2003. gads — ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans un
viss ANO personāls

2002. gads — Osvaldo Hosē Paija Sardinjass
2001. gads — Izats Gazavi, Nurita Peleda-Elhanana,
monsinjors Zakariešs Kamveņu
2000. gads — *¡BASTA YA!*
1999. gads — Šanana Gušmao
1998. gads — Ibrahims Rugova
1997. gads — Salima Gezali
1996. gads — Vei Džjinšens
1995. gads — Leila Zana
1994. gads — Taslima Nasrīna
1993. gads — *Oslobođenje*
1992. gads — *Las Madres de Plaza de Mayo*
1991. gads — Adems Demači
1990. gads — Auna Sana Sū Čī
1989. gads — Aleksandrs Dubčeks
1988. gads — Nelsons Rolihlahla Mandela,
Anatolijs Marčenko (pēc nāves)

Situācija 2016. gada nogalē neraisa optimismu. Uz Sirijas pilsētām un tās iedzīvotājiem bez apstājas krit bumbas, politiešlodzīto saraksts visā pasaulē nebeidz augt garumā un populistiska propaganda apdraud demokrātiskās vērtības pat pašā Eiropas Savienībā.

Eiropas Parlaments rikojas. Izteiksmes brīvības vārdā un atbalstot tiesības iestāties pret ciešanām un netaisnību, tas cenšas palīdzēt tiem, kuru balsis mēģina apslāpēt. Eiropas Parlaments to dara visos iespējamajos veidos, dažkārt aizkulisēs un dažkārt uz pasaules skatuves, piemēram, katru gadu piešķirot Saharova balvu, kas starpešu gaismā parāda notiekošo cīņu. Eiropas Parlaments zina, ka šī balva nav burvju nūjiņa; lai atceramies 2011. gada balvas laureāti, sīriešu cilvēktiesību aktivisti Razanu Zaitunehu, par kuras likteni joprojām nekas nav zināms, vai 2015. gada laureātu Raifu Badāvi, kura drosme iespaidoja visu pasauli. Saūda Arābijas blogeris un rakstnieks joprojām nīkst savas valsts cietumā tādēļ, ka skaļi runāja par to, ko daudzi neuzdrošinājās apspriest pat savās mājās. Irāņu advokātei Nasrinai Sotudehai un viņas tautietim režisoram Džafaram Panahi joprojām nav atļauts ceļot.

Taču 2016. gads ir nesis arī priecīgus jaunumus. Pateicoties nemitīgajam Eiropas Parlamenta atbalstam, brīvību ir atguvusi Azerbaidžānas cilvēktiesību aktiviste Leila Junusa un viņas vīrs Arifs. Balvas laureāts Giljermo Farinjass no Kubas beidzis bada streiku un apciemojis Eiropas Parlamentu. Rūpīgi uzraugot demokrātiskos procesus un precīzi dokumentējot karus un krīzes, Parlaments neļauj pie varas esošajiem iebiedēt un aplūsināt brīvības aizstāvjus.

Šogad Eiropas Parlaments ir izlēmis godināt divu neparastu sieviešu drosmi un cieņu. Nadia Murada Basī Taha ir pārcietusi teroristiskās organizācijas "Islāma valsts" (IS) seksuālu paverdzināšanu un kļuvusi par runaspersonu jezīdu kopienai, pret kuru tiek izvērstis genocīds. Kopā ar savu tautieti Lamiju Adži Bašaru, kura arī piedzīvojusi IS džihādistu zvērības un kuras rētas sniedz apliecinājumu viņas cīņai par brīvību un pret nesodāmību, viņas ir kļuvušas par Irākas jezīdu reliģiskās kopienas tiesību aizstāvēm. Piešķirot balvu šīm sievietēm, Parlaments apliecina tām atzīību un pauž atbalstu viņu centieniem nodot tiesai tā dēvētās Islāma valsts kaujiniekus, kuri izdarījuši noziegumus pret sievietēm, bērniem un vīriešiem.

Arī šogad turpmākajās lappusēs mūs priecēs 2011. gada laureāta, sīriešu karikatūrista Ali Ferzata zīmējumi. Tie mums atgādina, ka vārda brīvība ir princips, kura nepieciešamība ir neapstrīdama.

SAHAROVA BALVA. Šī balva par domas brīvību, ko pirmoreiz piešķīra 1988. gadā Nelsonam Mandelam un Anatolijam Marčenko, ir augstākais cieņas apliecinājums centieniem cilvēktiesību jomā, ko piešķir Eiropas Savienība. Ar to tiek izteikta atzinība personām, grupām un organizācijām, kuras ir būtiski veicinājušas domas brīvības aizsardzību. Ar šīs balvas un ar to saistītā tīkla starpniecību ES atbalsta laureātus, kuri tādējādi tiek stiprināti un atbalstīti viņu cīņā.

Saharova balva līdz šim ir piešķirta disidentiem, politiskiem līderiem, žurnālistiem, juristiem, pilsoniskās sabiedrības aktivistiem, rakstniekiem, mātēm, sievietēm, minoritāšu līderiem, pretterorisma grupai, miera aktivistiem, aktivistam, kurš iestājās pret spīdzināšanu, karikatūristam, tiem, kuri ilgstoši ieslodzīti pārliecības dēļ, kinorežisoram, ANO kā organizācijai un pat bērnam, kurš cīnās par tiesībām uz izglītību. Šī balva jo īpaši tiek piešķirta par vārda brīvības, minoritāšu tiesību aizsardzības, starptautisko tiesību ievērošanas, demokrātijas attīstīšanas un tiesiskuma īstenošanas veicināšanu.

Saharova balvu un naudas prēmiju 50 000 eiro apmērā Eiropas Parlaments piešķir svinīgā sēdē Strasbūrā katra gada beigās. Kandidātus var izvirzīt ikviena Parlamenta politiskā grupa, kā arī to var darīt atsevišķi deputāti (ja kandidātu atbalsta vismaz 40 deputāti). Ar kandidātiem iepazīstina kopīgā Ārlietu komitejas, Attīstības komitejas un Cilvēktiesību apakškomitejas sēdē, un to locekļi balso par atlases sarakstā iekļautiem trim kandidātiem. Galīgo Saharova balvas laureātu vai laureātus izvēlas Priekšsēdētāju konference — tā ir Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja vadīta struktūra, kurā darbojas visu Parlamenta pārstāvēto politisko grupu vadītāji. Tādējādi balvas saņēmēja izvēle kļūst par patiesu Eiropas izvēli.

ALI F

ANDREJS SAHAROVS (1921–1989), ievērojamais PSRS fiziķis, cilvēktiesību aktivists, disidents un reformu atbalstītājs, piekrita tam, ka balvu par domas brīvību nodēvē viņa vārdā, uztverot šo ieceri “kā būtisku apliecinājumu savai darbībai cilvēktiesību aizsardzības jomā” ⁽¹⁾, kā viņš norādīja vēstulē Eiropas Parlamentam (EP). Saharovs uzskatīja šādas balvas piešķiršanu par lietderīgu, jo tā “pievērstu uzmanību cilvēktiesību problēmai un iedrošinātu cilvēkus, kuri ir snieguši ieguldījumu šajā jomā”. Eiropas Parlaments 1985. gada decembrī pieņemtajā rezolūcijā pauda vēlmi izveidot šo balvu.

Vadošajam kodolfiziķim un padomju ūdeņraža bumbas radītājam Andrejam Saharovam bija 32 gadi, kad viņš kļuva par Padomju Savienības Zinātņu akadēmijas pilntiesīgo locekli un viņam tika piešķirtas “nomenklatūrai” jeb Padomju Savienības elitei pieejamās privilēģijas.

Tomēr 20. gadsimta piecdesmito gadu beigās aizvien vairāk pieauga viņa bažas par kodolizmēģinājumu ietekmi uz atmosfēru un viņa darba politiskajām un morālajām sekām, kas varēja novest pie cilvēku masveida bojāejas.

Pagrieziena punkts viņa politiskajā izaugsmē notika 1967. gadā, kad viņš ierosināja PSRS iestādēm pieņemt ASV priekšlikumu abpusēji noraidīt pretballistisko raķešu aizsardzības sistēmu izveidi, ko viņš savā 1968. gada esejā “Pārdomas par progresu, miermīlīgu līdzāspastāvēšanu un intelektuālo brīvību” aprakstīja kā būtiskus pasaules mēroga kodolkara draudus. Padomju iestādes noraidīja viņa aicinājumu, un pēc šīs esejas publicēšanas Andrejam Saharovam tika liegts ieņemt īpaši slepenus militāros amatus un atņemtas privilēģijas.

1970. gadā viņš kļuva par vienu no PSRS Cilvēktiesību komitejas dibinātājiem, un cilvēktiesību un politisko prāvu upuru aizsardzība kļuva par viņa galveno nodarbošanos. 1972. gadā Andrejs Saharovs apprecējās ar cilvēktiesību aktivisti Jeļenu Bonneri. Neraugoties uz arvien pieaugošo valdības spiedienu, A. Saharovs ne tikai centās panākt disidentu atbrīvošanu savā valstī, bet kļuva par vienu no drosmīgākajiem režīma kritiķiem, iedvesmojot līdzcilvēkus cīnīties pret pamattiesību liegšanu. Kā norādīja Nobela Miera prēmijas komiteja, kas viņam 1975. gadā piešķīra Miera prēmiju, Andrejs Saharovs bija “cilvēces sirdsapziņas runasvīrs”. Viņam neļāva saņemt piešķirto Nobela prēmiju, taču ne represijas, ne trimda nesalauza viņa pretestību.

⁽¹⁾ Šajā publikācijā citētās Andreja Saharova vēstules tiek glabātas Eiropas Parlamenta Vēstures arhīvā.

Andrejs Saharovs 1980. gadā tika izsūtīts uz slēgto Gorkijas pilsētu pēc tam, kad viņš publiski protestēja pret Padomju Savienības militāro iebrukumu Afganistānā 1979. gadā. Trimdā viņš dzīvoja stingrā padomju valsts milicijas uzraudzībā un divas reizes uzsāka badastreiku, lai panāktu atļaujas saņemšanu sievai doties uz Amerikas Savienotajām Valstīm veikt sirds operāciju. Jeļenai Bonnerei, kura 1984. gadā arī tika izsūtīta uz Gorkiju, 1985. gada oktobrī visbeidzot atļāva doties ārstēties uz Amerikas Savienotajām Valstīm. Eiropas Parlaments atbalstīja A. Saharovu un J. Bonneri un pat sprieda par to, lai Parlamenta sēžu zālē Andrejam Saharovam tiktu atvēlēta simboliska vieta, ko iezīmētu tukšs krēsls. Tā vietā tika pieņemta cita ideja — izveidot Andreja Saharova vārdā nosauktu balvu. Saharovu izvēlējās tāpēc, ka viņš ir “Eiropas pilsonis, kurš personificēja domas vārda brīvību un kurš savu uzskatu un pārliecības dēļ bija nolēmis atteikties no visiem materiālajiem labumiem un apbalvojumiem, kas viņam bija pieejami”, EP plenārsēdē norādīja šīs iniciatīvas referents Žans Fransuā Denjo.

Balva tika izveidota ar Eiropas Parlamenta rezolūciju, ko pieņēma 1985. gada decembrī. Pēc gada Mihails Gorbačovs, kurš Padomju Savienībā uzsāka pārbūves un atklātības procesu, atļāva Andrejam Saharovam un Jeļenai Bonnerei atgriezties Maskavā. Saharovs nomira Maskavā 1989. gada decembrī.

Balva ar viņa vārdu 2013. gadā iezīmēja ceturtdaļgadsimtu ilgu atbalstu cilvēktiesībām, sniedzoties tālu pāri robežām, pat līdz valstīm ar represīvu režīmu, atalgojot cilvēktiesību aktivistus un disidentus visā pasaulē. Balvu saņēmušie cilvēktiesību aizstāvji ir dārgi maksājuši par savu apņemšanos aizstāvēt cieņu pret cilvēku — daudzi ir tikuši vajāti, nogalināti un zaudējuši brīvību, tikuši piekauti vai izsūtīti. Daudzos gadījumos balvas saņēmējiem ticis liegts personīgi piedalīties balvas saņemšanā.

Tāda ir arī 2012. gada laureāte Nasrina Sotudeha, kura, savulaik atrodoties Evinas cietumā Irānā, uzrakstīja nelaiķim Andrejam Saharovam adresētu vēstuli, iztirzājot disidentisma nozīmi no filozofiskā aspekta un salīdzinot savu lietu ar viņējo:

“Jūs katru dienu tiecāties atgūt dzīvi, un Jūsu pretestība bija pārstēdzoša. Jūsu sasniegtais ir liela uzvara visiem brīvības cīnītājiem visā pasaulē. Lai tie, kas vēl tikai darbosies, piepilda Jūsu neīstenotos sapņus!”

SAHAROVA BALVAS TĪKLS (SBT) aptver Saharova balvas laureātus un Eiropas Parlamenta (EP) deputātus. Eiropas Parlaments to izveidoja 2008. gadā, atzīmējot Saharova balvas 20. gadskārtu. Līdz ar tā izveidi tika atzīta “Saharova balvas ieguvēju īpašā nozīme kā domas brīvības vēstniekiem”, un tā dalībnieki “piekrita pastiprināt kopīgos centienus atbalstīt cilvēktiesību aizstāvjus visā pasaulē ar kopīgiem pasākumiem, ko Eiropas Parlamenta paspārnē veic Saharova balvas ieguvēji”. SBT vispārēji vieno EP deputātus, balvas ieguvējus un pilsonisko sabiedrību nolūkā stiprināt sadarbību cilvēktiesību jomā Briselē un starptautiskā līmenī. SBT ir saziņas kanāls, kas ļauj balvas saņēmējiem un Parlamentam izteikties par cilvēktiesību pārkāpumiem un ar cilvēktiesībām saistītiem jautājumiem.

Balvas 25. gadadienā 2013. gadā SBT pieņēma deklarāciju, kurā tā dalībnieki kopīgi un atsevišķi apsolīja atbalstīt cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību visā pasaulē, īstenojot dažādus pasākumus. Pie šiem pasākumiem var minēt pašlaik notiekošu starptautisku kampaņu par vardarbības pret bērniem izbeigšanu un bērnu izglītības veicināšanu un kampaņu vārda brīvības atbalstam, kas īstenota 2015. gada maijā sadarbībā ar Eiropas Parlamentu.

Saskaņā ar 25. gadadienā pieņemto deklarāciju 2016. gadā SBT izveidoja pirmo stipendiju, lai atbalstītu cilvēktiesību aizstāvju nākamo paaudzi. Trīspadsmit cilvēktiesību aizstāvjiem no visas pasaules bija iespēja piedalīties cilvēktiesību semināros, kas tika rīkoti Briselē un Eiropas Starpuniversitāšu cilvēktiesību un demokratizācijas centrā Venēcijā.

SBT dalībnieki regulāri uzstājas ar Saharova balvas lekcijām Eiropas Savienībā un citur, lai uzlabotu informētību par cilvēktiesību jautājumiem un rosinātu sabiedriskas debates Eiropas valstu galvaspilsētās. Kopš 2013. gada tīkla dalībnieki ir uzstājušies ar Saharova balvas lekcijām Beļģijā,

Čehijas Republikā, Īrijā, Francijā, Itālijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Austrijā, Polijā, Slovākijā, Nigērijā un Tanzānijā. Lekcijas lasīja Baltkrievijas Žurnālistu savienības dalībnieki, kustības *Damas de Blanco* pārstāvji, Salima Gezali, Hauva Ibrahima, organizācijas “Memoriāls” pārstāvji, Aleksandrs Milinkevičs, Denī Mukvege, Ahmeds El Senusi, Ali Ferzats, Nurita Peleda-Elhanana un Giljermo Farinjass.

Tīkls 2008., 2011., 2013. un 2016. gadā ir organizējis konferences. SBT konferences ir debašu forums EP deputātiem, balvas saņēmējiem un Eiropas Savienības, citu starptautisko iestāžu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, un tas ir pamats tīkla darbības izvērsšanai cilvēktiesību jomā.

Papildinformācija par jaunākajiem tīkla pasākumiem ir pieejama Saharova balvas tīmekļa vietnē (europarl.europa.eu/sakharov).

NADIA MURADA BASĪ TAHA (*NADIA MURAD BASEE TAHA*) un LAMIJA ADŽI BAŠARA (*LAMIYA AJI BASHAR*) ir pārcietušas Islāma valsts (*IS*) seksuālu paverdzināšanu un pārstāv tās sievietes, kuras cietušas no *IS* īstenotās seksuālās vardarbības. Viņas arī uztājas, publiski aizstāvēt jezīdu kopienu Irākā — reliģisko minoritāti, ko *IS* kaujinieki pakļāva genocīdam.

2014. gada 3. augustā *IS* nogalināja visus vīriešus L. Adži Bašaras un N. Muradas dzimtajā Kočo ciemā Sindžarā/Irākā. Pēc slaktiņa sievietes un bērni tika sagūstīti. Visas gados jaunās sievietes, tostarp L. Adži Bašara, N. Murada un viņu māsas tika nolaupītas, vairākas reizes pirktas un pārdotas, un izmantotas kā seksa verdzenes. Kočo slaktiņā N. Murada zaudēja sešus brāļus un māti, kuru nogalināja kopā ar vēl 80 pavecākām sievietēm, ko atzina par nederīgām seksuālai izmantošanai. Arī L. Adži Bašara un viņas sešas māsas tika seksuāli paverdzinātas. Kaujinieki pārdeva viņu citam piecas reizes, un Mosulā pēc tam, kad *IS* kaujinieki bija nogalinājuši viņas brāļus un tēvu, L. Adži Bašarai piespiedu kārtā nācās gatavot spridzekļus un vestes pašnāvniekiem.

2014. gada novembrī N. Muradai izdevās izbēgt. Viņai palīdzēja kaimiņu ģimene, kas viņu slepus izveda no *IS* kontrolētās teritorijas, dodot iespēju doties uz bēgļu nometni Ziemeļirākā un vēlāk nokļūt Vācijā. Gadu vēlāk, 2015. gada decembrī, N. Murada uztājās ar savīlņojošu runu ANO Drošības padomes pirmajā cilvēku tirdzniecības jautājumam veltītajā sesijā, stāstot par pārciesto. 2016. gada septembrī viņa kļuva par pirmo *UNODC* labas gribas vēstnieci cilvēku tirdzniecību pārdzīvojušo personu cieņas jautājumos un ir piedalījies pasaules līmeņa un vietēja mēroga atbalsta iniciatīvās, lai veicinātu informētību par neskaitāmu cilvēku tirdzniecības upuru ciešanām. 2016. gada oktobrī Eiropas Padome piešķīra viņai Vāclava Havela cilvēktiesību balvu.

L. Adži Bašara vairākkārt mēģināja bēgt, līdz beidzot aprīlī viņai tas izdevās, kad viņas ģimene samaksāja vietējiem cilvēku kontrabandistiem. Ceļā pāri Kurdistānas robežai, cenšoties sasniegt Irākas valdības kontrolēto teritoriju un bēgot no *IS* kaujiniekiem, kājnieku mīnas eksplozijā gāja bojā divas viņas paziņas, bet viņa pati tika ievainota un kļuva gandrīz akla. Laimīgā kārtā viņai izdevās izbēgt un vēlāk ārstēšanās nolūkos nokļūt Vācijā, kur beidzot viņa satika izdzīvojušos ģimenes locekļus. Pēc atvēršanās L. Adži Bašara ir aktīvi darbojusies, informējot sabiedrību par jezīdu kopienas likteni un palīdzot sievietēm un bērniem, kas cietuši no *IS* paverdzināšanas un zvērībām.

2016

NADIA MURADA
UN LAMIJA ADŽI BAŠARA

RAIFS BADĀVI (RAIF BADAWI) ir gados jauns Saūda Arābijas iedzīvotājs, emuārists un domas un vārda brīvības aizstāvis, kurš atrodas ieslodzījumā un kuram piespriests miesas sods — pēršana ar pletni.

Viņš dibināja un vadīja Saūda Arābijas liberāļu un Saūda Arābijas brīvo liberāļu tīkla tiešsaistes forumus, kuri bija paredzēti šajā konservatīvajā valstī aktuālu reliģijas un politikas jautājumu apspriešanai un kuros 2008. gadā, kad viņu uz vienu dienu aizturēja un nopratināja, turot aizdomās par apostāzi (Saūda Arābijā tas ir ar nāvi sodāms likumpārkāpums), bija tūkstotis reģistrētu lietotāju. Pēc tam viņam uz nenoteiktu laiku aizliedza izbraukt no Saūda Arābijas, viņa bankas konti tika iesaldēti un viņa sievas ģimene mēģināja panākt laulības piespiedu šķiršanu. Kāds radikāls imāms pret viņu izsludināja fatvu.

R. Badāvi drosmīgi turpināja paust savus mēreni liberālos uzskatus. Viņš pauda atbalstu tiesībām uz domas un vārda brīvību un aicināja veidot sabiedrību, kurā varētu pastāvēt viedokļu dažādība. Viņš arī apgalvoja, ka teokrātijas diktatūrā dzīvojošā arābu sabiedrībā neatkarīgam domātājam pietiek vien paust savu viedokli un pret viņu jau vēršas ar fatvu. R. Badāvi pauda bažas par to, ka šāda situācija liks valsts gaišākajiem prātiem glābties bēgot.

Neraugoties uz Saūda Arābijas liberālisma balss R. Badāvi izveidoto tīmekļa vietņu neatgriezenisko slēgšanu, daļu no viņa publicētajiem materiāliem izdevās paglābt un izdot grāmatā. Tās priekšvārdā, kas tapis 2015. gadā cietumā, R. Badāvi norāda, ka savos tiešsaistē un tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos publicētajos rakstos viņš centās vairojot savu līdzcilvēku izpratni, kļiedēt nezināšanu, graut priekšstatu par garīdzniecības neaizskaramību un popularizēt vārda brīvību un sieviešu, minoritāšu un nabadzīgo iedzīvotāju tiesības Saūda Arābijā.

R. Badāvi arestēja 2012. gadā, izvirzot viņam vairākas apsūdzības, tostarp apsūdzību par apostāzi, tomēr par šo apsūdzības punktu nevienas instances tiesā spriedums nav pieņemts. 2013. gadā viņu notiesāja par tāda foruma izveidi, kurā publicēti zaimojoši materiāli un tiešsaistes komentāri, piespriežot septiņu gadu cietumsodu un 600 pletnes sitienu, un pēc tam 2014. gadā notiesāja atkārtoti, piespriežot 1000 pletnes sitienu, desmit gadu cietumsodu un vienu miljonu riālu (226 000 eiro) naudas sodu. 2015. gada janvārī Džedas pilsētā esošā mošejā gaviļējoša pūļa priekšā viņam izpildīja miesas soda pirmo posmu — 50 pletnes sitienus; visus 1000 sitienus bija paredzēts izpildīt divdesmit nedēļās. Pēc miesas soda pirmā posma ārsti atzina — brūces ir tik dziļas, ka vēl viena miesas soda posma izpildi notiesātais nepārdzīvos. Starptautiskās sabiedrības paustā sašutuma un notiesātā sliktā veselības stāvokļa dēļ miesas soda izpilde pagaidām ir atlikta, bet pārsūdzību 2015. gada jūnijā Augstākā tiesa noraidīja. Pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma viņam uz 10 gadiem ir aizliegts publicēties jebkādos plašsaziņas līdzekļos un izbraukt no valsts.

R. Badāvi sieva Ensafa Haidara un viņu trīs bērni pēc anonīmu nāves draudu saņemšanas 2013. gadā aizbēga no Saūda Arābijas un tagad dzīvo Kanādā. Ensafa Haidara pārstāvēja savu vīru Saharova balvas piešķiršanas ceremonijā Strasbūrā un piedalījās SBT rīkotajā konferencē Briselē 2016. gadā.

2015
RAIFS
BADĀVI

DENISS MUKVEGE (*DENIS MUKWEGE*) ir ārsts Kongo Demokrātiskajā Republikā (KDR), kurš par savu dzīves uzdevumu ir izvirzījis palīdzēt atveseļoties un atsākt dzīvi desmitiem tūkstošu sieviešu un meiteņu, kas valstī notiekošajā karā piedzīvojušas grupveida izvarošanu un brutālu seksuālo vardarbību.

D. Mukvege dzimis 1955. gadā Bukavu. Viņš studēja medicīnu un izveidoja ginekoloģijas nodaļu Lemeru slimnīcā KDR austrumos, taču šī slimnīca 1996. gadā, sākoties karam, tika iznīcināta. D. Mukvege atgriezās Bukavu, kur izveidoja telšu slimnīcu un uzbūvēja jaunu dzemdību nodaļu un operāciju zāli, taču 1998. gadā otrajā Kongo karā arī tas viss tika nopostīts.

D. Mukvege nepadevās un atsāka savas slimnīcas darbību Panzi, strādādamas līdz vēlai naktij un apmācīdamas personālu, kā ārstēt sievietes, kuras traumējuši kaujinieki, kas sievietes bija "pasludinājuši par savu kopīgo ienaidnieku". Kopš slimnīcas atvēršanas 1999. gadā, kad Mukvege uzņēma pirmo izvarošanas upuri ar šautām brūcēm dzimumorgānos un augšstilbos, viņš ir sniedzis medicīnisko palīdzību vairāk nekā 40 000 sieviešu. Dažās nedēļās slimnīcu apmeklēja desmitiem izvarotu un spīdzinātu sieviešu.

D. Mukvege ir starptautiski atzīts eksperts seksuālās vardarbības izraisītu patoloģisko un psiholoģisko sociālo traumu novēršanā. Viņa vadītā slimnīca Panzi nodrošina psiholoģisko un fizisko aprūpi un palīdz sievietēm attīstīt jaunas prasmes dzīvei, jo daudzas no viņām savās kopienās pēc pārdzīvotā ir tikušas atstumtas. Meitenēm tā palīdz atgriezties skolā, un tām, kuras vēlas vērsties tiesu iestādēs, tiek sniegta juridiskā palīdzība.

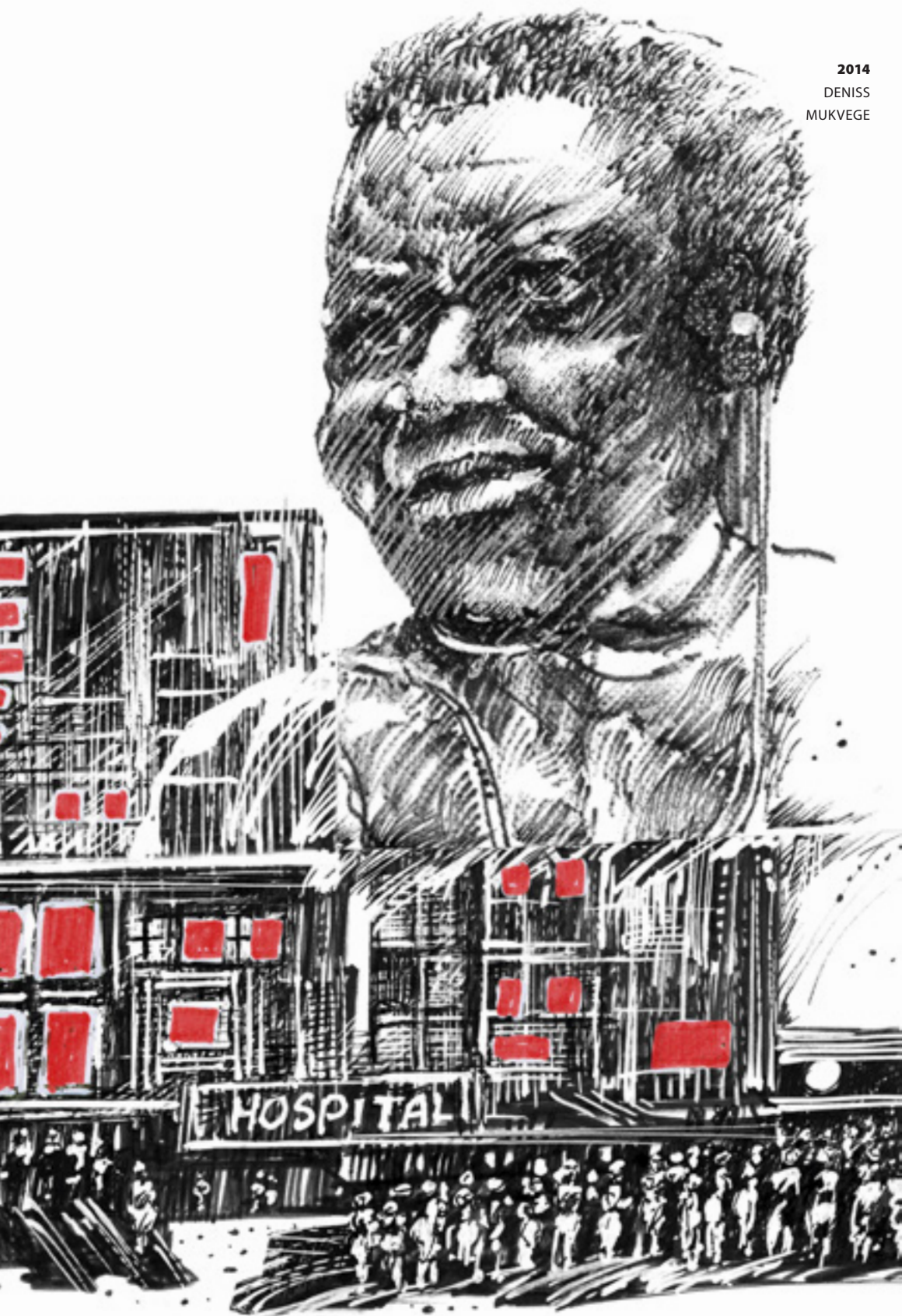
Viņš kļuva par nenogurdināmu vardarbībā cietušo sieviešu interešu aizstāvi pēc tam, kad uz sava operāciju galda atpazīna kādu jauniņu, kura bija dzimusi Panzi slimnīcā un kuras dzemdībās viņš bija piedalījies. Šis bija pāvērsiena punkts, kas iedvesmoja D. Mukvegi darīt vairāk, nevis tikai ārstēt cietušos, un gan savā dzimtenē, gan ārvalstīs paust aicinājumus izbeigt vardarbīgo konfliktu par KDR dabas resursiem. 2012. gadā D. Mukvege cieta arī pats — viņa mājā ielauzās bruņoti vīrieši, kas par ķīlniecēm sagrāba viņa meitas. D. Mukveges miesassargs un draugs gāja bojā, bet viņam pašam izdevās izbēgt un kopā ar ģimeni viņš devās uz Zviedriju, pēc tam uz Beļģiju. 2013. gadā, kad grupa sieviešu, kas pārtiek no mazāk nekā dolāra dienā, kopā nopirka D. Mukvegum biļeti mājup, viņš atgriezās KDR.

Tagad D. Mukvege dzīvo Panzi slimnīcā, neraugoties uz nepārtrauktiem draudiem viņa dzīvībai. Viņš aktīvi sadarbojas ar Eiropas Parlamentu un SBT un ar saviem emocionālajiem aicinājumiem aizsargāt sieviešu un bērnu dzīvības konfliktu skartajās zonās ir ietekmējis Eiropas Parlamenta likumdošanas darbu attiecībā uz izraķeņiem no šim konfliktu skartajām zonām.

Viņa dzīve un darbs ir iemūžināti 2015. gada dokumentālajā filmā *The man who mends women — the wrath of Hippocrates* ("Vīrietis, kurš dziedē sievietes. Hipokrāta dusmas"). Ar Eiropas Parlamenta atbalstu šo filmu subtitrēja visās ES dalībvalstu oficiālajās valodās.

2014
DENISS
MUKVEGE

MALALAI JUSAFZAJAI (*MALALA YOUSAFZAI*) bija 15 gadi, kad talibu kaujinieki 2012. gadā Pakistānas Svata ielejā viņu sašāva sejā. Viņi nevēlējās, lai Malala un citas meitenes iegūtu izglītību. Neraugoties uz smago traumu, viņa izdzīvoja un turpināja cīnīties.

2013. gadā Malala kļuva par visu laiku jaunāko Saharova balvas saņēmēju un veltīja iegūto balvu “maz zināmajiem Pakistānas varoņiem”, enerģiski iestājoties par ikviena bērna tiesībām uz izglītību.

“Daudziem bērniem nav ēdiena, no kā pārtikt, nav ūdens, ko dzert, un bērni ir izslāpuši pēc izglītības. Ir satraucoši, ka 57 miljoniem bērnu ir liegta izglītība... tam ir jāsatricina mūsu sirdsapziņa,” Malala sacīja, uzrunājot 28 valstu pārstāvjus, kas kuplā skaitā bija pulcējušies Parlamenta ēkā balvas 25. gadskārtas konferencē, kura bija neparasta ar to, ka tajā piedalījās gandrīz visi dzīvie Saharova balvas laureāti. “Viens bērns, viens skolotājs, viena pildspalva un viena grāmata var izmainīt pasauli,” teica Malala.

Malalas cīņa par izglītību bija sākusies 11 gadu vecumā, kad viņa rakstīja anonīmu interneta dienasgrāmatu par skolnieces dzīvi talibu pārvaldītajā Pakistānas Svata ielejā. Kamēr Pakistānas armija cīnījās ar *Taliban* par kontroli, talibi 2009. gadā izdeva dekrētu slēgt visas meiteņu skolas. Malalai un viņas ģimenei nācās bēgt no aplenkītās dzimtās pilsētas, un viņas skola tika izpostīta. Kad pēc drošības situācijas uzlabošanās Malala un viņas tēvs Ziaudins, kurš vadīja meiteņu skolu, atgriezās mājās, viņi, par spīti draudiem, turpināja atbalstīt meiteņu izglītību. Malala par ziedojumu iegādājās skolas autobusu — to pašu autobusu, kurā viņa tika sašauta un divas citas meitenes ievainotas uzbrukumā, par ko atbildību uzņēmās talibi.

Malala izdzīvoja un ir apņēmības pilna cīnīties par meiteņu izglītību. Viņa ir *Malala Fund* līdzdibinātāja un ANO īpašā sūtņa pasaules izglītības lietās Gordona Brauna izveidotās Jaunatnes izglītības krīzes komitejas locekle. Gordons Brauns uzskata, ka saskaņā ar pašreizējiem rādītājiem pilnīgi visas meitenes skolu apmeklēs 2086. gadā, nevis 2015. gadā, kā solīts panākt Tūkstošgades attīstības mērķos. “Islāmā meitenēm ir atļauts iegūt izglītību. Ikviena cilvēka, vai tas ir zēns vai meitene, pienākums ir iegūt izglītību un zināšanas,” uzskata Malala.

Savā globālajā iniciatīvā “Izglītība pirmajā vietā” ANO izraudzījās Malalas dzimšanas dienu (12. jūliju) kā Malalas dienu — platformu, kam jāsniedz iespēja bērniem aizstāvēt savas tiesības uz izglītību.

Malala Jusafzaja bija viena no 2014. gada Nobela Miera prēmijas saņēmējām “par cīņu pret bērnu un jauniešu apspiešanu un par visu bērnu tiesībām iegūt izglītību”, līdz ar to kļūstot par jaunāko Saharova balvas un Nobela prēmijas saņēmēju.

NASRINA SOTUDEHA (*NASRIN SOTOUDEH*) ir Irānas juriste, kura specializējās cilvēktiesību lietās un bija viena no nedaudzajiem drosmīgajiem, kas uzņēmās aizstāvēt 2009. gada masu protestu laikā arestētos, kuri protestēja pret, viņuprāt, krāpnieciskajām vēlēšanām, līdz viņu pašu apcietināja 2010. gadā.

Kad viņai 2012. gadā piešķīra balvu, viņa, atrodoties vieninieka kamerā bēdīgi slavenajā Evinas cietumā Irānā, izcieta sešu gadu cietumsodu par Irānas nacionālās drošības graušānu un bija pieteikusi septiņas nedēļas ilgu badastreiku, protestējot pret tiesu varas spiedienu pret viņas vīru un meitiņu.

Lai gan viņas veselības stāvoklis bija vājš, viņa tomēr guva spēku uzrakstīt Eiropas Parlamentam atmiņā paliekošu vēstījumu, ko viņas vietā balvas pasniegšanas ceremonijā nolasīja Nobela prēmijas ieguvēja, draudzene, kolēģe un kliente Širina Ebādi. "Cilvēktiesību vēsture un arī to garantēšanas mehānismu attīstība ir bijis ilgs process, tomēr to īstenošana lielā mērā ir atkarīga no valdību nodomiem — un tieši tās visbiežāk pārkāpj cilvēktiesības." Cilvēktiesību aizstāvjiem un politiski ieslodzītajiem viņa teica: "Tāpat kā jūs, arī es zinu, ka līdz demokrātijai vēl ir ejams ilgs un grūts ceļš."

2013. gada septembrī viņu negaidīti atbrīvoja. Irānas iestādes šo lēmumu nekādi nepaskaidroja, taču viņai piespriests sods netika anulēts un viņai joprojām ir aizliegts izbraukt no Irānas, līdz ar to viņa nevar ierasties saņemt savu Saharova balvu. Tomēr N. Sotudeha 2013. gada decembrī Teherānā tikās ar Eiropas Parlamenta delegāciju, kas pirmoreiz sešu gadu laikā apmeklēja Irānu. Šī tikšanās, kurā viņa pievērsās politieslodzīto stāvoklim un kā nepārredzamu nosodīja lietu izskatīšanu revolucionārajās tiesās, nevis krimināltiesās, izraisīja sašutumu Irānas stingrās līnijas piekritēju vidū, kuri apsūdzēja Nasrinu Sotudehu un Džafaru Panahi musināšanā. Pēc

2012
NASRINA
SOTUDEHA

atbrīvošanas no cietuma N. Sotudeha atsāka aktivistes darbu, aizstāvēt uzbrukumos ar skābi cietušās sievietes un reliģiskās minoritātes un rīkojot cilvēktiesību kampaņas, to skaitā kampaņu par nāvessoda piemērošanas izbeigšanu. Vairākas reizes Irānas iestādes viņu ir uz laiku aizturējušas.

N. Sotudeha neilgu laiku atkal varēja nodarboties ar juridisko praksi, ko viņa centās panākt gadiem ilgi un ko viņa sāka ar nepilngadīgo aizstāvēšanu pret nāvessoda piemērošanu. Taču viņai papildus sešu gadu cietumsodam bija noteikts desmit gadu ilgs aizliegums nodarboties ar jurisprudenci un izbraukt no valsts. N. Sotudeha apstrīdēja revolucionārās tiesas kompetenci noteikt viņai aizliegumu nodarboties ar jurisprudenci, bet 2014. gada oktobrī Irānas Advokātu asociācija negaidīti uz trim gadiem apturēja viņas juristes licenci; viņa uzskata, ka tas ir darīts pēc ietekmīgās Izlūkošanas ministrijas pamudinājuma.

N. Sotudeha sāka katru darbdienu pie asociācijas galvenās mītnes Teherānā rīkot demonstrācijas par tiesībām uz opozīciju un tiesībām strādāt. Viņas protests netika atspoguļots Irānas oficiālajos plašsaziņas līdzekļos, bet viņai pievienojās daudzi citi aktivisti un cilvēktiesību pārkāpumus cietušie. Advokātu asociācija galu galā 2015. gada jūnijā saīsināja N. Sotudehas juristes licences darbības pārtraukuma termiņu līdz deviņiem mēnešiem, un viņa beidza protestēt; vienlaikus viņa un viņas atbalstītāji atkārtoti puda prasību minēto darbības pārtraukumu pilnībā atcelt. Termiņa samazinājumu, viņaspārīt, izdevās panākt, pateicoties saņemtajam atbalstam, tostarp Eiropas Parlamenta, kura deputāti stingri protestēja pret viņai piemēroto aizliegumu, un viņa nekavējoties iesniedza pieteikumu savas licences atjaunošanai.

N. Sotudeha vēlas palikt Irānā un cīnīties par reformām šajā valstī.

DŽAFARS PANAHĪ (*JAFAR PANAHĪ*) ir starptautiskas godalgas saņēmis irāņu kinorežisors, kam turpmākos 20 gadus ir aizliegts uzņemt filmas.

Dezīgajam Irānas opozīcijas atbalstītājam un bijušā prezidenta Mahmuda Ahmadinedžada kritizētājam tika piespriests sešu gadu cietumsods par “propagandu pret Irānas Islāma Republiku”, bet viņa lietā joprojām nav izpildīts spriedums — pašlaik viņš neatrodas cietumā, taču var tikt ieslodzīts jebkurā brīdī. Viņš tika arestēts 2010. gadā, kad slepeni uzņēma filmu par 2009. gada neizdevušos Zaļās kustības sacelšanos Irānā. Lai arī pēc starptautiskiem protestiem un badastreika viņu atbrīvoja pēc trim mēnešiem, viņam tika piespriests cietumsods, liedzot uzņemt filmas, ceļot un izteikties plašsaziņas līdzekļos.

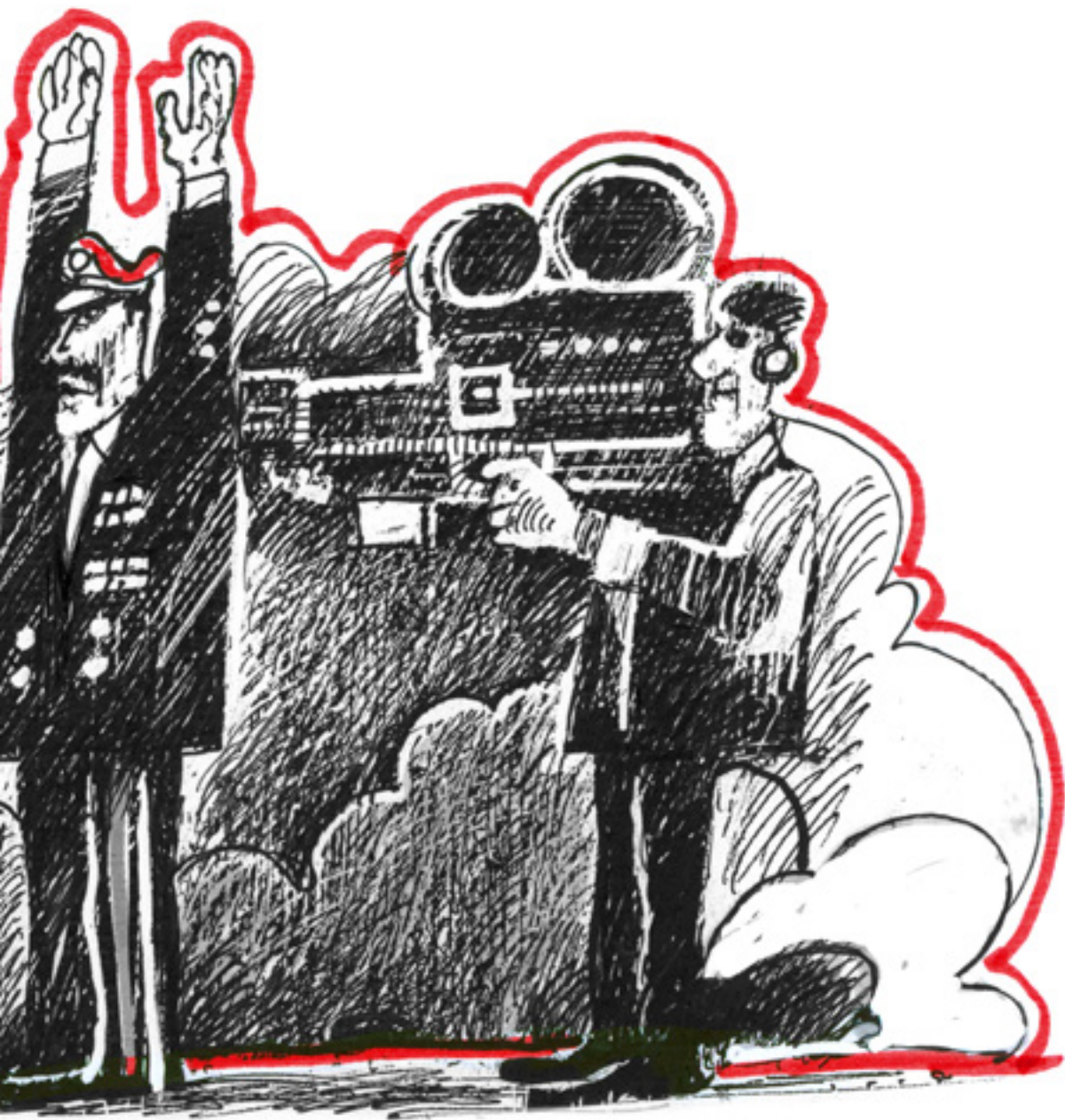
Eiropas Parlamenta delegācijai, kas apmeklēja Irānu 2013. gadā, Dž. Panahī sacīja, ka prāvā tika ignorēta viņa liecība un ka spriedums bija izlemts jau iepriekš. Viņš brīdināja delegāciju, ka cilvēktiesību jautājumi tiek aizmirsti, jo pasaules uzmanība ir vērsta uz vienošanos ar Irānu kodolenerģijas jomā, un izteica viedokli, ka, tiklīdz sankcijas tiks atceltas, represiju līmenis Irānā palielināsies. Dž. Panahī norādīja, ka Irānas jaunās vadības elastīgums attiecas vienīgi uz ārlietām, nevis iekšlietām, un ka spiediens uz presi, ieslodzītajiem un kultūras dzīvi joprojām turpinās.

Intervijā 2014. gada jūlijā, apstrīdot aizliegumu, viņš izteicās, ka pēc aizlieguma strādāt piemērošanas jūtas tā, it kā būtu izlaists no maza cietuma tikai tāpēc, lai tiktu iesviests lielākā cietumā.

Tomēr viņš ir trīs reizes pārkāpis filmēšanas aizliegumu. Dž. Panahī 2011. gadā uzņēma filmu *This is not a film* (“Šī nav filma”), kurā viņš, sēžot pie virtuves galda un sarunājoties ar savu advokātu, gaida ieslodzījumu. 2014. gadā viņš atgriezās ar filmu *Closed curtain* (“Aizvilktie aizkari”) — par scenāristu, kurš divatā ar suni dzīvo pie jūras, mājā ar aizvilktiem aizkariem. 2015. gadā Dž. Panahī savā godalgotajā filmā *Taxi* (“Taksometrs”) tēloja galveno lomu — taksometra vadītāju, kurš braukā pa Teherānas ielām un sarunājas ar saviem pasažieriem, kuru vidū ir arī Saharova balvas saņēmēja Nasrīna Sotudeha. Dž. Panahī filmas ir pazīstamas ar savu humānisma un reālisma caurstrāvoto skatījumu uz dzīvi.

Dž. Panahī sevi neuzskata par politisku personu, taču viņš vēlas atklāt netaisnību. Viņš ir izteicies pret cenzūru Irānā un kritizējis prezidentu H. Ruhāni par priekšvēlēšanu solījumu nepildīšanu šajā jomā, kā arī uzsācis kampaņu “Soli pa solim” ar mērķi pārtraukt nāvēssoda piemērošanu Irānā.

MUHAMEDA BUAZIZI (*MOHAMED BOUAZIZI*)

(1984–2011) darbība bija katalizators Jasminu revolūcijai Tunisijā un iedvesma demokrātiskajai kustībai, kas 2011. gadā pārņēma Tuvos Austrumus un Ziemeļāfriku, proti, “Arābu pavasarim”.

M. Buazizi bija strādīgs cilvēks no nabadzīgas vides, kurš jau desmit gadu vecumā kļuva par galveno ģimenes apgādnieku, tirgū pārdodot augļus. Viņš pameta skolu 19 gadu vecumā, lai varētu palīdzēt saviem jaunākajiem brāļiem un māsām iegūt izglītību.

M. Buazizi mira 26 gadu vecumā 2011. gada 4. janvārī pēc tam, kad bija pašaidedzinājies, protestējot pret sistēmu, kura liedza viņam nopelnīt pienācīgu iztiku. Viņš bieži cieta no Tunisijas tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem, kuri viņam uzlika soda naudu, konfiscēja preces un svarus un beidzamajā reizē viņu pat fiziski ietekmēja. Viņa ģimene uzskata, ka uz pašadedzināšanos viņu pamudināja nevis nabadzība, bet pazemošana pēc tam, kad viņa taisnīguma meklējumi tika noraidīti. M. Buazizi aplējās ar degvielu un aizdedzinājās pie pašvaldības ēkas vārtiem Sidibuzidas mazpilsētā. Šāda rīcība, ko veica cienīts cilvēks, kuru cita starpā pazina ar to, ka viņš nabadzīgām ģimenēm deva pārtiku par velti, un kura ikdienas rūpes bija tādas pašas kā daudziem citiem, atbalsojās un izraisīja protestus, kas ātri izplatījās visu sociālo grupu tunisiešu vidū un pārņēma ielas, vērsoties pret korumpēto valdību, augsto bezdarbu un brīvības ierobežojumiem.

Kad sākās 1987. gadā pie varas nākušā prezidenta Zinelabedina Ben Ali autoritārā režīma krišana, M. Buazizi joprojām bija dzīvs un, no galvas līdz kājām pārsējiem klāts, atradās agonijā.

Desmit dienas pēc M. Buazizi nāves Z. Ben Ali bija spiests atkāpties no amata un pamest valsti, demonstrantiem, no kuriem daudzi rokās nesa M. Buazizi attēlus, pārpļudinot Tunisu.

M. Buazizi ģimenei mierinājums bija tas, ka viņa nāve nebija veltīga un ka viņa rīcība izraisīja tautas revolūciju un sašūpoja despotiskās valdības Tunisijā un citur arābu pasaulē. Tas ļāva arābu jauniešu vidū izplatīties izpratnei, ka viņi var paust savu vilšanos un cīnīties par cieņu, saskaroties ar netaisnību, korupciju un autokrātisku varu.

“Arābu pavasaris” un tā izraisītais sākotnējais optimisms ir pierimis, daži tā ieguvumi ir pavērsušies pretējā virzienā, bet tā epicentrs — M. Buazizi dzimtā Tunisija — apņēmīgi turpina ceļu uz demokrātiju un domas brīvību, neraugoties uz nāvējošiem teroristu uzbrukumiem un drošības apdraudējumiem.

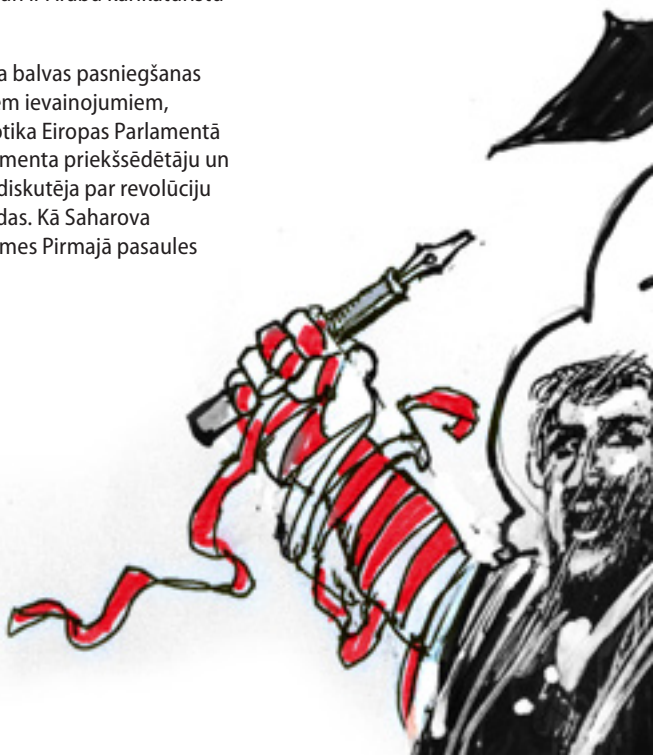
ALI FERZATS (*ALI FERZAT*) ir vispazīstamākais Sīrijas politiskais satīriķis un karikatūrists, kā arī viens no arābu pasaules visatītākajiem kultūras pārstāvjiem. 2012. gadā žurnāla *Time* lasītāju balsojumā viņu atzina par vienu no 100 ietekmīgākajiem cilvēkiem pasaulē.

1941. gadā Hamā dzimušais A. Ferzats ir publicējis vairāk nekā 15 000 karikatūru Sīrijas un starptautiskos laikrakstos un saņēmis apbalvojumus par tādu diktatoru kā Sadama Huseina un Muamara Kādafi izsmiešanu viņu valdīšanas laikā attiecīgi Irākā un Libijā. Viņa darbi ir paplašinājuši vārda brīvības robežas Sīrijā, vērsoties pret tās biedējošajiem drošības spēkiem. Kad "Arābu pavasaris" 2011. gadā sasniedza Sīriju, A. Ferzats sāka arvien atklātāk kritizēt valdības pārstāvjus, jo īpaši prezidentu Bašaru al Asadu, un pret režīmu protestējošie sīrieši ielās gāja arī ar plakātiem, kuros bija redzamas viņa karikatūras.

Pēc tam, kad A. Ferzats publicēja karikatūru, kurā Bašars al Asads cenšas "nostopēt" Libijas diktatora Muamara Kādafi automašīnu, kas traucas milzīgā ātrumā, viņam Damaskas Umajādu laukumā uzbruka un smagi piekāva maskās tērpti vīrieši, kuri apzināti salauza viņam rokas, kliegzot, lai viņš ievēro cieņu pret prezidentu al Asadu un ir paklausīgs saviem kungiem. No sitieniem A. Ferzats zaudēja samaņu, un viņuveda pa ielu ar automašīnu, kurā uzbrucēji viņu bija iesvieduši, bet pēc tam izmeta uz ielas un atstāja nomirt.

Ali Ferzats ne tikai sadziedēja rokas, bet arī pārvarēja bailes un kļuva par vienu no režīma visskaļākajiem kritizētājiem, izmantojot paša radīto vārdu un mākslu. Viņš ir saņēmis dažādus apbalvojumus un ir Arābu karikatūristu savienības vadītājs.

Tā kā viņš nevarēja ierasties uz 2011. gada Saharova balvas pasniegšanas ceremoniju, jo tajā laikā Kuveitā ārstējās no gūtajiem ievainojumiem, balvu viņš saņēma SBT ikgadējās debatēs, kuras notika Eiropas Parlamentā 2012. gada oktobrī. Tajās viņš kopā ar Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju un "Arābu pavasara" pārstāvjiem, kas ieguvuši balvu, diskutēja par revolūciju Sīrijā un par demokrātijas nākotni pēc arābu atmodas. Kā Saharova balvas saņēmējs viņš teica uzrunu arī Eiropas Padomes Pirmajā pasaules demokrātijas forumā, kas notika 2012. gadā.

A. Ferzats bija nozīmīgākais dalībnieks 2014. gada SBT debatēs par Sīriju Eiropas Parlamentā, kurās viņš izcēla reģionālo "sponsoru" ietekmi uz Sīrijas konflikta dalībniekiem un vajadzību izdarīt starptautisku spiedienu, lai panāktu konflikta izbeigšanu.

Viņš ir šajā grāmatā ietverta Saharova balvas saņēmēju portretu (šaržu) autors; tajos jaušams tas pats unikālais mākslinieciskais un cilvēciskais skatījums, kurš izpaužas viņa darbos, ar kuriem viņš sniedz milzu ieguldījumu cīņā par cilvēktiesību ievērošanu.

ASMA MAHFŪZA (ASMAA MAHFOUZ) ir Ēģiptes cilvēktiesību aktiviste un viena no 6. aprīļa jauniešu kustības dibinātājām.

Kad Tunisijā notikušās revolūcijas dzirkstis 2011. gada sākumā pārmetās uz Ēģipti, viņa drosmīgi stājās pretī prezidenta Hosni Mubaraka režīma īstenotajai aktivistu apspiešanai un sociālajos plašsaziņas līdzekļos publicēja aicinājumus ēģiptiešiem atgūt brīvību, cieņu un cilvēktiesības, miermīlīgi protestējot Tahriras laukumā. Video izplatījās, sasniedzot aptuveni 80 miljonus skatījumu, un izraisīja līdzīgu videomateriālu vilni, kā rezultātā simtiem tūkstošu cilvēku, sākot no 2011. gada 25. janvāra, ieņēma Tahriras laukumu, skāļi pieprasot Hosni Mubarakam pārtraukt 30 gadus ilgušo valdīšanu Ēģiptē, līdz 2011. gada 11. februārī viņš to arī izdarīja.

Saņemot Saharova balvu, A. Mahfūza nodēvēja apbalvojumu par “veltījumu visiem revolūcijas varoņiem”. “Šī balva pienākas visiem jaunajiem ēģiptiešiem — cilvēkiem, kuri ir ziedojuši savu dzīvību,” viņa, uzstājoties Eiropas Parlamentā, norādīja, piebilstot, ka “mēs viņus nenodosim, mēs turpināsim viņu iesākto ceļu un nodrošināsim šā sapņa īstenošanu.”

Asma Mahfūza 2011. gada oktobrī tika arestēta, pamatojoties uz apsūdzībām par Ēģiptes militāro vadītāju, kuri nāca pie varas pēc prezidenta H. Mubaraka gāšanas, apmelošanu. 2012. gada martā viņa ar aizmugurisku spriedumu tika notiesāta, bet apelācijas tiesa šo spriedumu 2012. gada maijā atcēla. Tomēr A. Mahfūza tika arvien intensīvāk vajāta un pakļauta arvien lielākiem draudiem un stingrākai uzraudzībai, kad pēc islāmistu prezidenta Mohameda Mursi gāšanas 2013. gadā un armijas atbalstītas pārejas valdības darbības par Ēģiptes prezidentu 2014. gadā tika ievēlēts bijušais armijas vadītājs Abdelfatahs al Sisi. Kad iestāžu īstenotā brutālā apspiešana, kas sākumā bija vērsta pret Musulmaņu brālību, tika paplašināta, lai uzbruktu režīma kritiķiem un pazīstamiem 25. janvāra revolūcijas līderiem, 6. aprīļa jauniešu kustība, pie kuras piederēja A. Mahfūza, 2014. gadā ar Ēģiptes tiesas lēmumu

tika aizliegta. Trīs šīs kustības vadītāji — Ahmeds Mahers, Mohameds Adels un Ahmeds Duma — tika notiesāti, piespriežot trīs gadu cietumsodu, cita starpā arī par nelikumīgiem protestiem.

2015. gadā Asma Mahfūza uzsāka darbību jaunajā kustībā *Bidayya* ("Sākums"). Kopā ar kustības *Bidayya* dibinātājiem pret viņu 2015. gada maijā tika ierosināta izmeklēšana, pamatojoties uz apgalvojumiem par "kūdišanu uz valsts iekārtas gāšanu", un viņai tika noteikts aizliegums izbraukt no valsts.

AHMEDS EL SENUSI (*AHMED EL SENUSSI*) ir dzimis 1934. gadā. Viņš ir Lībijas visilgāk apcietinājumā bijušais ieslodzītais pārliecības dēļ. Tagad viņš atbalsta ideju par samierināšanās nepieciešamību Lībijā.

A. El Senusi 1970. gadā tika piespriests nāvessods par valsts apvērsuma mēģinājumu pret diktatoru Muamaru Kādafi, kurš 1969. gadā gāza Lībijas pirmo un vienīgo monarhu karali Idrisu, un nākamo 31 gadu A. El Senusi pavadīja ieslodzījumā. Tā laikā viņu spīdzināja un deviņus gadus turēja vieninieka kamerā, kas bija tik maza, ka viņš tajā pat nevarēja nostāties taisni. Viņa nāvessods 1988. gadā tika mikstināts, un 2001. gadā viņu un desmitiem citu politīeslodzīto atbrīvoja no bēdīgi slavenā Abu Salima cietuma.

A. El Senusi apraksta Kādafi režīmu kā 42 ciešanu, apspiestības un korupcijas gadus, kuros iznīcināta lībiešu identitāte. Viņš apgalvo, ka vēlēties gāzt Kādafi, lai piedāvātu iedzīvotājiem izvēli starp monarhiju un konstitucionālu republiku, jo bija pieredzējis, kā militāristu nonākšana pie varas iedzina postā Sīriju un Irāku. Viņš uzskata, ka militāras diktatūras nepastāv bez cilvēktiesību pārkāpumiem un tautu apspiestības.

Kad Kādafi 2011. gadā NATO atbalstītas tautas sacelšanās rezultātā tika gāzts, A. El Senusi sāka darboties Nacionālajā Pārejas padomē (NPP), kas līdz 2012. gada vēlēšanām bija Lībijas *de facto* valdība, un viņš bija atbildīgs par politīeslodzītājiem.

A. El Senusi ir augsts stāvoklis savā ciltī, un viņu ciena. Uz beztiesiskuma un nestabilitātes fona, dažādiem grupējumiem cīnoties par varu ar ieročiem rokās, viņš kļuva par federālas iekārtas atbalstītāju kustības vadītāju. 2012. gadā 3000 pārstāvju no Kirēnaikas viņu ievēlēja par Kirēnaikas Pārejas padomes priekšsēdētāju. Šī padome, kurai nebija nekādas administratīvas vai militāras varas, deklarēja, ka iestājas par lielu reģiona autonomijas pakāpi.

Lībijas iekšējie konflikti ir novirzījuši valsti no tās sākotnējā ceļa uz demokrātiju — valstij tagad ir divas valdības (Tripolē un Tobrukā), savukārt austrumu reģionos arvien lielāku ietekmi iegūst Islāma Valsts —, un šajos apstākļos A. El Senusi atbalsta iekļaujošu samierināšanās procesu kā vienīgo ceļu uz mieru. Viņš iestājas pret turpmāku militāru intervenci un atbalsta ideju, ka ir jārīko tautas nobalsošana par to, kādai jābūt Lībijas valsts iekārtai.

Viņš pats uzskata, ka būtu nepieciešama centralizēta federālā valdība, bet Lībiju veidojošām trim provincēm — Tripolitānijai, Barkai (Kirēnaikai) un Fezanai — katrai sava neatkarīga pārvalde. Viņš stingri iestājas par to, lai tiktu atjaunota 1951. gada konstitūcija, saskaņā ar ko lielāko daļu no laika, kad valsti vara piederēja karaļa Idrisa konstitucionālajai monarhijai, Lībija bija federatīva valsts. Kaut gan viņš ir karaļa brāļa mazdēls, viņš neatbalsta monarhijas atjaunošanu.

A. El Senusi ir vērsies pie Eiropas Parlamenta, SBT un citām starptautiskajām organizācijām nolūkā aicināt starptautisko sabiedrību palīdzēt Lībijai veidot institūcijas, kas tai vajadzīgas, lai garantētu tiesiskumu un cilvēktiesības visiem šīs valsts iedzīvotājiem.

RAZANA ZAITUNEH (RAZAN ZAITOUNEH) ir Sīrijas žurnāliste un juriste, kas darbojas cilvēktiesību jomā. Viņa tika nolaupīta 2013. gada 9. decembrī nemiernieku kontrolētā teritorijā Damaskas piepilsētā. Viņa joprojām ir pazudusi bez vēsts, neviens nav uzņēmies atbildību par viņas nolaupīšanu, un viņas atrašanās vieta nav zināma. Neskatoties uz iebiedēšanu, R. Zaituneha drosmīgi nosodiņa gan Damaskas režīma, gan nemiernieku veiktos cilvēktiesību pārkāpumus. Viņa tika nolaupīta kopā ar vīru un aktivistu Vaelu Hamadu un diviem kolēģiem — dzejnieku un juristu Nazemu Hamadi un bijušo politiešlodzīto Samiru Halilu — no abu viņas dibināto grupu — Pārkāpumu dokumentēšanas centra un Vietējās attīstības un mazo projektu atbalsta centra — biroja Dumā.

R. Zaituneha ir viena no ievērojamākajām un uzticamākajām pilsoniskajām aktivistēm Sīrijas revolūcijā. Komentējāji Sīrijā uzskata viņas nolaupīšanu par izšķirīgu epizodi nošķiršanās procesā starp pilsoniskajiem spēkiem un ekstrēmistiem un liktenīgu triecienu Sīrijas revolūcijai.

R. Zaitunehas ģimene ir lūgusi starptautisko palīdzību, lai atrastu viņu un viņas kolēģus. “Mēs, cilvēktiesību aktivistes, juristes, rakstnieces un, vispirms, cilvēka Razanas Zaitunehas ģimene, nākam klajā ar šo paziņojumu vairāk nekā trīs mēnešus pēc apzinātas nolaupīšanas, par kuru neviena puse nav uzņēmusies atbildību vai nākusi klajā ar paziņojumu vai prasību, skaidri mēģinot novilcināt laiku un apspiest mūsu meitas un viņas kolēģu brīvību izteikties, lai neļautu viņiem rakstīt un liegtu viņu tiesības uz vārda brīvību,” teikts 2014. gada aprīlī publicētajā ģimenes paziņojumā.

Aktivisti un politiķi visā pasaulē, tostarp Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs Martins Šulcs, ir prasījuši viņus atbrīvot. “Eiropas Parlamenta vārdā es aicinu viņus nekavējoties atbrīvot... Režīms un nemiernieku grupas viņas dzīvību apdraudēja par to, kas viņa ir — drosmīga jauna sieviete, kura noraida kompromisus un turpina miermīlīgu cīņu par demokrātiju un brīvu Sīriju,” norādīja M. Šulcs.

Eiropas Parlaments 2014. gadā apvienoja spēkus ar neskaitāmām nevalstiskām organizācijām (NVO), Eiropas pilsonisko sabiedrību un citiem Saharova balvas saņēmējiem, lai kampaņā #FreeRazan pieprasītu viņas atbrīvošanu. R. Zaitunehas ģimene ir iepazīstinājusi ar ideāliem, par

kuriem viņa iestājās, tikšanos laikā Eiropas Parlamentā un SBT cilvēktiesību jautājumiem veltītajos pasākumos.

Saharova balvas piešķiršanas laikā 2011. gadā R. Zaituneha slēpās pēc tam, kad viņai bija izdevies aizbēgt no valsts drošības aģentiem, kuri veica reidu viņas mājā. Tomēr viņa atteicās atstāt Siriju.

R. Zaituneha savu Saharova balvas naudas prēmiju izmantoja tanka šāviena ievainota aktivista dzīvības glābšanai.

GILJERMO FARINJASS (*GUILLERMO FARIÑAS*),

Kubas psiholoģijas doktors, neatkarīgais žurnālists un politiskais disidents, gadu gaitā ir pieteicis 23 badastreikus ar mērķi mierīgā ceļā panākt politiskās pārmaiņas un vārda brīvību savā valstī.

Viņa septiņus mēnešus ilga badastreiks 2006. gadā pievērsa pasaules uzmanību interneta cenzūrai Kubā un nopietni iedragāja viņa veselību.

Pēc tam, kad 2010. gada februārī nenoskaidrotos apstākļos nomira ieslodzītais Orlando Sapata, G. Farinjass uzsāka 134 dienu badastreiku, kura laikā atteicās arī no ūdens, prasot atbrīvot politiski ieslodzītos, kuru veselība bija pasliktinājusies ilgajos ieslodzījuma gados. G. Farinjass beidza badastreiku tikai pēc tam, kad Kubas valdība paziņoja, ka norit darbi 52 politiski ieslodzīto atbrīvošanai. G. Farinjasam neatļāva izbraukt no Kubas uz 2010. gada Saharova balvas pasniegšanas ceremoniju Eiropas Parlamentā. Pēc tam, kad Kubas valdība mīkstināja kubiešiem noteiktos ceļošanas ierobežojumus un *Damas de Blanco* pārstāves atgriezās Kubā pēc Eiropas Parlamenta apmeklējuma, viņš beidzot varēja uzrunāt Eiropas Parlamentu 2013. gada Saharova balvas pasniegšanas ceremonijā.

Saņemot balvu, G. Farinjass uzrunā teica: "Šodien esmu šeit nevis tāpēc, ka situācija būtu vērā ņemami mainījusies, bet gan mūsdienu pasaules realitātes dēļ un galvenokārt pieaugošās kubiešu pilsoniskās nepakļāvības dēļ, kas ir piespiedusi režīmu "mainīt kaut ko tā, lai nekas nemainītos", gluži kā reiz teicis leģendārais princis Dons Fabricio romānā "Gepards". Kopš tā laika G. Farinjass ir aktīvs SBT dalībnieks.

G. Farinjass 2015. gadā atsāka darboties kā *Foro Antitotalitario Unido* koordinators pēc tam, kad neilgu laiku bija apvienojis šo kustību ar opozīcijas jumta organizāciju *Unión Patriótica de Cuba* un bija tās oficiālais pārstāvis. G. Farinjass izstājās no jumta organizācijas, jo atšķīrās viņa un citu tās vadītāju nostāja par diplomātisko attiecību atjaunošanu starp ASV un Kubu, par ko tika paziņots 2014. gada decembrī un kas tika noformēta 2015. gadā. G. Farinjass uzskata, ka attiecību atjaunošana ir nodevība pret Kubas demokrātiskajām kustībām un ka ASV prezidents ir lauzis viņam un *Damas* vadītājam Bertai Solerei 2013. gadā doto solījumu apspriesties ar pilsonisko sabiedrību un nevardarbīgo opozīciju par jebkuriem pasākumiem attiecībā uz Kubu.

G. Farinjass 2015. gadā sāka kampaņu, kuras mērķis ir savākt 10 000 parakstu, kas saskaņā ar Kubas konstitūciju nepieciešami, lai Raula Kastro valdības izsludinātajā jaunajā vēlēšanu likumā, kas attiecas uz 2018. gadā paredzētajām vēlēšanām, tiktu paredzēta esošo politisko kustību atzīšana un legalizācija, tiesības balsot un kandidēt vēlēšanās visiem, arī ārzemēs dzīvojošajiem, Kubas pilsoņiem un starptautisko novērotāju piedalīšanās vēlēšanās.

G. Farinjasam viņa aktivista darbības dēļ pēdējos gados ir izteikti nāves draudi, kā arī draudēts ieslodzīt viņu psihiatriskajā slimnīcā, viņš ir ticis piekauts un hospitalizēts, un vairākkārt arestēts un turēts apcietinājumā, tostarp arestēts Osvaldo Pajjas — cita Saharova balvas saņēmēja un Kubas disidenta — bērns.

“MEMORIĀLS”. Saharova balva 2009. gadā tika piešķirta Oļegam Orlovam, Sergejam Kovaļovam un Ludmilai Aleksejevai “Memoriāla” un visu citu cilvēktiesību aizstāvju Krievijā vārdā.

“Memoriāls” tika izveidots Padomju Savienībā 1988. gadā, un tā sākotnējais mērķis bija celt gaismā masveida represijas Staļina valdīšanas laikā un saglabāt šajās represijās cietušo piemiņu, veicot izpēti un rīkojot publiskus pasākumus, — šī misija vēl joprojām ir nozīmīga. Pēc PSRS sabrukuma šī organizācija kļuva par starptautiska mēroga NVO ar nodaļām un partneru NVO citās bijušajās padomju republikās. Organizācijas “Memoriāls” mērķi kopš tā laika ir paplašinājušies, un tagad tā uzrauga arī cilvēktiesību pārkāpumus un sniedz atbalstu un juridisku palīdzību šajos pārkāpumos cietušajām personām Krievijā un bijušajās padomju republikās. Dibinātāju vidū bija Andrejs Saharovs, kurš kopā ar Ludmilu Aleksejevu bija arī Maskavas Helsinku grupas līdzdibinātājs.

Oļegs Orlovs ir viens no “Memoriāla” līderiem kopš 1994. gada un šīs organizācijas ārvalstu nodaļas valdes loceklis. Viņš vāca pierādījumus par nolaupīšanas gadījumiem Austrumukrainā, kur prokrieviskie spēki cīnījās ar Ukrainas spēkiem, konstatējot gadījumus, ko var salīdzināt ar nolaupīšanas gadījumiem, kādus “Memoriāls” desmitiem gadu ilgi bija dokumentējis divu Čečenijas karu laikā, kad tika nolaupīts Orlovs pats.

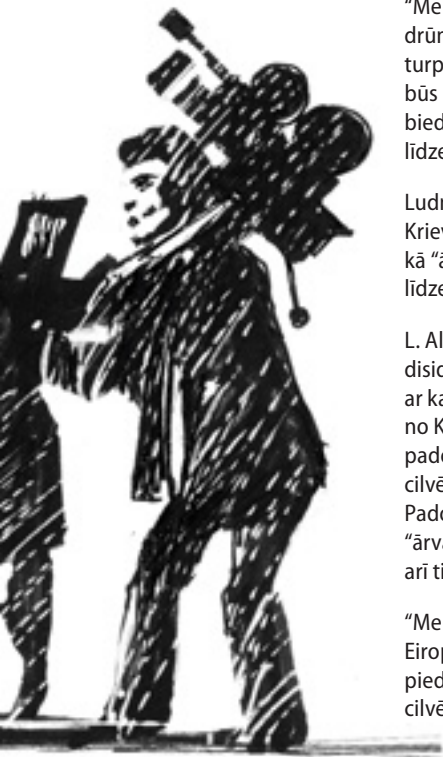
Ilggadējais "Memoriāla" Krievijas nodaļas priekšsēdētājs Sergejs Kovaļovs ir labi pazīstams kā dalībnieks 1995. gadā notikušajās sarunās par aptuveni 2000 cilvēku, ko Budjonovskas slimnīcā turēja gūstā čečenu nemiernieki, atbrīvošanu. Tā bija vienīgā reize, kad teroristu uzbrukums Krievijā neizraisīja gūstekņu masveida bojāeju. Viņš apsūdz Krieviju par iejaukšanos Ukrainas iekšējās lietās un konflikta provocēšanu šīs valsts austrumu reģionos.

Gadu gaitā daudzi "Memoriāla" dalībnieki un viņu sabiedrotie ir tikuši iebiedēti, nolaupīti un nogalināti. Krievijas iestādes 2014. gadā "Memoriālu" reģistrēja kā ārvalstu aģentu. Tas notika pēc tam, kad bija pieņemts tiesību akts, kas ļauj iestādēm reģistrēt NVO, kuras saņem līdzekļus ārpus Krievijas, kā "ārvalstu aģentus" bez šo organizāciju piekrišanas. Kā izteicās "Memoriāla" vecākais jurists Kirils Korotejevs, uzrunājot Eiropas Parlamenta Cilvēktiesību apakškomiteju, termins "ārvalstu aģents" Krievijā nozīmē "spiegs". 2014. gada septembrī Tieslietu ministrija pret "Memoriālu" iesniedza prasību tiesā, argumentējot, ka organizācijas statūti un struktūra neatbilst valsts tiesību aktiem. Nelabvēlīga tiesas lēmuma gadījumā organizācija varētu tikt likvidēta. Tomēr 2015. gada janvārī tiesa pieņēma "Memoriālam" labvēlīgu lēmumu, noraidot ministrijas sūdzību. 2014. gada pavasarī "Memoriāla" Maskavas nodaļa (cilvēktiesību centrs "Memoriāls") iesniedza prasību, apstrīdot tai noteikto ārvalstu aģenta statusu, bet minētā prasība tika noraidīta. 2015. un 2016. gadā par ārvalstu aģentiem tika pasludinātas arī "Memoriāla" Sanktpēterburgas, Jekaterinburgas, Rjazaņas un Komi nodaļas. "Memoriāla" izpilddirektore Natālija Sokolova "Memoriāla" nākotni redz drūmās krāsās: "Diemžēl pašreizējā situācijā mums ir minimālas izredzes turpināt darbu kā juridiskai personai, un, ja tādas arī ir, nav zināms, cik ilgi tas būs iespējams. Tomēr daudzi no mums nav zaudējuši apņēmību cīnīties, lai biedrošanās brīvība kļūtu par īstenību, izmantojot visus pieejamos likumīgos līdzekļus."

Ludmila Aleksejeva ir viena no drosmīgajiem, kas turpina cīnīties par brīvību Krievijā. Kā Maskavas Helsinku grupas vadītāja viņa atteicās reģistrēt grupu kā "ārvalstu aģentu", izvēloties turpināt darbību cilvēktiesību jomā bez līdzekļiem no ārvalstīm.

L. Aleksejeva (dzimusi 1927. gadā) ir viena no nedaudzajām padomju laika disidentēm, kura joprojām aktīvi darbojas mūsdienu Krievijā un ir pazīstama ar kampaņām par taisnīgu tiesu disidentiem. 2012. gadā L. Aleksejeva izstājās no Krievijas prezidenta Pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību jautājumu padomes, jo bija tajā vilusies un uzskatīja, ka tai nav reālas ietekmes uz cilvēktiesību stāvokli valstī. Tomēr 2015. gadā L. Aleksejeva atkal pievienojās Padomei, pievēršot uzmanību tam, kā tiek piemērots tiesību akts par "ārvalstu aģentiem", ko izmanto, lai ietekmētu arvien lielāku skaitu NVO, kā arī tiesu darbībai un daudzajiem cilvēktiesību pārkāpumiem cietumos.

"Memoriāla" pārstāvji un Ludmila Aleksejeva ir aktīvi SBT dalībnieki un Eiropas Parlamenta sarunu partneri. Nesen, 2016. gada maijā, "Memoriāls" piedalījās konferencē "Lielāks Saharova balvas tikla atbalsts pasākumiem cilvēktiesību aizsardzības jomā".

HU DZJA (*HU JIA*) ir viens no Ķīnas visaktīvākajiem un visvairāk cienītajiem demokrātijas aktivistiem, kurš pastāvīgi tiek novērots un regulāri uz laiku patvaļīgi aizturēts, piedzīvo pastāvīgus draudus un regulāri tiek piekauts un vajāts — tiktāl, ka viņš baidās par savu dzīvību un savu ģimeni.

Hu Dzja aktivista darbība aptver arī cilvēktiesību un vides jomu, un viņš ir pievērsis uzmanību *AIDS* problēmai laikā, kad *HIV/AIDS* tematu Ķīnā vēl bija aizliegts apspriest un šīs slimības iespējamo gadījumu skaits tika uzskatīts par valsts noslēpumu. Viņš ir vairākkārt aicinājis veikt oficiālu izmeklēšanu par slaktiņu Tjanaņmeņas laukumā un izmaksāt kompensāciju upuru ģimenēm, un pēc tam, kad 2004. gadā viņš Tjanaņmeņas laukumā nolika ziedus, katru gadu ap slaktiņa gadadienu (4. jūnijā) viņam tiek noteikts mājas arests.

Izmantodams konferences zvana iespēju, viņš 2007. gadā uztājās Eiropas Parlamenta Cilvēktiesību apakškomitejas sanāksmē un drosmīgi vērsa uzmanību uz to, ka Ķīnas valsts drošības departaments vajā vienu miljonu iedzīvotāju, kuri ir iestājušies par cilvēktiesībām, norādot arī, ka daudzi tiek ieslodzīti cietumos vai darba nometnēs vai ievietoti psihiatriskajās slimnīcās. Viņš izteica vēlēšanos, lai 2008. gads — Pekinas Olimpisko spēļu gads — būtu “cilvēktiesību gads Ķīnā”. Pēc uzrunas Hu Dzja 2007. gada 27. decembrī arestēja un apsūdzēja par centieniem gāzt valsts varu; 2008. gada 3. aprīlī viņam piesprieda trīssarpus gadu cietumsodu, uz gadu liedot viņam arī politiskās tiesības.

Kad tika paziņots, ka Hu Dzja Saharova balvas 20. gadadienā ir saņēmis šo balvu, valsts drošības policija vērsa spiedienu pret viņu pašu un viņa ģimeni, lai panāktu, ka viņš no piešķirtās balvas atsakās. Hu Dzja drosmīgi pieņēma balvu, nodēvējot to par “nozīmīgu balvu Ķīnai”. Balvas pasniegšanas ceremonijā, uz ko Hu Dzja nevarēja ierasties, tika atskaņots videoieraksts ar uzrunu, ko ceremonijas dalībniekiem veltīja Hu Dzja toreizējā sieva Zenga Dzinjana, kurai līdz ar Hu Dzja 2007. gadā tika piešķirta Saharova balva. Viņa paziņoja, ka šī balva ir uzmundrinājums Ķīnas cilvēktiesību aizstāvjiem par ilgo un grūto cilvēktiesību aizstāvības ceļu, kura dēļ viņiem un viņu tuviniekiem ir tik ļoti jāuzturējas.

Vēstulē Eiropas Parlamenta priekšsēdētājam 2012. gada jūlijā Hu Dzja teica, ka uzskata balvu par “patiesi lielu pagodinājumu”, kas “mani iedrošināja un ievērojami uzlaboja attieksmi pret mani cietumā”. Hu Dzja atbrīvoja 2011. gada jūnijā; viņš palika Ķīnā, lai turpinātu tur darboties kā aktīvs represiju kritiķis, paužot nosodījumu par aktivistu pastāvīgo apspiešanu prezidenta Sji Dzjinpiņa vadītajā valstī, kas, viņaprāt, ir veids, kādā režīms, kas vēlas saglabāt varu, apspiežot arvien stiprākus tautas centienus pēc demokrātijas, pauž savu nemieru.

Hu Dzja kā viens no “baskāju juristu” — neoficiālas juriskonsultu grupas, kas aizstāv cilvēktiesību aktivistus Ķīnā, — koordinatoriem brīdina, ka Ķīnas jaunais pretterorisma likumprojekts ierobežos par terorismu apsūdzēto tiesājamo tiesības uz advokātu, norādot, ka Ķīnā “valdība kontrolē propagandu, tādat tas nozīmē — ja jūs apsūdz terorismā, tad jūs nevarat pierādīt pretējo”.

SALIHS MAHMUDS MOHAMEDS OSMANS (*SALIH MAHMOUD MOHAMED OSMAN*)

ir Sudānas jurists, kam Eiropas Parlaments Saharova balvu vienprātīgi piešķīra 2007. gadā pēc tam, kad viņš vairāk nekā 20 gadu bija sniedzis bezmaksas juridisko palīdzību cilvēkiem, kurus Sudānā patvaļīgi aizturēja un spīdzināja un pret kuriem tika veikti nopietni cilvēktiesību pārkāpumi.

“Esmu dārfūrietis, dzimis Marras kalnu reģionā. Jau daudzus gadus esmu strādājis par juristu Dārfūrā, Sudānā. Mana darba dēļ mani ir aizturējuši un spīdzinājuši. Dārfūras kaujinieki ir spīdzinājuši un aizveduši manus ģimenes locekļus. Daudzus gadus esmu pārstāvējis tūkstošiem cilvēku, kuriem bija nepieciešama mana palīdzība tiesā. Esmu redzējis tūkstošiem cilvēku, kuri tikuši spīdzināti, esmu redzējis simtiem sieviešu un meiteņu, kas kļuvušas par seksuālas vardarbības upuriem,” savā balvas saņemšanas uzrunā teica Salihš Osmans.

Varsiestādes viņu pašu ir vairākkārt aizturējušas, bet nekad nav izvirzījušas nekādas apsūdzības. Viņš ir apkopojis noziegumus, kas pastrādāti, kopš 2003. gadā Marras kalnu reģionā izcēlās karš pēc tam, kad etniskie afrikāņi sacēlās pret valdību, kurā dominējošu stāvokli ieņēma arābi, apsūdzot šo valdību diskriminācijā, par ko pret viņiem vērsās arābu kaujinieki.

S. Osmans aktīvi iesaistās to miljonu Dārfūras iedzīvotāju aizsardzībā, kuriem ir nācies pamest savu dzīvesvietu Dārfūrā notiekošā konflikta dēļ, kas saasinājās 2015. gadā, kad humānā palīdzība bija nepieciešama vairāk nekā četriem miljoniem cilvēku. S. Osmans uzsver, ka iemesli, kas izraisīja karu, tostarp zemes atsavināšana un politiskā marginalizācija, joprojām nav līdz galam atrisināti, un visu vēl vairāk sarežģī tas, ka nav apmierinātas prasības saskaņot valsts tiesību aktus ar starptautiskajiem tiesību aktiem un nodrošināt tiesu varas neatkarību.

S. Osmans, kurš bija Sudānas parlamenta opozīcijas deputāts no 2005. līdz 2010. gadam, nelokāmi atbalsta Starptautiskās krimināltiesas (SKT) darbību tāpēc, ka “afrikāņiem nav, kur vērsties pēc taisnīguma un meklēt pārsūdzības iespējas, jo Āfrikā nav pienācīgu tiesu sistēmu”. Viņš atbalsta viedokli, ka Sudānas prezidentam Omaram al Bašīram, kurš 2015. gadā turpināja izvairīties no SKT, ir jāstājas tiesas priekšā par apsūdzībām kara noziegumos.

S. Osmans joprojām sniedz bezmaksas juridisko palīdzību cilvēktiesību pārkāpumos cietušajiem Dārfūrā, kuru skaits arvien pieaug. Viņš piedalās SBT cilvēktiesību atbalsta pasākumos, iestājoties pret spīdzināšanu un nesodāmību. 2016. gada maijā viņš piedalījās Eiropas Parlamentā Briselē notikušajā konferencē “Lielās Saharova balvas tīkla atbalsts pasākumiem cilvēktiesību aizsardzības jomā”.

2007

SALIHS MAHMUDS
MOHAMEDS OSMANS

ALEKSANDRS MILINKEVIČS (ALIAKSANDR

MILINKEVICH) ir Baltkrievijas demokrātiskās opozīcijas “Kustība par brīvību” līderis, kuram bija “drosmē nostāties pret pēdējo diktatūru Eiropā”, kā, pasniedzot viņam Saharova balvu, 2006. gadā norādīja toreizējais Parlamenta priekšsēdētājs Ž. Borels Fonteijs.

Zinātnieku A. Milinkeviču 2005. gada oktobrī Demokrātiskās opozīcijas savienība izraudzījās par savu kopīgo prezidenta amata kandidātu.

A. Milinkevičs aicināja Baltkrieviju virzīties uz patiesi demokrātisku nākotni, un viņa kandidatūra bija reāla alternatīva līdzšinējam autoritārajam prezidentam A. Lukašenko, kura uzvara vēlēšanās saņēma kritiku gan no opozīcijas Baltkrievijā, gan no ārvalstīm, jo tā, iespējams, tika panākta, viltojot balsošanas rezultātus. Pēc rezultātu apstrīdēšanas A. Milinkevičs tika arestēts, tomēr pret viņu nekādas apsūdzības netika izvirzītas.

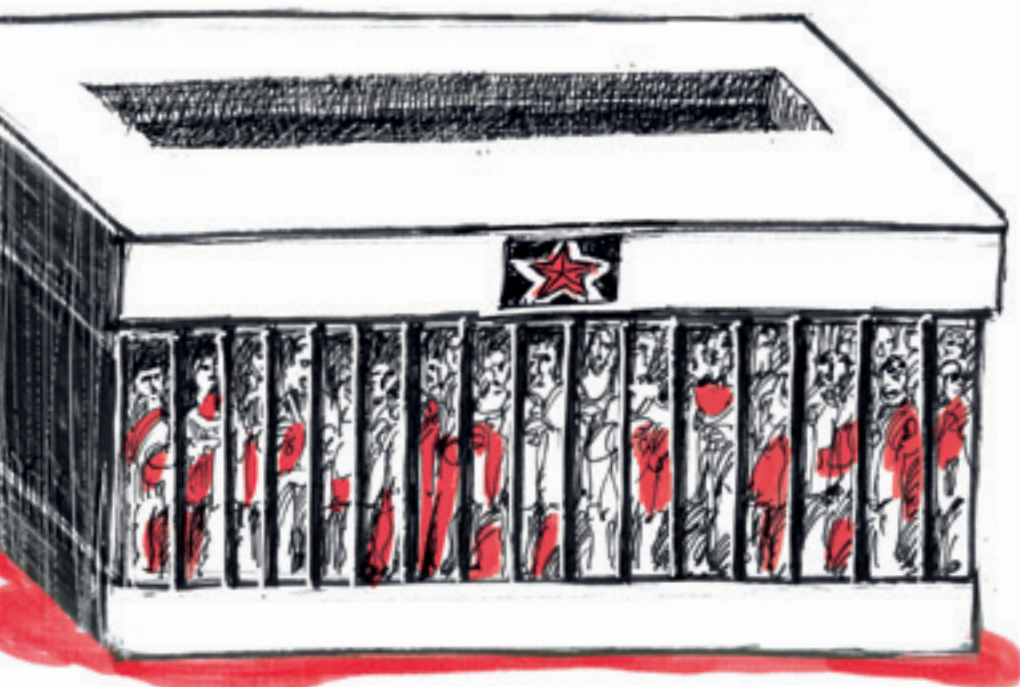
A. Milinkevičs 2010. gada prezidenta vēlēšanās nepiedalījās, jo uzskatīja, ka nav veiktas nekādas izmaiņas valsts vēlēšanu noteikumos, kas nodrošinātu taisnīgas, brīvas un atklātas vēlēšanas. A. Milinkevičs nosodīja cilvēktiesību stāvokļa pasliktināšanos Baltkrievijā pēc tam, kad uzvara pēdējās vēlēšanās ļāva A. Lukašenko nostiprināt savu varu.

Saharova balvas ieguvējs un opozīcijas līderis A. Milinkevičs regulāri apspriežas ar Eiropas Parlamenta struktūrām, kas atbildīgas par sadarbību ar Baltkrieviju. Viņš ir piedalījies SBT pasākumos, tikla konferencēs un publiskajās debatēs. SBT debatēs kopā ar *Damas de Blanco* pārstāvi Bertu Soleri, valstu iestādēm un Eiropas Parlamenta un Lietuvas Seima deputātiem A. Milinkevičs nosodīja nemitīgo iebiedēšanu un pazemošanu, ko pret cilvēktiesību aizstāvjiem Baltkrievijā īsteno iestādes. Viņš pauda atbalstu Baltkrievijas plašākai integrācijai Eiropā un kritiskam un konstruktīvam dialogam ar Baltkrievijas iestādēm.

Uzstājoties SBT publiskajās debatēs un Eiropas Parlamentā rīkotajās uzklaušanās, A. Milinkevičs ļoti bieži norādīja uz dialoga nepieciešamību. Viņš aicina ES pievērst vairāk uzmanības Baltkrievijai, lai panāktu, ka Baltkrievijas tauta iegūst lielāku brīvību. A. Milinkevičs uzskata — tā kā Baltkrievijai ir nepieciešama ekonomiskā palīdzība, šo apstākli var izmantot, lai valsti piespiestu uzsākt dialogu ar ES, tostarp par cilvēktiesībām.

Laikā, kad Baltkrievija gatavojās piektajām pēcpadomju perioda prezidenta vēlēšanām, kas bija paredzētas 2015. gada oktobrī, A. Milinkevičs paziņoja, ka viņam vai, vēlams, jaunākam politiķim vajadzētu kļūt par A. Lukašenko konkurentu uz prezidenta amatu. Tomēr 2015. gada aprīlī viņš izlēma nepiedalīties šajās vēlēšanās un neatbalstīt nevienu kandidātu.

Kustība *DAMAS DE BLANCO* ("SIEVIETES BALTĀ")

spontāni izveidojās Kubā 2003. gadā kā sieviešu reakcija uz 75 viņu vīru un radnieku apcietināšanu Kubas Melnā pavasara laikā, kad notika Kubas režīma īstenota brutāla demokrātijas aktivistu apspiešana. Viņas izgāja ielās un rakstīja Kubas varas iestādēm neskaitāmas vēstules, lūdzot atbrīvot ieslodzītos, tomēr nesaņēma nevienu atbildi. *Damas* nepadevās, un viņu konsekvēntie protesti deva rezultātus — līdz 2011. gadam visi Melnā pavasara laikā ieslodzītie tika atbrīvoti.

Nelokāmās *Damas* turpināja cīņu par demokrātiju un cilvēktiesībām Kubā. Tā ir vienīgā organizācija komunistiskajā valstī, kam atļauts ik nedēļu rīkot gājienus īpaši atvēlētā vietā. Ik svētdienu pēc mises Sv. Ritas baznīcā balti ģērbtas sievietes dodas gājienā pa Piekto avēniju Miramaras apkaimē Havanā, nesot represijās cietušo tuvinieku fotogrāfijas un gladiolas — miera simbolu — un klusi un apņēmīgi stājoties pretī draudiem, apvainojumiem, uzbrukumiem un biežiem arestiem.

2013. gadā *Damas* beidzot varēja personīgi saņemt Saharova balvu, kas viņām tika piešķirta 2005. gadā. Priekšsēdētājai Bertai Solerei un kustības pārstāvēm Belkīnai Kantiljo Ramīresai un Laurai Marijai Labradai Pollanai, kas ir tautā mīlētās, 2011. gadā mirušās *Damas* līdzdibinātājas Lauras Pollanas meita, atļāva pamest Kubu pēc ceļošanas ierobežojumu samazināšanas pilsoņiem, un viņas uzrunāja Eiropas Parlamentu, kas izteica viņām atzinību par drosmi un apņēmību cīņā par cilvēktiesībām. Berta Solere Saharova balvu salīdzināja ar vairogu, kas *Damas* pasargās atceļā uz Kubu.

Neilgi pēc Saharova balvas pasniegšanas ceremonijas *Damas* pārstāves un citi disidenti, tostarp 2010. gada balvas saņēmējs Giljermo Farinjass, izveidoja Starptautisko cilvēktiesību platformu Kubā.

Berta Solere, kas pārstāv *Damas* Eiropas Parlamentā un SBT pasākumos, nemītīgi aicina Eiropas Savienību, kas 2014. gadā sāka sarunas par divpusēju politiska nolīguma noslēgšanu ar Kubu, noteikt cilvēktiesību ievērošanu kā priekšnosacījumu jebkura nolīguma slēgšanai ar Kubu. 2015. gadā *Damas* darīja zināmu, ka ASV politiķi, kuri ierodas vizītēs Kubā, pēc nesen atsāktajiem centieniem atjaunot diplomātiskās attiecības starp Amerikas Savienotajām Valstīm un Kubu arvien biežāk ignorē viņu organizāciju.

Pēc tam, kad dažas organizācijas biedres kritizēja Bertu Soleri par organizācijas vadību, *Damas de Blanco* 2015. gadā sarīkoja uzticības balsojumu, kura rezultātā Berta Solere palika amatā.

Damas de Blanco dalībnieces joprojām tiek aizturētas, piekautas un spīdzinātas; tā ir viena no organizācijām, pret ko Kubas iestādes vērsas visvairāk.

HAUWA IBRAHIMA (*HAUWA IBRAHIM*), advokāte cilvēktiesību jomā, dzimusi musulmaņu ģimenē Nigērijas ziemeļu daļā esošajā Hinnas ciematā. Tieši tur viņa iepazīna vērtības, kas stiprināja viņas apņēmību, tostarp viņas mātes pārliecību, ka vienīgā izeja no nabadzības ir izglītība. H. Ibrahimu apsolija izprecināt 10 gadu vecumā, bet viņa aizbēga no ģimenes mājām uz meiteņu internātu, lai turpinātu mācības. H. Ibrahimai bija liela vēlme mācīties un taisnīguma izjūta, tāpēc viņa izvēlējās studēt jurisprudenci. Viņa ir pirmā Gombes štata Džamaltu/Debas apgabalā strādājošā sieviete juriste un ar savu darbu ieguvusi ļoti plašu klientūru.

Kad 1999. gadā divpadsmit Nigērijas ziemeļdaļas štatos tika ieviesti šariata likumi, radās šaubas par cilvēka pamattiesību, jo īpaši sieviešu tiesību, aizsardzību. H. Ibrahimai sāka bezprecedenta juridisko praksi — viņa pārstāvēja sievietes un bērnus, kam šariata tiesās bija piespriests nāvessods, nomētājot ar akmeņiem, par laulības pārkāpšanu vai rokas nociršana par zādzību. Viņa bez atlīdzības ir bijusi aizstāvības juriste vairāk nekā 150 lietās un izglābusi Aminas Lavalas, Safijas Husaini, Hafsatu Abubakaras un daudzu citu dzīvības.

No 2010. līdz 2013. gadam H. Ibrahimai bija zinātniskā līdzstrādniece un vieslektore Hārvarda universitātes Teoloģijas fakultātē. 2014. gada maijā Nigērijas prezidents iecēla viņu sevis pārraudzītajā faktu vākšanas komitejā, kas tika izveidota pēc tam, kad teroristu grupējums *Boko Haram* Nigērijas ziemeļos nolaupīja vairāk nekā divsimt skolnieču. Slavēta par uzticamību un to, ka viņa augstu vērtē cilvēka cieņu, H. Ibrahimai vēlas panākt starptautisku atbalstu no Eiropas Parlamenta un ASV Kongresa šīs neatrisinātās traģēdijas — meiteņu nolaupīšanas — risināšanā. Viņa nerimtīgi iestājas par to, ka nepieciešama izlēmīgāka rīcība, lai mazinātu augošo reliģisko ekstrēmismu, risinot tādas problēmas kā vardarbība pret sievietēm, galēja nabadzība un iespēju trūkums.

Pamatojoties uz dzīvē gūto pieredzi, H. Ibrahimai ir stingri pārliecināta, ka izglītība ir atslēga uz labām nākotnes perspektīvām, turklāt viņa uzskata, ka, meitenēm iegūstot izglītību, uzlabojas arī viņu ģimeņu un līdz ar to vietējās kopienas un visas sabiedrības izglītības līmenis.

Līdz ar Saharova balvu piešķirto naudas prēmiju H. Ibrahima ieguldīja fondā, kas nodrošina izglītības iespējas Nigērijas ziemeļu daļā dzīvojošajiem bērniem, gādājot, lai viņiem līdzekļu trūkuma dēļ nebūtu jāpamet skola. H. Ibrahima aktīvi darbojas SBT bērnu tiesību kampaņā, sniedz Saharova balvas lekcijas un piedalās Eiropas Parlamenta debatēs, iedvesmojot klausītājus ar savu personīgo pieredzi. Pēc prinča Elhasana bin Talala uzaicinājuma H. Ibrahima 2015. gadā strādāja ar sieviešu emancipācijas un sociālā taisnīguma jautājumiem Jordānijas Hāšimītu Karalistes Rietumāzijas un Ziemeļāfrikas institūtā (WANA). Viņa nodarbojas arī ar starpreliģiju dialoga jautājumiem Jordānijas Karaliskajā starpreliģiju pētniecības institūtā Ammānā. 2016. gadā H. Ibrahima Eiropas Starpuniversitāšu cilvēktiesību un demokratizācijas centra Venēcijas Cilvēktiesību skolā nolasīja lekciju Saharova balvas laureātu grupai veltītā svinīgā pasākumā.

“REPORTIERI BEZ ROBEŽĀM” ir starptautiska NVO, kuras galvenā mītne ir Francijā un kura cīnās par informācijas brīvību visā pasaulē.

“Reportieriem bez robežām” vārda un informācijas brīvība vienmēr būs pasaulē svarīgākā brīvība un ikvienas demokrātijas pamats. Organizācija vaicā: “Ja žurnālisti nevar brīvi ziņot par faktiem, atklāt pārkāpumus un brīdināt sabiedrību, kā mums cīnīties pret bērnu-kareivju problēmu, aizstāvēt sieviešu tiesības vai saglabāt mūsu vidi?”

“Reportieri bez robežām” nemitīgi uzrauga un atklāj uzbrukumus informācijas brīvībai visā pasaulē, cīnās pret cenzūru un tādām tiesību normām, kas tiecas ierobežot informācijas brīvību, kā arī morāli un finansiāli atbalsta vajātos žurnālistus un viņu ģimenes un piedāvā materiālu palīdzību kara korespondentiem, lai vairotu viņu drošību. Lai apietu cenzūru, organizācija dažreiz publicē materiālus, kas ir aizliegti to izcelsmes valstī, dod mājvietu laikrakstiem, kuru darbība ir pārtraukta to dzimtenē, un darbojas kā forums žurnālistiem, kurus ir “apklusinājušas” viņu valsts iestādes. Lai nodrošinātu žurnālistu slepkavu un spīdzinātāju nodošanu tiesai, organizācijas tīkls kopš 2002. gada sniedz cietušajiem juridiskus pakalpojumus un pārstāv viņus tiesā. Organizācija katru gadu piešķir divas balvas — “Reportieru bez robežām” balvu un “Netizen” balvu —, atzīstot un godinot emuāru autorus, žurnālistus un plašsaziņas līdzekļus visā pasaulē.

“Reportieri bez robežām” katru gadu publicē pasaules preses brīvības indeksu. 2015. gada indeksā ir apkopotas 180 valstis un pievērsta uzmanību tam, ka informācijas brīvība visā pasaulē salīdzinājumā ar pagājušo gadu ir pasliktinājusies. “Reportieri bez robežām” brīdina: “Karu, pieaugošo draudu, ko rada bruņoti grupējumi, vardarbības demonstrāciju laikā un ekonomikas krīzes dēļ plašsaziņas līdzekļu brīvība ir samazinājusies visos piecos kontinentos.” Kā galēji piemēri tiek minēti konflikti Tuvajos Austrumos, Ukrainā, Sirijā un Irākā, kur “visas karojošās puses bez izņēmuma iesaistījās biedējošā informācijas karā, kurā plašsaziņas līdzekļi kļuva par mērķiem, tiem uzbruka vai tos pat apklusināja”. “Reportieri bez robežām” savā indeksā min būtiskus faktorus, kuru dēļ pasliktinājusies preses brīvība, tostarp tādu grupējumu kā *Boko Haram* un Islāma Valsts parādīšanās, reliģiskas cenzūras izmantošana politiskiem mērķiem, pieaugošā nevienlīdzība starp ES dalībvalstīm un autoritatīvi režīmi, kas vēlas iegūt arvien lielāku kontroli pār informācijas apriti.

Saharova balvas saņēmēja organizācija “Reportieri bez robežām” ir apvienojusi citus balvas saņēmējus un popularizējusi SBT iniciatīvas. Organizācija aktīvi iesaistās SBT cilvēktiesību aizsardzības pasākumos un 2015. gadā piedalījās Eiropas Parlamenta vārda brīvības veicināšanas kampaņā.

BALTKRIEVIJAS ŽURNĀLISTU SAVIENĪBA (BŽS)

pārstāv vairāk nekā tūkstoši profesionāļu un cenšas aizsargāt žurnālistus, kuri darbojas īpaši grūtos apstākļos un bieži kļūst par iebiedēšanas, fiziskas ietekmēšanas, kriminālvajāšanas un izraidīšanas upuriem.

BŽS ir dibināta 1995. gadā — vienu gadu pēc Baltkrievijas diktatora Aleksandra Lukašenko nākšanas pie varas —, un kopš izveides tā ir bijusi nozīmīgākā Baltkrievijas neatkarīgās preses apvienība. BŽS galvenā mītne ir Minskā, tai ir piecas reģionālās nodaļas, un tās mērķis ir Baltkrievijas iedzīvotājiem laikus sniegt maksimāli objektīvu, patiesu un visaptverošu informāciju un censties nodrošināt augstu kvalitāti un ētikas normu ievērošanu žurnālistikā.

BŽS apņēmīgi cīnās par preses brīvību valstī, kur plašsaziņas līdzekļu darbību reglamentējošie tiesību akti atļauj iestādēm slēgt plašsaziņas līdzekļus, kurus tās uzskata par pārāk kritiskiem, un kur kriminālkodeksā joprojām ir panti, kas paredz sodu par neslavas celšana augstām amatpersonām. Turklāt ārvalstu plašsaziņas līdzekļiem ir jāsaņem darbības licence un to vietējos korespondentus vajā valsts drošības policija, savukārt neatkarīgie plašsaziņas līdzekļi cieš no ekonomiskās diskriminācijas. BŽS nosodīja 2014. gadā pieaugošās ar tiesību aktiem īstenotās represijas, kad vairākiem tās locekļiem tika piespriesti naudas sodi un izvirzītas kriminālsūdzības, tostarp vienā gadījumā — apsūdzība par valsts nodevību.

BŽS prioritāte ir cīņa pret turpmākiem ierobežojošiem grozījumiem plašsaziņas līdzekļu tiesību aktos, kas stājās spēkā 2015. gadā, ļaujot valdībai slēgt timekļa vietas. Ar starptautisko preses organizāciju atbalstu BŽS cenšas panākt to, lai tiktu atcelts noteikums, kas aizliedz ārštata žurnālistiem ziņot par notikumiem valstī, kas ir Eiropas preses brīvības standartu pārkāpums.

BŽS dibinātāja un ilggadējā priekšsēdētāja Žanna Ļitvina 2015. gadā atkāpās no amata. Viņa joprojām piedalās BŽS darbā kā valdes locekle. Legēndārā baltkrievu žurnāliste, kura ir bijusi arī radio "Brīvā Eiropa" Minskas biroja vadītāja un unikālās, lai arī neilgu laiku pastāvējušās, baltkrievu valodā raidošās 101,2 FM radiostācijas izveidotāja un vadītāja, bija BŽS vadītāja 20 gadus kopš tās dibināšanas.

Baltkrievijas Žurnālistu savienība par jauno priekšsēdētāju ievēlēja bijušo priekšsēdētāja vietnieku Andreju Bastuņecu. A. Bastuņecam, kurš pēc profesijas ir jurists, palīdz četri priekšsēdētāja vietnieki: Svetlana Kaļinkina, Mihails Jančuks, Aleksandrs Starikevičs un Alīna Suraveca.

BŽS aktīvi piedalās SBT darbā. 2015. gadā tā piedalījās Eiropas Parlamenta vārda brīvības veicināšanas kampaņā, bet 2016. gadā — Eiropas Parlamentā Briselē notikušajā konferencē "Lielāks Saharova balvas tikla atbalsts pasākumiem cilvēktiesību aizsardzības jomā".

Piešķirot Saharova balvu APVIENOTO NĀCIJU ORGANIZĀCIJAI, Eiropas Parlaments 2003. gadā apliecināja cieņu ANO ieguldījumam cīņā par mieru, cilvēktiesībām un pamatbrīvībām.

Ar Saharova balvu īpaši tika godināti ANO darbinieki, kuri nenogurstoši un bieži vien grūtos apstākļos cīnās par mieru pasaulē. Balvu piešķīra, īpaši pieminot ANO cilvēktiesību Augsto komisāru un vienu no cienījamākajiem ANO pārstāvjiem Seržiu Vieira de Melu, kurš bija Kofi Annana īpašais pārstāvis Irākā un kuru 2003. gadā kopā ar citiem ANO darbiniekiem nogalināja uzbrukumā ANO galvenajai mītnei Bagdādē.

Apvienoto Nāciju Organizācija ir vienīgā šāda veida globāla institūcija pasaulē, un tā ne tikai turpina censties saglabāt vai atjaunot mieru, aizsargāt cilvēktiesības un izveidot starptautiska tiesiskuma struktūru, bet arī risina jaunus starptautiskus jautājumus, piemēram, par attīstības plānu laikposmam pēc 2015. gada, pašreizējo bēgļu krīzi, starptautisko terorismu un klimata pārmaiņām. Sevišķi smagi pasauli var ietekmēt pēdējais faktors — kā brīdina Kofi Annans, tas var likt “dzīvajiem apskaust mirušos”.

ANO un Kofi Annans 2001. gadā saņēma arī Nobela Miera prēmiju. Kofi Annans bija septītais ANO ģenerālsekretārs. Bijušais Ganas diplomāts šajā amatā strādāja no 1997. līdz 2006. gadam un bija pirmais, kurš ANO ģenerālsekretāra amatā tika iecelts no ANO darbinieku vidus. Viņš nemitējās aizstāvēt cilvēktiesības, tiesiskumu, Tūkstošgades attīstības mērķus un Āfriku, kā arī centās tuvināt ANO globālajai sabiedrībai, stiprinot saikni ar pilsonisko sabiedrību, privāto sektoru un citiem partneriem.

Kofi Annans 2005. gadā ANO Ģenerālajai asamblejai iesniedza ziņojumu *In larger freedom* (“Lielākā brīvībā”), kurā viņš izklāstīja savu redzējumu par visaptverošu un plašu ANO reformu. Šā ziņojuma rezultātā cita starpā 2006. gada martā izveidoja jaunu Cilvēktiesību padomi, ar ko aizstāja iepriekšējo Cilvēktiesību komisiju, lai nostiprinātu ANO uzbūvi, kuras uzdevums ir veicināt un aizsargāt pamattiesību ievērošanu un novērst rupjus cilvēktiesību pārkāpumus.

Pēc diviem termiņiem ANO ģenerālsēkretāra amatā K. Annans 2007. gadā iesaistījās vairākās organizācijās (tostarp savā Kofi Annana fondā), kuras nodarbojas gan ar globāliem, gan Āfrikas jautājumiem. Pašlaik viņš ir tā sauktās *The Elders* ("Vecajie") grupas priekšsēdētājs — tā ir neatkarīgu pasaules līderu grupa, ko 2007. gadā sapulcēja Nelsons Mandela, un tās mērķis ir sadarboties, lai veicinātu mieru un cilvēktiesības.

OSVALDO HOSE PAIJA SARDINJASS (*OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS*)

(1952–2012) bija kubiešu disidents un vislabāk zināms kā projekta *Varela* izstrādātājs, proti, kampaņas aizsācējs, kurā atbalstīja referendumu par tādu tiesību aktu pieņemšanu, kas garantē pilsoniskās tiesības, brīvas daudzpartiju vēlēšanas, visu politiski ieslodzīto atbrīvošanu, kā arī ekonomiskās un sociālās reformas Kubā.

Jau kopš jaunības dienām aktīvo reformatoru vajāja un vairākkārt nosodīja par Fidela Kastro politikai un netaisnībai veltīto kritiku, tomēr tas viņu neatturēja 1988. gadā izveidot Kristiešu atbrīvošanās kustību, kas kļuva par vienu no lielākajām opozīcijas kustībām Kubā.

1997. gadā viņš izveidoja vērienīgo projektu *Varela*, kurā bija paredzēti pirmie likumiskie pasākumi ceļā uz Kubas iedzīvotāju brīvu dalību valsts politiskajā un saimnieciskajā dzīvē, ieviešot vārda un pulcēšanās brīvību un atbrīvojot visus politieslodzītos. Kaut gan O. Paijas projektu *Varela* atbalstīja tūkstošiem kubiešu, tas tika bloķēts ar Kubas iestāžu pretēju iniciatīvu, kura padarīja Kubas valsti par pastāvīgu sociālistisku veidojumu un, kā apgalvoja varas iestādes, bija apstiprināta plebiscītā. Daudzi projekta *Varela* kampaņas rīkotāji tika ieslodzīti 2003. gada tā sauktā Melnā pavasara laikā, taču O. Paija nepadevās.

2008. gadā viņš Nacionālajā Asamblejā iesniedza tiesību akta projektu politiski ieslodzīto amnestijai, bet 2010. gadā uzsāka kampaņu *Foro Todos Cubanos*.

O. Paija ne reizi netika ieslodzīts, taču viņa ģimene apgalvo, ka viņš vairākkārt saņēma nāves draudus. Viņš gāja bojā 2012. gada 22. jūlijā pretrunīgi vērtētā autoavārijā Kubā. Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs Martins Šulcs pauda pārliecību, ka "Osvaldo Paijas idejas turpinās dzīvot, jo viņa darbs un pašizlīdzība ir iedvesmojuši Kubas aktivistu paaudzi, kas sekoja viņa piemēram, iestājoties par politiskajām brīvībām un cilvēktiesībām".

Kristīgā atbrīvošanās kustība turpina pieprasīt skaidrojumu par viņa nāves apstākļiem. O. Paijas ģimene nepiekrīt oficiālajam ziņojumam par to, ka viņš gājis bojā ceļu satiksmes negadījumā. O. Paijas meita Roza Marija ANO Cilvēktiesību padomei un citām starptautiskām organizācijām, tostarp Eiropas Parlamentam, ir lūgusi veikt neatkarīgu starptautisku izmeklēšanu saistībā ar tēva nāvi un apsūdzējusi valsts drošības aģentus viņas ģimenes vajāšanā un draudu izteikšanā. 2013. gadā O. Paijas ģimene pārcēlās uz ASV; kā norādīja ģimenes locekļi, tas ir tikai pagaidu risinājums.

Saharova balvas 25. gadadienas konferencē, kas 2013. gadā notika Eiropas Parlamentā un kuras noslēguma deklarācijā bija ietverta prasība "veikt izmeklēšanu sakarā ar 2002. gada Saharova balvas saņēmēja Osvaldo Paijas nāvi", O. Paiju pārstāvēja viņa meita.

IZATS GAZAVI (IZZAT GHAZZAWI) (1952–2003) bija palestīniešu rakstnieks un pasniedzējs, kurš rakstīja par problēmām un ciešanām, ko cilvēkiem Palestīnas teritorijās rada Izraēlas okupācija, kā arī par savu personīgo traģēdiju. Viņa dzīvi ietekmēja 16 gadu vecā dēla Ramī nāve, kuru 1993. gadā nogalināja Izraēlas armijas kareivji. Tas notika skolas pagalmā, kad viņš gribēja palīdzēt ievainotam draugam. Par spīti pārdzīvotajam, Izats Gazavi vienmēr centās rast kulturālu un politisku dialogu ar Izraēlas tautu.

Viņi vecāki bija bēgļi no lielas ģimenes, kas 1948. gadā bija aizbēguši uz Rietumkrastu. Šajā laikā, kad Izatam Gazavi bija 13 gadu, viņš sarakstīja savu pirmo lugu. Viņš ieguva maģistra grādu amerikāņu un britu literatūrā un bija pasniedzējs Birceitas Universitātē. Viņš bija Palestīniešu Rakstnieku savienības priekšsēdētājs, rakstīja romānus un noveles, bija literatūrkritiķis, kā arī 1997. gadā organizēja un vadīja pirmo Starptautisko rakstnieku konferenci Palestīnā.

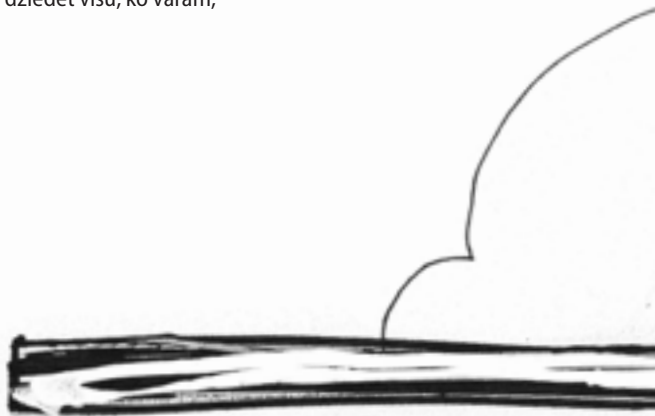
Viņš arī bija Palestīnas Taisnīguma un miera padomes izpildbiroja loceklis. Izraēlas varas iestādes Izatu Gazavi vairākkārt ieslodzīja cietumā un sodīja viņa politiskās darbības dēļ. Visgrūtākais šajā laikā bija izturēt atšķirtību no ģimenes, jo īpaši viņa sešiem bērniem, kurus viņam bija iespēja satikt 30 minūtes reizi divās nedēļās, un tikai divus no viņiem vienlaikus.

Tikšanās ar Izraēlas rakstniekiem Jeruzalemē 1992. gadā, par kuru viņam sākotnēji bija bažas, izrādījās pagrieziena punkts viņa dzīvē. Tieši tad viņš sāka uztvert Izraēlas kolēģus kā partnerus tādas nākotnes veidošanā, kurā palestīnieši un izraēlieši no visiem sabiedrības slāņiem būtu vienlīdzīgi.

2001. gadā, pasniedzot Saharova balvu, toreizējā Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja Nikola Fontēna viņam apliecināja cieņu par “nenogurdināmo miera un dialoga veicināšanu starp izraēliešu un palestīniešu tautām”, norādot, ka “jūsu degsme nemazinājās, pat par spīti ieslodzījumam, cenzūrai un skaudrākajam no aspektiem — neatgriezeniskajam dēla Ramī zaudējumam”.

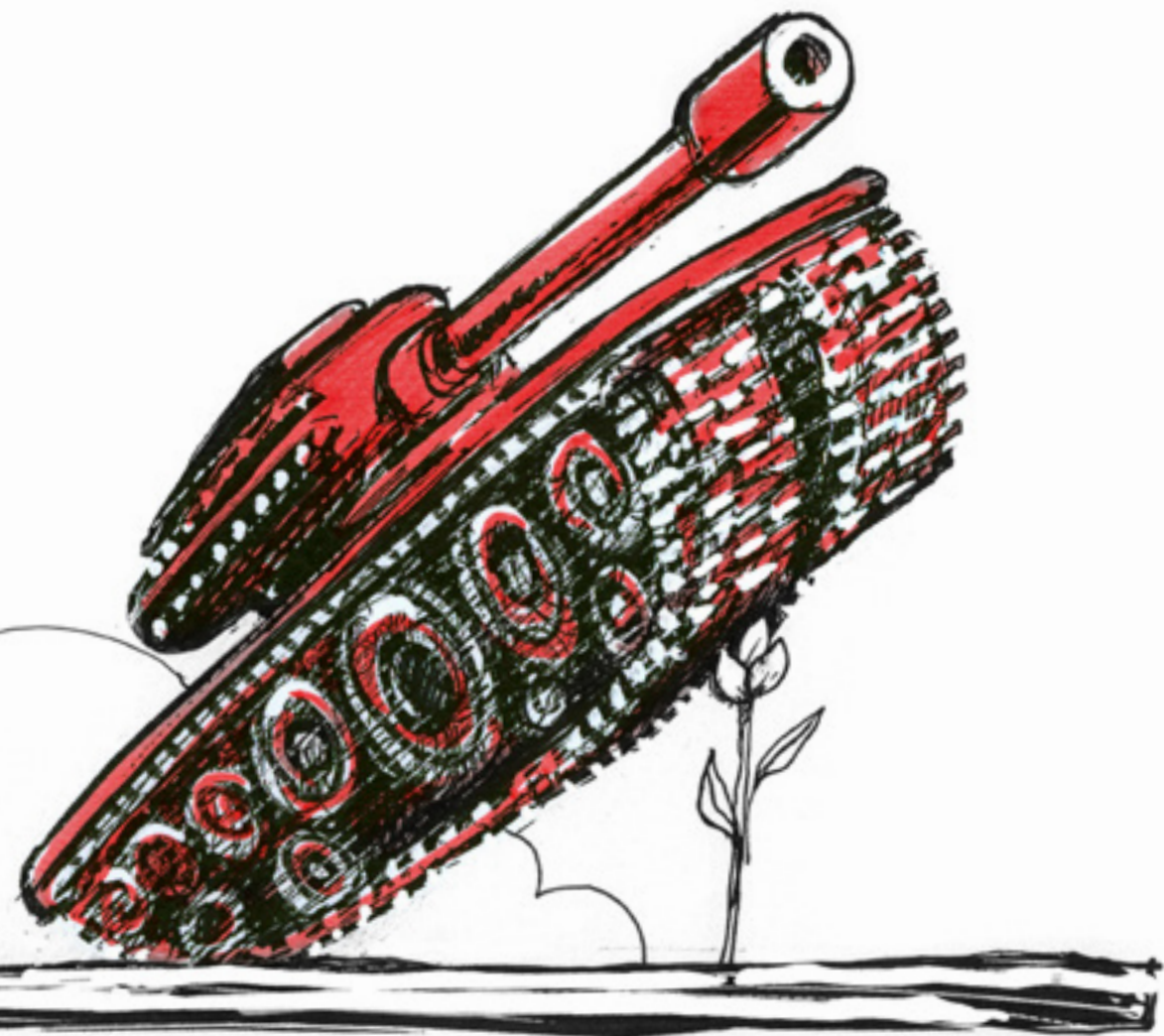
Izats Gazavi Eiropas Parlamentā izteica aicinājumu dziedēt visu, ko varam, kad mēs “spēsīm izprast viens otra vajadzības” ^(?).

^(?) 25 gadus pēc Saharova balvas: Eiropas Parlamenta atbalsts domas brīvībai. Arhivu un dokumentācijas centrs, Eiropas Parlaments, CARDOC Vēstnesis Nr. 11, 2013. gada novembris, 112. lpp.

Drīz pēc dēla nāves I. Gazavi kopā ar izraēliešu rakstnieku Ābramu B. Jehošuā un itāliešu fotogrāfu Olivjero Toskāni publicēja grāmatu par palestīniešu un izraēliešu attiecībām *Enemies* ("ienaidnieki"), kura ieguva ļoti lielu popularitāti.

Izats Gazavi nomira 2003. gada 4. aprīlī.

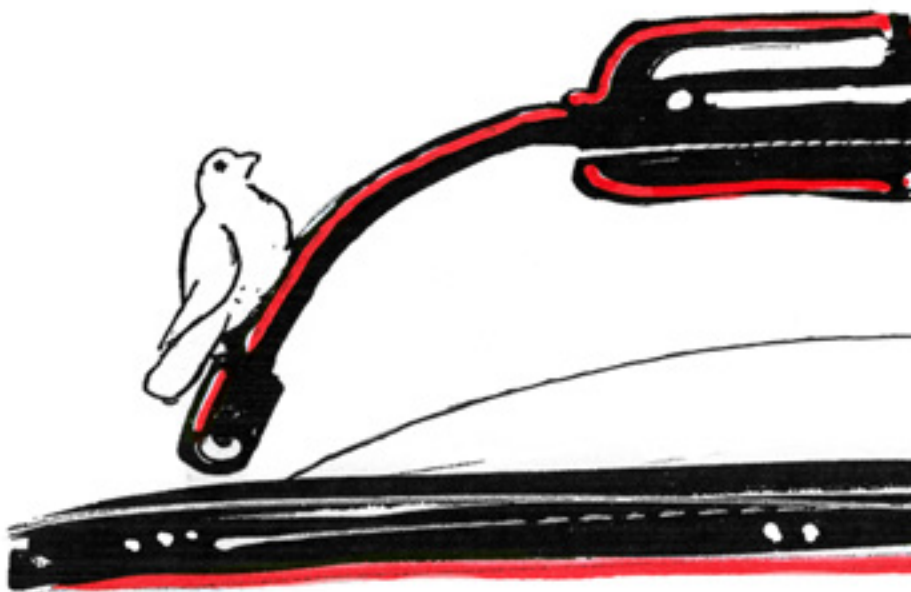
NURITA PELEDA-ELHANANA (*NURIT PELED-ELHANAN*), 1949. gadā dzimusi izraēliete, ir augstskolas

docente un grāmatu autore. Viņas 13 gadus vecā meita Smadara 1997. gadā gāja bojā Rietumjeruzalemē — sprādziena laikā, ko izraisīja kāds palestīniešu pašnāvnieks.

“Mana meitiņa gāja bojā tikai tāpēc, ka bija izraēliete, un viņu nogalināja jauns, apspiests un tik dziļā izmisumā novests cilvēks, ka viņš bija gatavs izdarīt pašnāvību un slepkavību, un šajā stāvoklī viņš bija nonācis tikai tāpēc, ka bija palestīnietis. Viņi abi ir Izraēlas īstenotās Palestīnas okupācijas upuri. Nu viņu asinis ir sajaukušās uz Jeruzalemes akmeņiem, kuriem asinis vienmēr bijušas vienalīdzīgas,” runājot par savas meitas nāvi, izsakās N. Peleda-Elhanana. Viņa aizliedza Izraēlas varas iestāžu pārstāvjiem, tostarp premjerministram, ierasties bērū ceremonijā.

Slavenā ģenerāļa Mati Peleda, kurš guva atpazīstamību savu pacifista progresīvo kampaņu dēļ, meita Nurita Peleda-Elhanana ir kļuvusi par to cilvēku simbolu Izraēlā, kuri cīnās pret okupāciju un iestājas par Palestīnas brīvību.

Viņa ir arī cieši apņēmusies mainīt Izraēlas sabiedrības un jo īpaši jaunās paaudzes mentalitāti. Savā jaunākajā publikācijā *Palestine in Israeli school books: Ideology and propaganda in education* (“Palestīna Izraēlas skolu mācību grāmatās: ideoloģija un propaganda izglītībā”) viņa vērš uzmanību uz izglītību Izraēlas skolās, kura ir vairāk vērsta uz rasismu, nevis toleranci un daudzveidību. Viņa asi kritizēja pasaules vadītājus, tostarp Džordžu Bušu, Toniju Blēru un Arielu Šaronu par “savu iedzīvotāju aplipināšanu ar aklām bailēm no musulmaņiem”.

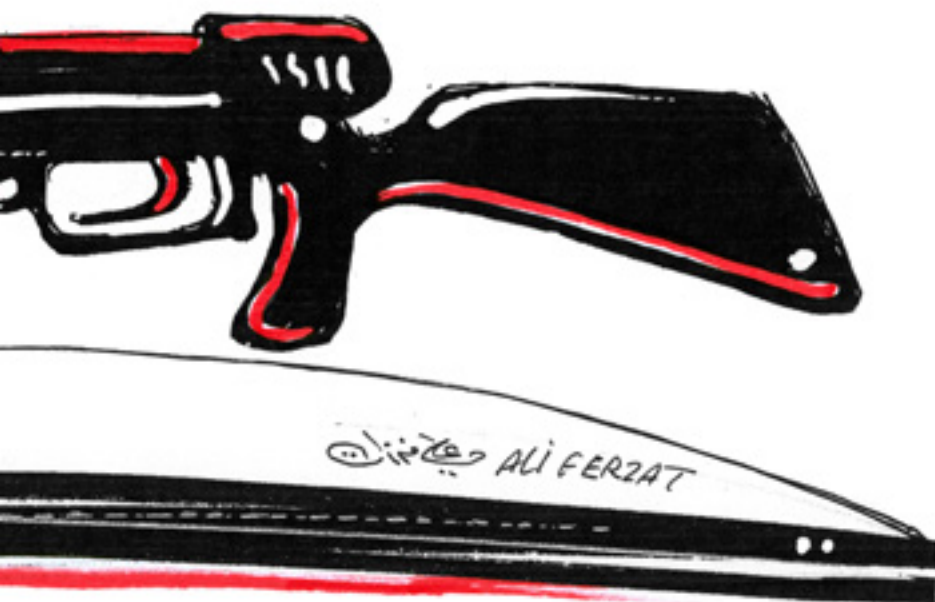

Nurita Peleda-Elhanana ir 2009. gadā izveidotā *Russell* tribunāla — starptautiska tautas tribunāla Palestīnas jautājumos — līdziniciatore. Tas tika izveidots, lai izvērtētu trešo pušu ietekmi un līdzdalību starptautisko tiesību pārkāpumos, ko Izraēla ir īstenojusi pret palestīniešu tautu.

Viņa piedalās palestīniešu tiesību aizsardzības iniciatīvās un mudina atbalstīt boikota, atsavināšanas un sankciju kampaņu pret Izraēlu, līdz tā ievēros starptautiskos tiesību aktus un palestīniešu tiesības.

N. Peleda-Elhanana īpaši aktīvi aizstāv palestīniešu bērnus un viņu tiesības uz izglītību; viņa par tiem ir stingri iestājusies SBT pasākumu un tikšanos ar Eiropas Parlamenta pārstāvjiem laikā, tostarp Jeruzalemē. Pēc 2014. gada kara Gazā N. Peleda-Elhanana Cilvēktiesību apakškomitejas sēdē par bērnu situāciju bruņotos konfliktos kaismīgā un emocionālā uzrunā apsūdzēja Izraēlu holokausta pastrādāšanā pret palestīniešiem Gazas sektorā.

N. Peleda-Elhanana kopā ar Saharova balvas saņēmējam Salimu Gezali un Taslimu Nasrīnu ir publicējusi dokumentu, kurā aicina "ES vadītājus un pārstāvjus aktīvi un atklāti veicināt Palestīniešu pašpārvaldes pievienošanos Starptautiskajai krimināltiesai".

MONSINJORS ZAKARIEŠS KAMVEŅU (*DOM ZACARIAS KAMWENHO*), emeritētais Lubango (Angolā)

arhibīskaps un miera aktivists, bija ļoti nozīmīgs dalībnieks miera procesā, kurā 2002. gadā tika izbeigts Angolas pilsoņu karš.

Viņš ir dzimis 1934. gadā Čimbundo, 1961. gadā ordinēts par Romas katoļu priesteri un 1995. gadā iecelts par Lubango arhibīskapu.

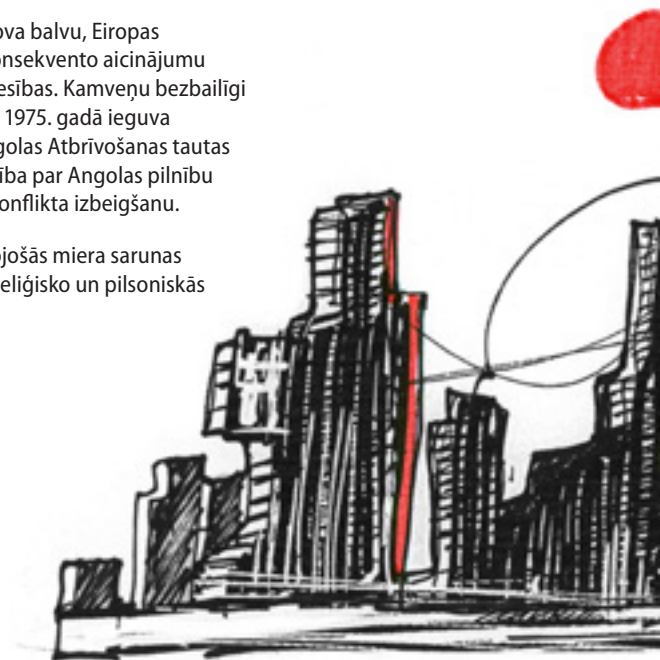
Z. Kamveņu bija viens no aktīvākajiem dalībniekiem kustībā, kura līdz 20. gadsimta deviņdesmito gadu beigām, pateicoties viņa un citu baznīcas vadītāju un pilsoniskās sabiedrības līderu pūlēm, iedvesa Angolas tautā arvien spēcīgāku apziņu, ka ir jācīnās par mieru un cilvēktiesībām un valsti jāveicina “visaptverošs nacionālais izlīgums”.

Viņš bija 2000. gadā dibinātās Starpkonfesiju komitejas mieram Angolā priekšsēdētājs. Šī ekumeniskā struktūra apvienoja Angolas un Santomes Bīskapu konferenci — Kamveņu bija arī tās priekšsēdētājs —, Angolas Evaņģēlisko savienību un Angolas Kristīgo baznīcu padomi.

Z. Kamveņu bija starpnieks karojošo pušu sarunās, kurās tika panākts miers pēc 27 gadus ilguša, ik pa brīdīm pārtraukta un atkal atsākta etniska un ideoloģiska konflikta, kas plosījās šo valsti, kura kļuva par kaujaslauku aukstā kara ideoloģiskajā starpniekkarā, kur lielā apjomā iesaistījās Kuba, Dienvidāfrikas Republika, ASV un PSRS. Šo konfliktu rezultātā vairāk nekā pusmiljons cilvēku gāja bojā un miljoniem cilvēku bija spiesti pamest savas dzīvesvietas, Angolas infrastruktūra tika izpostīta, un tās ekonomika un iestādes cieta smagus zaudējumus.

2001. gadā, piešķirot Zakariešam Kamveņu Saharova balvu, Eiropas Parlaments atzina viņa nelokāmo, objektīvo un konsekvento aicinājumu nodrošināt Angolā mieru, demokrātiju un cilvēktiesības. Kamveņu bezbailīgi kritizēja abas pilsoņu karā, kurā Angola cieta kopš 1975. gadā ieguva neatkarību no Portugāles, iesaistītās puses — Angolas Atbrīvošanas tautas kustību un nemiernieku grupu “Nacionālā Apvienība par Angolas pilnību neatkarību” — un bija starpnieks to sarunās par konflikta izbeigšanu.

Pamiers, kas tika panākts 2002. gadā, un tam sekojošās miera sarunas lielākoties tiek uzskatītas par Z. Kamveņu un citu reliģisko un pilsoniskās sabiedrības līderu nopelni.

Arhibīskaps Kamveņu 2003. gadā atkāpās no Angolas un Santomes Bīskapu konferences priekšsēdētāja amata, taču turpināja aktīvi darboties savā bīskapijā un Angolas Ekumēniskajā miera komitejā, veicinot demokrātijas īstenošanu, pamattiesību un cilvēktiesību ievērošanu, tiesiskas valsts izveidi un ilgstošu nacionālo samierināšanos.

2009. gadā, sasniedzis 75 gadu pensionēšanās vecumu, Z. Kamveņu kļuva par emeritēto bīskapu. Viņš turpina strādāt savā kopienā, cīnoties ar korupciju, ētikas normu neievērošanu un citām grūtībām, ko mantojumā atstājis karš, un piedalās SBT konferencēs.

¡BASTA YA! bija iedzīvotāju iniciatīva, kas iestājās pret terorismu un politiski motivētu vardarbību Spānijas Basku zemes reģionā un ko 1999. gadā izveidoja inteliģence, cilvēktiesību un politiskie aktivisti, arodbiedrību biedri un citi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

¡BASTA YA! nosaukums nozīmē "Pietiek!", un tā tika izveidota kā reakcija uz basku separātistu grupējuma *ETA* terorismu un pilsonisko pamatbrīvību apdraudējumu, ko šis grupējums un citas mērenākas, bet arvien vairāk nacionālistiskas un ksenofobiskas partijas jo īpaši vērsa pret nacionālistiski nenoskaņotiem iedzīvotājiem.

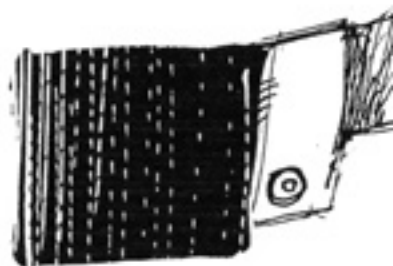
¡BASTA YA! biedriem ir dažāda ideoloģiskā pārliecība, bet viņi visi iestājas pret jebkura veida terorismu, atbalsta visus terorisma un politiski motivētas vardarbības upurus un aizstāv tiesiskumu, Spānijas konstitūciju un Basku zemes autonomo statusu.

Pieaugot tautas sašutumam pret *ETA*, kas līdz tam laikam dažādos Spānijas reģionos bija nogalinājis simtiem cilvēku un no kura īstenotās fiziskās ietekmēšanas, izspiešanas, šantāžas un uzbrukumiem, tostarp upuru ģimenēm un īpašumam, bija cietuši tūkstošiem Basku zemes iedzīvotāju, *¡BASTA YA!* 1999. un 2000. gadā ieguva vēl nebijušu atbalstu visā valstī.

Šī kustība iestājās pret visu veidu nacionālismu un arī kritizēja Basku zemes iestādes par nacionālistisku politiku un retoriku. 2000. gadā divās lielās *¡BASTA YA!* rīkotās demonstrācijās tūkstošiem cilvēku izgāja Sansebastjanas ielās, pieprasot īstenot adekvātu pretterorisma politiku un ievērot konstitūciju.

Tajā pašā gadā organizācijas *¡BASTA YA!* paveikto darbu, proti, aktīvās cilvēktiesību, demokrātijas un iecietības veicināšanas kampaņas Basku zemē, atzinīgi novērtēja Eiropas Parlaments. Ar šo balvu *¡BASTA YA!* saņēma atzinību par savu darbu, un turklāt terorisma problēmu Basku zemē sāka apspriest kā Eiropas mēroga, ne tikai Spānijas problēmu. *¡BASTA YA!* ieguva starptautisko cilvēktiesību organizāciju atbalstu, un citas valstis iekļāva *ETA* teroristu grupējumu sarakstā.

Pēdējos gados *¡BASTA YA!* darbība ir mainījusies, jo situācija Spānijā ir pierimusi — *ETA* 2011. gadā paziņoja, ka galīgi izbeidz bruņotu cīņu.

ALUFERRAT

¡BASTA YA! vadītāji, tostarp preses pārstāvis Fernando Savaters, kurš pārstāvēja organizāciju Eiropas Parlamentā un SBT konferencēs, 2007. gadā nodibināja politisko partiju *Unión Progreso y Democracia*, deklarējot atbalstu Spānijas vienotībai.

Minētā partija pašlaik ir pārstāvēta Eiropas Parlamentā. ¡BASTA YA! biedri uzskata, ka viņu organizācijas ideāli un vērtības joprojām ir aktuālas cīņā par cilvēktiesībām, tikai tagad tās iemieso citi aktīvisti.

ŠANANA GUŠMAO (XANANA GUSMÃO) ⁽³⁾,

kuru dēvē arī par "Timoras Mandelu", vadīja cīņu par Austrumtimoras brīvību un pašnoteikšanos. Viņš bija Austrumtimoras — šī gadsimta pirmās jaunizveidotās valsts — pirmais prezidents un ir ieņēmis arī tās premjerministra amatu.

Š. Gušmao politiskā karjera sākās, kad Austrumtimorai parādījās izredzes iegūt neatkarību no Portugāles, kuras kolonija tā bija, bet neatkarīgas Austrumtimoras izveide ⁽⁴⁾ prasīja divus gadu desmitus sīvu cīņu, jo pagāja tikai dažas dienas, kad pēc Portugāles vienusējās atteikšanās no savas līdzšinējās kolonijas 1975. gadā un tai sekojošās Austrumtimoras neatkarības deklarācijas Indonēzija iebruka Austrumtimorā un ar spēku apspieda pretošanos. Iebrukums izraisīja vardarbību, kuras rezultātā bojā gāja aptuveni 200 000 cilvēku, taču tā nesalauza tautas apņēmību pretoties.

Š. Gušmao, kurš pieņēma segvārdu Kajs Rala, pievienojās Revolucionārajai Austrumtimoras neatkarības fronteī, un tās pirmajā nacionālajā konferencē viņu ievēlēja par pretošanās kustības vadītāju un Austrumtimoras Nacionālo atbrīvošanas bruņoto spēku virspavēlnieku.

Kā pretošanās kustības vadītājs Š. Gušmao izstrādāja un īstenoja nacionālās vienotības politiku, kuras panākumu rezultātā tika izveidota Timoras Nacionālā pretošanās padome (CNRT), kur Š. Gušmao izdevās apvienot dažādās politiskās un sociālās grupas.

Indonēzijas spēki Š. Gušmao saņēma gūstā 1992. gadā — vienu gadu pēc tam, kad pasaules uzmanību notikumiem Austrumtimorā beidzot bija pievērsis to pastrādātais slaktiņš, kurā gāja bojā vairāk nekā 250 cilvēku, kuri piedalījās piemiņas gājienā Dili. Š. Gušmao apsūdzēja separātismā un ieslodzīja cietumā Indonēzijā, kur viņš mācījās oficiālo indonēziešu valodu, kā arī angļu valodu un jurisprudenci. Viņš arī rakstīja dzeju un gleznoja mākslas darbus, ko pārdeva, lai finansētu pretošanās kustību, kuru viņš turpināja vadīt.

Šanana Gušmao kopā ar CNRT priekšsēdētāja vietnieku Žozē Ramušu-Ortu centās rast mierīgu konflikta risinājumu, izstrādājot miera plānu, kas paredzēja ANO uzraudzībā rīkot referendumu par Austrumtimoras nākotni. Cietumā viņu apmeklēja daudzas pazīstamas un ietekmīgas personas, tostarp Dienvidāfrikas Republikas prezidents Nelsons Mandela un ANO un ASV pārstāvji, un viņam joprojām bija nozīmīga loma kara ar Indonēziju izbeigšanā.

Drīz pēc Š. Gušmao atbrīvošanas 1999. gadā, kas notika milzīga starptautiskā spiediena rezultātā un brīdī, kad viņš bija izcietis septiņus gadus no viņam piespriestā 20 gadu cietumsoda, Eiropas Parlaments piešķīra viņam Saharova balvu, atzīstot viņu par Timoras pretošanās kustības un savas tautas brīvības cīņas simbolu.

Š. Gušmao atbrīvoja drīz pēc ANO atbalstītā referenduma 1999. gada 30. augustā, kurā 80 % Austrumtimoras iedzīvotāju nobalsoja par neatkarību, tādējādi iezīmējot Indonēzijas īstenotās okupācijas beigas un ANO vadītā

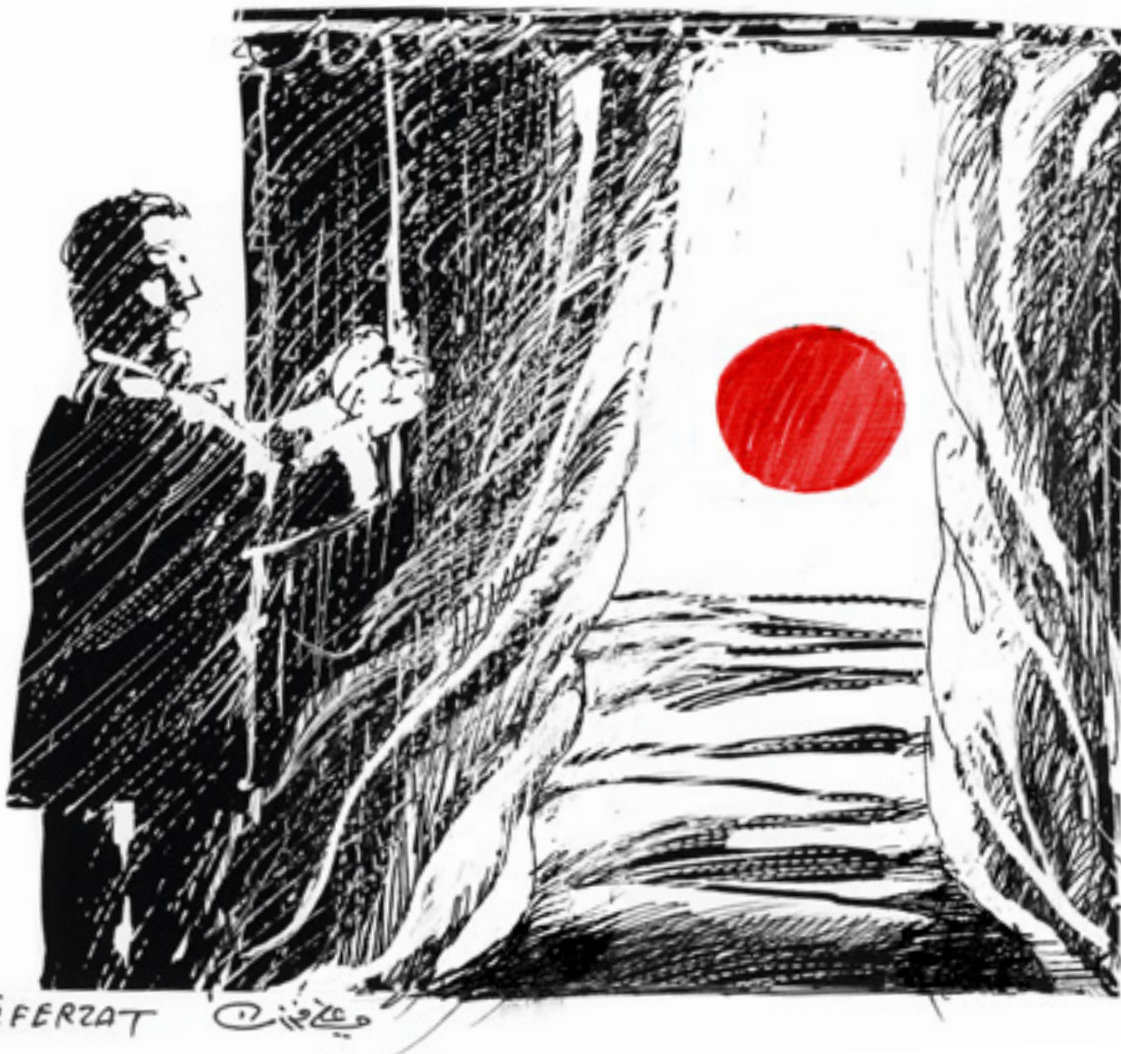
⁽³⁾ Viņš juridiski nomainīja savu vārdu no Žozē Aleksandrs Gušmao uz Kajs Rala Šanana Gušmao. Kajs Rala bija viņa "kaujas vārds" cīņā par Austrumtimoras brīvību un pašnoteikšanos, un Šanana bija vārds, ar ko viņu pazina jaunībā.

⁽⁴⁾ Kopš 2002. gada Austrumtimoru dēvē par *Timor-Leste*.

pārejas procesa sākumu, un viņš apsolīja "darīt visu, kas ir manos spēkos, lai Austrumtimorai un manai tautai nestu mieru".

2002. gada aprīlī Š. Gušmao uzvarēja pirmajās brīvājās Austrumtimoras prezidenta vēlēšanās, saņemot lielu tautas atbalstu. ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans 2002. gada 20. maijā oficiāli pasludināja Austrumtimoras Demokrātiskās Republikas neatkarību, un Š. Gušmao bija Austrumtimoras prezidents līdz 2007. gada maijam. 2008. gadā, kad viņš ieņēma premjerministra amatu, pret viņu tika sarīkots neveiksmīgs atentāts. No premjerministra amata viņš atkāpās 2015. gada februārī, norādot, ka vēlas atbrīvot vietu jaunajai līderu paaudzei, un pašlaik ir plānošanas un stratēģisko investīciju ministrs.

Viņš ir sadarbojies ar Eiropas Parlamentu SBT pasākumos.

IBRAHIMS RUGOVA (*IBRAHIM RUGOVA*) (1944–2006)

bija rakstnieks, akadēmiķis un politiķis, kas veltīja savu dzīvi etnisko albāņu nevardarbīgiem neatkarības centieniem Kosovā. Viņš bija Kosovas pirmais prezidents.

I. Rugova piedzima Cerkē, Kosovā, kas toreiz bija Dienvidslāvijas sastāvā, un mācījās Prištinā un Sorbonnas universitātē. Viņš pasniedza literatūru, sarakstīja desmit grāmatas un bija arī Kosovas Rakstnieku savienības priekšsēdētājs; šī biedrība bija augošās etnisko albāņu pretestības centrs serbu varai Kosovā. Kad Dienvidslāvijas vadītājs Slobodans Miloševićs anulēja Kosovas autonomā reģiona statusu un ieviesa serbu pārvaldi, I. Rugova 1989. gadā nodibināja Kosovas Demokrātisko savienību — pirmo politisko partiju, kas bija tieša komunistu režīma konkurente. Cīnoties ar arvien lielāku apspiestību, I. Rugova vadīja politisko kustību, kas deklarēja pašpasludinātās Kosovas Republikas neatkarību. 1992. gadā viņu ievēlēja par republikas, kuras neatkarību atzina tikai Albānija, prezidentu. Spītējot tam sekojošai Serbijas vardarbīgajai reakcijai, viņš ieviesa etniskajiem albāņiem paredzētu izglītības, veselības aprūpes un nodokļu sistēmu līdzās Serbijas sistēmai.

Visus deviņdesmitos gadus šis rāmi runājošais politiķis, kura neatņemams garderobes elements bija viņa iecienītā zīda šalle, personificēja albāņu mēreno, inteligēnto pretošanās novirzienu Belgradas režīmam. 1998. gadā viņu otrreiz ievēlēja par prezidentu, kaut gan tolaik jau saasinājās bruņotais konflikts starp serbu vienībām un albāņu partizānu kustību — Kosovas Atbrīvošanas armiju (KAA) — un ko Dienvidslāvija apspieda ar plaša mēroga militāriem pasākumiem.

1998. gadā Eiropas Parlaments I. Rugovam piešķīra Saharova balvu, godinot viņu kā cilvēku, kurš atbalstīja miermīlīgu pretošanos vardarbībai. I. Rugova norādīja, ka balva “man un visai Kosovas tautai simbolizē atzinību mūsu nevardarbīgajai cīņai un mūsu nestajam upurim”.

Viņš saglabāja savu apņēmību turpināt nevardarbīgu pretošanos Serbijas režīmam, nemītiģi atkārtojot savu gatavību sākt dialogu ar Belgradu, par ko viņam radās nesaskaņas ar viņa galveno politisko sāncensi — radikālāk noskaņoto Ademu Demači. “Balkānu Gandijs” apņēmās nosvērt sev par labu pasaules sabiedrisko domu, aicinot starptautisko sabiedrību piedāvāt Kosovai aizsardzību.

Rugova kā Kosovas delegācijas vadītājs 1999. gada 18. martā parakstīja daudzpusējās starptautiskās sarunās noformulēto Rambuijē miera līgumu, bet Belgrada to parakstīt atteicās, kā rezultātā NATO sāka aviācijas uzlidojumus. Kad Kosovā tika izveidota ANO pārvalde, I. Rugova, kurš 1999. gadā uz neilgu laiku bija atstājis Kosovu un devies uz Itāliju, atgriezās Kosovas politiskajā dzīvē un vadīja valsti kopā ar bijušajiem KAA vadītājiem, kuri bija uzņēmušies vadošu lomu Demokrātiskajā partijā. I. Rugova 2002. gadā atkal tika ievēlēts par prezidentu un ieņēma šo amatu līdz savai nāvei no plaušu vēža 2006. gadā. Viņš nomira tikai dažas dienas pirms paredzētajām sarunām par Kosovas galīgo statusu.

Daudzi viņu uzskata par "nācijas tēvu".

SALIMA GEZALI (SALIMA GHEZALI) ir alžīriešu žurnāliste, rakstniece un sieviešu tiesību un demokrātijas aktiviste. Viņas drosmīgā pacifistes nostāja Alžīrijas pilsoņu kara laikā izpelnījās gan valdības, gan islāmistu grupējumu nelabvēlību, un iestādes slēdza Alžīrijas nedēļas avīzi *La Nation*, kuras galvenā redaktore viņa bija.

S. Gezali pašlaik ir Sieviešu emancipācijas savienības priekšsēdētāja. Alžīrijas sieviešu tiesību kustībā viņa iesaistījās astoņdesmitajos gados kā organizācijas “Eiropas un Magribas sievietes” līdzdibinātāja un viņas pašas dibinātā sievietēm paredzētā izdevuma *NYSSA* galvenā redaktore.

Sākotnēji viņa bija skolotāja, pēc tam kļuva par žurnālisti, bet 1994. gadā ieņēma galvenās redaktores amatu franču valodā izdotajā *La Nation*, kas bija nedēļas avīze ar vislielāko tirāžu Alžīrijā. *La Nation* līdz pat tās slēgšanai 1996. gadā bija vienīgā avīze, kas kritizēja gan valdību, gan islāmistu grupējumus un puda atbalstu politiskam dialogam, cilvēktiesībām un vārda brīvībai visām pusēm, kas bija iesaistītas konfliktā. 11 gadus ilgušais un desmitiem tūkstošu dzīvību prasījušais pilsoņu karš sākās 1991. gadā pēc tam, kad, pamatojoties uz bažām par islāmistu iespējamo uzvaru, tika atceltas pirmās daudzpartiju vēlēšanas Alžīrijā kopš neatkarības atgūšanas.

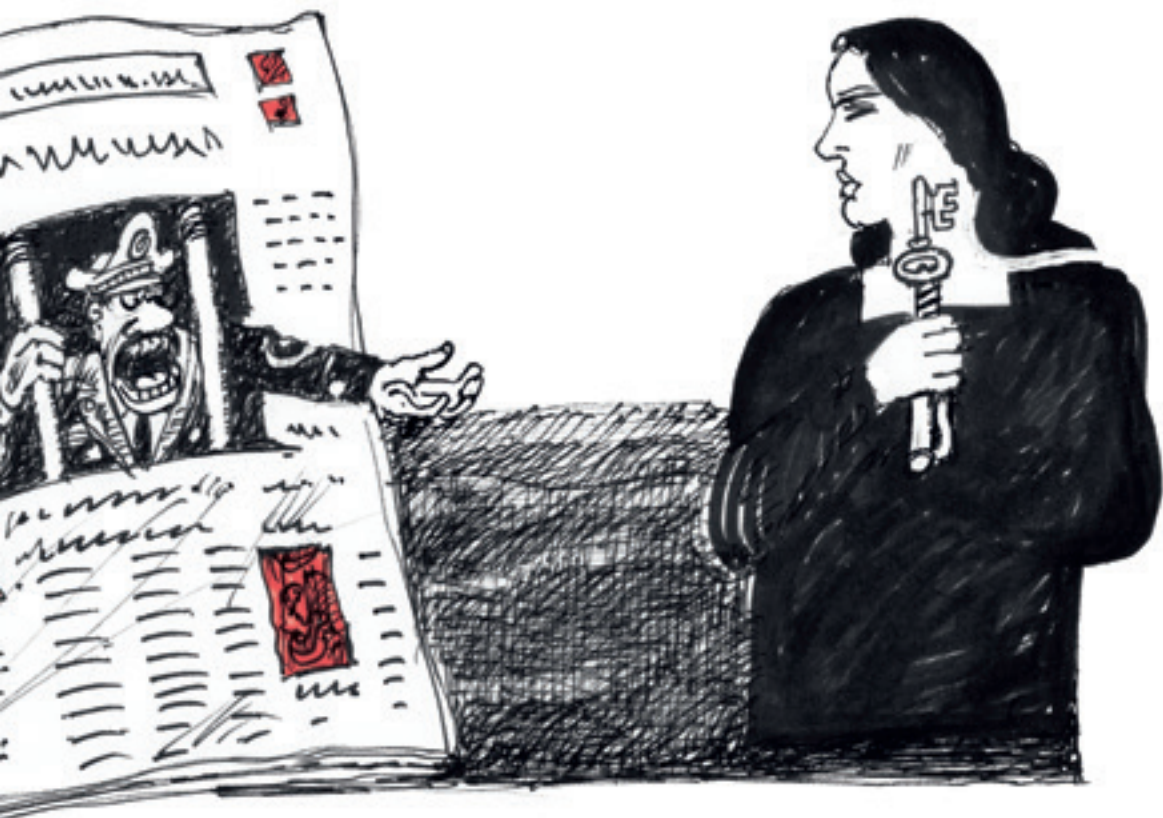
S. Gezali darbojās Alžīrijas cilvēktiesību aktivistu kopienā, kas “šķīta maza un nevarīga”, kad Eiropas Parlaments 1997. gadā atzina viņas drosmīgo iestāšanos par vārda brīvību un sieviešu tiesībām. Saņemot Saharova balvu, S. Gezali izgaismoja kritisko situāciju Alžīrijā pēc kara gadiem, miljoniem vīriešu, sieviešu un bērnu dzīvojot bailēs, jo “divpusējs terors viņiem liedza vissvarīgāko brīvību — brīvību dzīvot”.

Kad 2011. gadā kaimiņvalstis pārņēma “Arābu pavasara” atmoda, S. Gezali atsāka tiešsaistē publicēt *La Nation*, jo, kā viņa rakstīja: “Mēs nevaram būt vienaldzīgi pret jauniešiem arābu pasaulē, kuri cīnās par savu cieņu un brīvību. Mēs nevaram vienaldzīgi izturēties pret valsti notiekošo. Mēs vēlamies, lai Alžīrijas iedzīvotāji būtu laimīgi, jo viņi ir to pelnījuši. Mēs vēlamies spēcīgas institūcijas un labākus cilvēkresursus patiesā demokrātijā, kā arī tiesiskumu”.

Kopš 2000. gada S. Gezali aktīvi darbojas arī politikā kā *Front des Forces Socialistes* (FFS, Sociālistu spēku fronte) un vēsturiskā FFS līdera Hosīna Aīta Ahmeda konsultante. Kopā ar Saharova balvas saņēmējām Nūritu Peledu-Elhananu un Taslimu Nasrīnu viņa ir publicējusi dokumentu, kurā aicina "ES vadītājus un pārstāvjus aktīvi un atklāti veicināt Palestīniešu pašpārvaldes pievienošanos Starptautiskajai krimināltiesai".

Salima Gezali sadarbojas ar Eiropas Parlamentu un SBT cilvēktiesību, jo īpaši vārda brīvības, aizsardzības jomā.

VEI DZJINŠENS (WEI JINGSHENG) — “Ķīnas demokrātiskās kustības tēvs” dzīvo trimdā, tomēr joprojām ir aktīvs Ķīnas komunistiskās diktatūras opozīcijas līderis.

Viņš ir autors publikācijai “Drosme palikt vienam: vēstules no cietuma un citi raksti”, proti, rakstiem, ko sākotnēji viņš rakstīja uz tualetes papīra cietumā, bet kas tagad ir publicēti vairāk nekā divpadsmit valodās.

Viņam divas reizes — kopumā uz 29 gadiem — piesprieda cietumsodu, un vairāk nekā 18 gadus viņš atradās ieslodzījumā par savu darbību un rakstiem demokrātijas atbalstam, tostarp par novatorisko eseju 1978. gadā “Piektā modernizācija — demokrātija”. Tās aizsākumi meklējami sienasavīzē “Demokrātijas siena” Pekinā, uz kuras strādnieki, mākslinieki un intelektuāļi varēja brīvi izpausties. Vei Dzjinšena eseja bija sensācija ne tikai tāpēc, ka atklāti aizskāra komunistu īstenoto “tautas demokrātisko diktatūru”, bet arī tāpēc, ka viņš uzdriksstējās sienasavīzē norādīt gan savu īsto vārdu, gan kontakttinformāciju.

Pagrīdes žurnālā *Exploration*, ko V. Dzjinšens izveidoja un kurā darbojās kā redaktors, viņš publicēja rakstu “Demokrātija vai jauna diktatūra?”, norādot uz Denu Sjaopinu, toreizējo komunistu vadītāju, kā uz jauno diktatoru. Pēc dažām dienām viņu apcietināja un apsūdzēja kontrrevolucionārisma, piespriežot 15 gadu cietumsodu. Viņš gaidīja nāvessoda izpildi, gan atrodoties vieninieka kamerā, gan piespiedu darba nometnēs stingrā uzraudzībā, līdz 1993. gadā viņu atbrīvoja, pateicoties Ķīnas lēmumam pieteikties 2000. gada Olimpisko spēļu rīkošanai.

Pēc sešiem mēnešiem Vei atkal apcietināja, tiesāja un apsūdzēja kontrrevolucionārisma, piespriežot viņam vēl 14 gadus cietumā.

Saharova balvas pasniegšanas brīdī 1996. gadā viņš joprojām atradās cietumā. Pēc ievērojama starptautiska spiediena, tostarp toreizējā ASV prezidenta Bila Klintona aicinājuma, 1997. gadā V. Dzjinšenu atbrīvoja no cietuma un nekavējoties deportēja uz Amerikas Savienotajām Valstīm. Viņš uzskata, ka netika atbrīvots, bet tikai nosūtīts trimdā soda tālākai izciešanai. Atrodoties Vašingtonā, V. Dzjinšens vada savā vārdā nosauktu fondu, Ķīnas Aizjūras demokrātisko koalīciju un Āzijas Demokrātisko aliansi un joprojām apņēmīgi aicina panākt demokrātijas un cilvēktiesību ievērošanu Ķīnā.

Viņš aktīvi piedalās SBT konferencēs, cenšoties panākt Eiropas un starptautisku atbalstu Ķīnā ieslodzīto cilvēktiesību aizstāvju atbrīvošanai.

LEILA ZANA (LEYLA ZANA) 1991. gadā kļuva par pirmo kurdu sievieti, kas ievēlta Turcijas parlamentā, bet vēlāk 10 gadus pavadīja ieslodzījumā par kurdu interešu aizstāvēbai veltīto politiskās aktivistes darbību. 2015. gada jūnijā viņa atkal iekļuva vēsturē kā pirmās kurdu intereses pārstāvošās politiskās partijas locekle, kas ieguva pārstāvību Turcijas asamblejā, savā politiskajā programmā iestājoties par mieru un minoritāšu integrāciju.

L. Zana dzimusi 1961. gadā. Pamatskolā viņa mācījās tikai pusotru gadu, jo mācības turpināt neļāva tēvs, kam par skološanos bija tradicionāli uzskati. 14 gadu vecumā apprecējās ar 20 gadus vecāko Dijarbakiras mēru Mehdi Zanu, kurš militāristu valdīšanas laikā astoņdesmitajos gados kļuva par politieslodzīto. Pēc tam, kad L. Zana sarīkoja protestu, kurā piedalījās ieslodzīto ģimenes, kam bija aizliegts cietumā apciemot savus radniekus, arī viņa tika apcietināta uz diviem mēnešiem. Šajā laikā, arī tāpēc, lai varētu apmeklēt vīru cietumā, viņa iemācījās turku valodu, jo cietuma apsardze regulāri piekāva kurdu valodā runājošos. L. Zana sāka mācīties skolā 23 gadu vecumā, trīs gadu laikā ieguva pamatzglītības un vidējās izglītības diplomu, un galu galā pati uzņēmās līdera lomu.

Viņa ar lielu vēlēšanu atbalstu tika ievēlta Turcijas asamblejā 1991. gadā, kad runāšana kurdu valodā publiskajā telpā joprojām bija krimināli sodāms pārkāpums. Zvēresta nodošanas ceremonijā viņa kurdu valodā deklarēja: “Es dodu šo zvērestu turku un kurdu tautu brālības vārdā.” Šī iemesla dēļ L. Zanai atņēma deputātes imunitāti, un 1994. gadā viņu notiesāja uz 15 gadiem par “nodevību un dalību bruņotajā Kurdistānas Strādnieku partijā (KSP)”. Tiesas sēdē, kurā viņu notiesāja, L. Zana paziņoja: “Es nepieņemu šīs apsūdzības. Ja tās būtu patiesas, es uzņemtos par tām atbildību, pat ja cena par to būtu mana dzīvība. Es esmu aizstāvējusi demokrātiju, cilvēktiesības un tautu brālību, un es turpināšu to darīt, kamēr vien dzīvošu.” 1995. gadā Eiropas Parlaments izraudzījās viņu par Saharova balvas kandidāti kā miermīlīgas cīņas simbolu par kurdu tautas cilvēktiesībām un cilvēcisko cieņu.

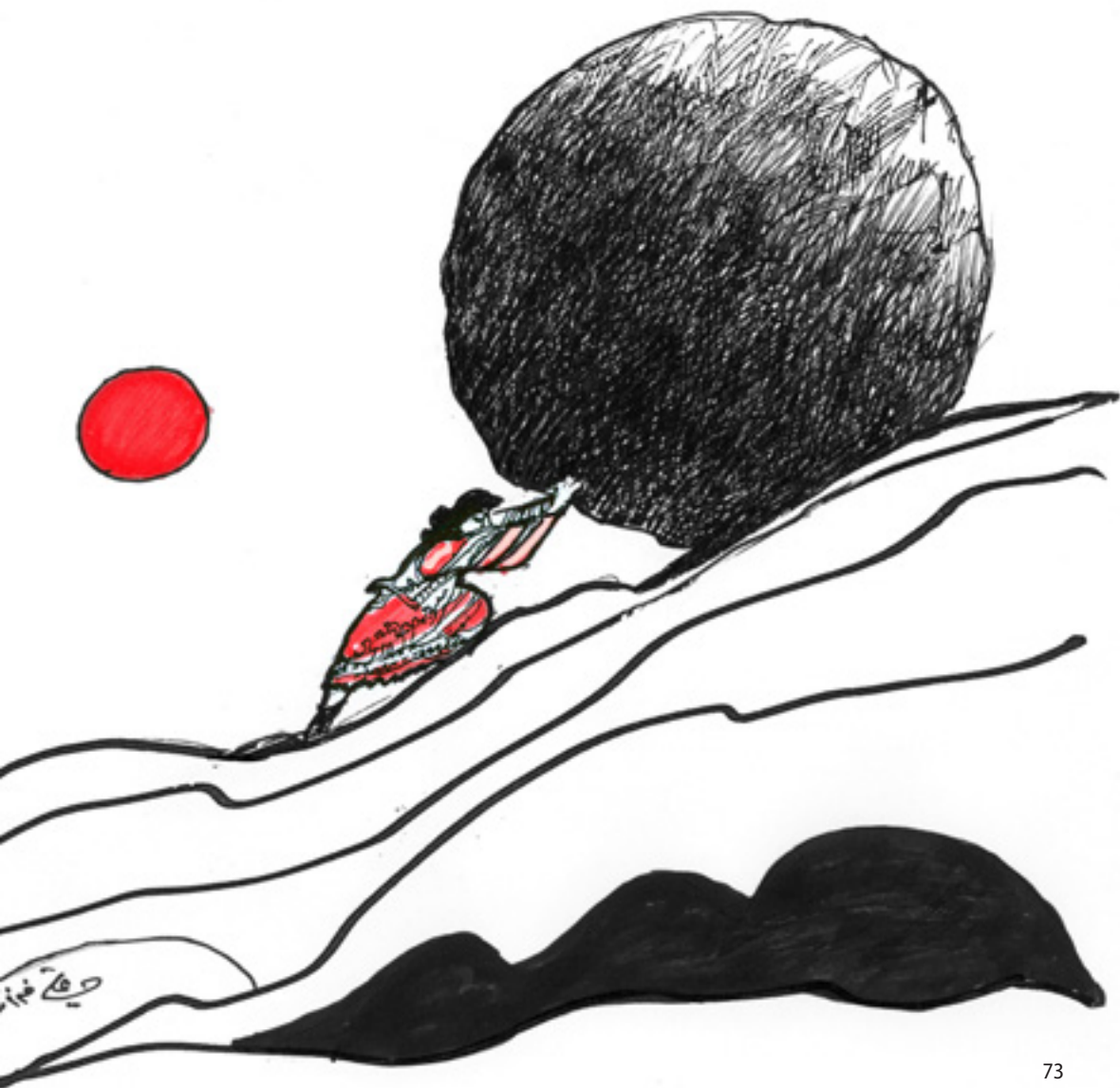
L. Zana beidzot varēja uzrunāt Eiropas Parlamentu, kad 2004. gadā pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmuma un starptautiska spiediena viņu juridiskas formalitātes dēļ atbrīvoja.

Kopš tā laika pret L. Zanu ir izvirzītas dažādas apsūdzības, bet cietumsods viņai nav piespriests. 2014. gadā Augstākā apelāciju tiesa nosprieda, ka pierādījumi apgalvojumiem par L. Zanas dalību KSP “nav ticami”.

2009. gadā viņai noteica piecu gadu aizliegumu iestāties jebkādā politiskajā partijā, bet, neraugoties uz to, 2011. gadā viņu ievēlēja kā neatkarīgu kandidāti. Kad 2014. gadā izbeidzās L. Zanas aizliegums darboties politiskajās partijās, viņa pievienojās Demokrātiskajai tautas partijai, kura 2015. gada jūnija vēlēšanās kļuva par pirmo kurdu intereses pārstāvošo partiju, kas pārvārēja 10 % barjeru.

L. Zana aktīvi iesaistījās miera sarunās, kuru rezultātā KSP līderis Abdulla Odžalans 2013. gadā izteica savu vēsturisko aicinājumu KSP pēc trīs gadu desmitus ilgušas bruņotas pretošanās atteikties no vardarbīgiem līdzekļiem un sākt demokrātisku politisku cīņu. Kad pirms 2015. gada atkārtotajām vēlēšanām pamiers izjuka, L. Zana mudināja izbeigt atsākušos vardarbību.

TASLIMA NASRĪNA (*TASLIMA NASREEN*), pazīstamā rakstniece no Bangladešas, dzīvo trimdā kopš 1994. gada, kad reliģiskie ekstrēmisti piespieda viņu pamest dzimteni viņas literārās darbības un sekulāro uzskatu dēļ.

1962. gadā Bangladešā dzimusī Taslima Nasrīna sāka rakstīt jau 13 gadu vecumā un popularitāti ieguva ar saviem pārliecinošajiem darbiem par sieviešu apspiešanu, kā arī nesatricināmo reliģijas kritiku — par spīti piespiedu trimdai un vairākām fatvām, ar ko pieprasīja viņas nāvi. Viņa ir godalgota rakstniece, kuras darbi ir tulkoti trīsdesmit valodās.

Viņa studēja medicīnu un strādāja par ginekoloģi Bangladešā. Pēc romāna *Lajja* publicēšanas 1993. gadā viņa saņēma islāma fundamentālistu kritiku un simptiem tūkstoši cilvēku izgāja ielās demonstrācijās, protestējot pret viņas grāmatām. Pēc divu mēnešu ilgas slēpšanās 1994. gada beigās viņai izdevās aizbēgt uz Zviedriju. Būdamā trimdā dzīvojoša sekulāra humāniste un cilvēktiesību aktiviste, viņa pameta ārstes profesiju un pievērsās rakstniecībai. Viņas uzskatu un ideju dēļ dažas no viņas grāmatām ir aizliegtas Bangladešā, un viņai ir aizliegts uzturēties Bengālijā. 2011. gadā viņai nācās pamest Rietumbengālijas provinci Indijas austrumdaļā, ko viņa sauc par savām otrajām mājām, jo Kolkatas garīdznieki bija izdevuši pret viņu vērstu fatvu.

Kad 1994. gadā viņai piešķīra Saharova balvu, viņa jau bija meklējusi patvērumu Eiropā, dzīvojot trimdā gan Francijā, gan Zviedrijā. Saņemot balvu, viņa uzrunā teica, ka nāk no vietas, kur sociālā spriedze un cilvēciskās grūtības ir neizturamas, un viņa kā rakstniece nevar pievērt acis, diendienā redzot ciešanas un badu.

T. Nasrīna iestājas pret ekstrēmismu visās reliģijās un ir sadarbojusies ar Eiropas Parlamentu un SBT vārda un ticības brīvības jautājumos, kā arī centusies panākt atbalstu sekulārajām kustībām Bangladešā, lai pretotos islāma fundamentālisma pieaugumam.

Kopā ar Saharova balvas saņēmējām Niritu Peledu-Elhananu un Salimu Gezali viņa ir publicējusi dokumentu, kurā aicina "ES vadītājus un pārstāvjus aktīvi un atklāti veicināt Palestīniešu pašpārvaldes pievienošanos Starptautiskajai krimināltiesai".

Pēc ekstrēmistu uzbrukuma izdevumam *Charlie Hebdo* 2015. gadā Parīzē viņa nāca klajā ar publisku aicinājumu par nepieciešamību reformēt un modernizēt islāmu. T. Nasrīna norādīja, ka "vārda brīvības principi vien nelīdzēs. Ir jāzina, kāda ideoloģija motivē teroristus un liek viņiem ķerties pie ieročiem. Ir svarīgi izbeigt bērnu ideoloģisko ietekmēšanu, ko īsteno, uzspiežot tiem neracionālu reliģisko pārliecību mājās vai tādās institūcijās kā madrasas vai mošejas." 2016. gada maijā viņa piedalījās Eiropas Parlamentā Briselē notikušajā konferencē "Lielāks Saharova balvas tikla atbalsts pasākumiem cilvēktiesību aizsardzības jomā".

OSLOBOĐENJE ir Bosnijas dienas laikraksts. Tā nosaukums nozīmē “Atbrīvošana”, kas bija dzīvības un nāves jautājums cilvēkiem, kuri 1992.–1996. gadā kara laikā bijušajā Dienvidslāvijā bija nonākuši aplenkumā Sarajevā. Šajā laikā laikrakstu izdevās izdot katru dienu, izņemot vienu reizi.

Oslobodenje strādāja bosnieši, Bosnijas serbi un Bosnijas horvāti. Kad sākās karš, neviens no viņiem nepameta darbu laikrakstā, lai arī viņi to būtu varējuši darīt. Viņi palika un cīnījās, lai saglabātu savas pilsētas un valsts vienotību un etnisko dažādību, atspēkojot Lielserbijas propagandas melīgos apgalvojumus, ka serbiem, horvātiem un musulmaņiem nav iespējams kopīgi dzīvot mierā.

Līdz kara beigām no 75 drošsirdīgajiem žurnālistiem, kuri katru dienu riskēja ar dzīvību, pieci tika nogalināti un 25 — ievainoti. Visi pārcieta personīgas traģēdijas, tostarp tuvinieku nāvi, un viņus dziļi satricināja ikdienā redzētā nogalināšana.

Oslobodenje biroji, kas atradās vienā no Sarajevas visbīstamākajām kaujas zonām, tika pārvērsti drupās. Darbinieki pārcēlās uz bumbu patversmēm, izmantojot par strāvas ģeneratoriem vecus “Lada” dzinējus un ceļā uz darbu katru dienu šķērsojot “Snaiperu aleju”, šāvējiem atrodoties tik tuvu, ka varēja dzirdēt viņus plāpājam un dziedam.

“Mūsu centieni bija vērsti pret nāvi un pret Bosnijas un Hercegovinas sadalīšanu vai pat svītrošanu no pasaules kartes,” sacīja viens no tā laika redaktoriem Zlatko Dizdarevičs.

Oslobodenje darbinieki padarīja savu ikdienas darbu par pretestības simbolu. Žurnālisti piegādāja laikrakstu, kad šoferi uzskatīja, ka tas ir pārāk bīstami, un, kad *Oslobodenje* 700 kiosku tīkls Bosnijā tika nodedzināts, ziņu lapas tika sagrieztas un sūtītas pa faksu, un tad salīmētas atpakaļ, lai laikrakstu varētu lasīt iedzīvotāji citās cietušajās pilsētās, piemēram, Mostarā.

Oslobodenje redaktoriem periodiskais izdevums *World Press Review* 1993. gadā piešķīra Gada redaktoru titulu par viņu “drosmi, izturību un uzticību žurnālistikas principiem”. Laikraksta darbinieki saņēma arī vairākas citas žurnālistikas balvas.

Laikrakstu 2006. gadā iegādājās pilsētas divi lielākie uzņēmumi, un tā tīmekļa vietnē ir teikts, ka, lai gan organizācija ir būtiski mainījusies, “apņēma ievērot brīvības un taisnīguma principus joprojām ir spēcīga”.

Redaktore Vildana Selimbegoviča ir pārstāvējusi *Oslobodenje* SBT konferencēs, tostarp konferencē, kas notika pavisam nesen 2016. gada maijā. Viņa bija viena no laikraksta darbiniecēm, kura guvusi neizdzēšamu pieredzi kara laikā un joprojām dara šo darbu ar degsmi.

ALI FERZAT © 1993

LAS MADRES DE PLAZA DE MAYO izveidoja argentīniešu mātes, kuras meklēja savus bērnus, kas pazuda bez vēsts Argentīnas “netīrā karā” (1976–1983), kad militārais režīms nolaupīja, spīdzināja un nogalināja tūkstošiem politisko pretinieku, atņēma ieslodzītajiem piedzimušos bērnus un izdzēsa jebkādas liecības par saviem upuriem.

Las Madres, kuru rindās galvenokārt bija apolitisks mājsaimnieces, uzdrīkstējās protestēt diktatūras varas apogejā, bet pēc režīma krišanas pieprasīja tiesāt militārās diktatūras amatpersonas, un simtiem amatpersonu arī ir sauktas pie atbildības. Šī kustība aizsākās 1977. gada 30. aprīlī, kad 14 mātes sarīkoja pirmo protestu Maija laukumā (*Plaza de Mayo*), pretī prezidenta pilij *Casa Rosada*. Viņām pavēlēja izklist, bet viņas nezaudēja drosmi un, sadevušās rokās pa pāriem, sāka lēni pastaigāties pa laukumu. Ik nedēļu protestam pievienojās arvien vairāk māšu, jo “pazuda” arvien vairāk kreisi noskaņoto aktivistu un cilvēku, kurus apsūdzēja sadarbībā ar viņiem.

Las Madres, kuru pazīšanas zīme bija baltas šalles un kuras pauda vēlēšanos atgūt savus pazudušos bērnus, turot rokās fotogrāfijas ar vārdiem, sāka piesaistīt uzmanību ārvalstīs, tāpēc režīms nogalināja trīs kustības dibinātājas, lai kustību *Las Madres* apklusinātu. 1977. gada decembrī Asukena Viljaflora de Vinsenti, Marija Ponsa de Bjanko un Estere Balestrino de Kareaga tika nolaupītas, spīdzinātas un pēc tam dzīvas izmestas no lielā augstumā lidojošas lidmašīnas. Citas kustības *Las Madres* dalībnieces tika piekautas un aizturētas, tomēr viņas turpināja savu miermīlīgo pretošanos. Kad masveida cilvēktiesību pārkāpumi, brūkoša ekonomika un zaudējums Folklendu karā 1983. gadā noveda pie militārā režīma krišanas, *Las Madres* pievērsās taisnīgas tiesas meklējumiem.

Las Madres de Plaza de Mayo 1986. gadā sašķēlās, izveidojot divas grupas, kurās darbojās kustības dibinātājas. Viena grupa pievērsās tiesību aktiem un pazdušo mirstīgo atlieku atgūšanai, bet otrā — asociācija — bija radikālāk noskaņota, politiski aktīvāka un atteicās atzīt bērnus par mirušiem, kamēr visi viņu nāvē vainojamie nav saukti pie atbildības.

Kad Eiropas Parlaments atzina *Las Madres de Plaza de Mayo* centienus, 1992. gadā piešķirot šai kustībai Saharova balvu, asociācija stingri iestājās pret lēmumu pārtraukt tiesāšanu par diktatūras laikā pastrādātajiem noziegumiem.

Hebe de Bonafini, ko 1979. gadā ievēlēja par *Las Madres* vadītāju pirms organizācijas šķelšanās un kas pašlaik vēl joprojām ir asociācijas vadītāja, pieņēma Saharova balvu organizācijas dalībnieču bērnu, “kuri bija pirmie brīvības cīnītāji”, vārdā. Piešķirto naudas prēmiju *Las Madres* izmantoja, lai finansētu dažādas sociālās iniciatīvas, tostarp *Las Madres de Plaza de Mayo* Tautas universitāti. H. de Bonafini piedalījās SBT dibināšanas konferencē 2008. gadā.

Las Madres joprojām ceturtdienās dodas gājienos *Plaza de Mayo*, un viņas pavada atbalstītāju pūļi, taču jautājumi par viņu pazdušo bērnu likteni joprojām ir neatbildēti.

1992

LAS MADRES
DE PLAZA
DE MAYO

ADEMS DEMAČI (*ADEM DEMAČI*) ir Kosovas neatkarības cīņas simbols. Daudzus gadus viņš ir bijis viens no valsts vadošajiem politiķiem, kā arī ilgu laiku (28 gadus) bijis politieslodzītais. Viņu vajāja par to, ka viņš kritizēja izturēšanos pret etniskajiem albāņiem un komunisma iekārtu Dienvidslāvijā diktatora Josipa Broza Tito valdīšanas laikā.

A. Demači piedzima Prištinā, Kosovā, 1936. gadā un kļuva par rakstnieku. Pirmos stāstus viņš publicēja, kad vēl mācījās vidusskolā. Viņš studēja literatūru, jurisprudenci un pedagoģiju un no 1953. līdz 1958. gadam publicēja apmēram 20 stāstus un romānu *The Snakes of Blood* ("Asins čūskas"), kurā apskatīja asinsatriebību tēmu Kosovā un Albānijā un kurš atnesa viņam popularitāti. A. Demači raksti bija arī iemesls, kāpēc 1958. gadā viņu pirmoreiz arestēja. Pēc tam, līdz pat 1990. gadam, A. Demači lielu daļu savas dzīves pavadīja cietumā, jo cīnījās par Kosovas albāņu pamattiesībām un atklāja skaudro patiesību par serbu apspiesto divu miljonu Kosovas albāņu dzīvi. Cilvēktiesību aizstāvības aktivistu aprindās viņš ir ieguvis atzīnību kā ieslodzītais pārliecības dēļ, un viņu dēvē par "Balkānu Mandelu". Pēc atbrīvošanas no cietuma A. Demači pārņēma Cilvēktiesību un brīvību aizstāvības padomes vadību.

Eiropas Parlaments 1991. gadā piešķīra A. Demači Saharova balvu par viņa principiālo pretošanos "autoritatīvam un neiecietīgam režīmam". A. Demači, pieņemot balvu kā cieņas apliecinājumu Kosovas tautai, norādīja, ka "vārda brīvība ir pirmais izšķirošais solis uz demokrātiju. Bez vārda brīvības nav dialoga, bez dialoga nevar nonākt pie patiesības, bez patiesības nav progresa."

A. Demači sāka savu politisko karjeru 1996. gadā, pievienojoties Kosovas Parlamentārajai partijai un kļūstot par tās priekšsēdētāju. A. Demači aicināja uz atklātiem protestiem pret Serbijas režīmu, apgalvojot, ka nevardarbīga rīcība nebūt nenozīmē pasivitāti. Viņš sāka pamanāmu, tomēr nevardarbīgu protesta kampaņu pret Serbijas režīmu, aicinot kosoviešus precīzi noteiktā laikā uz vienu minūti apstāties un nekustīgi stāvēt uz ielas. A. Demači kā Kosovas otrās lielākās partijas vadītājs atteicās kandidēt pret savu galveno sāncensi Ibrahimu Rugovu 1998. gadā plānotās vēlēšanās, uzskatot, ka nebūtu pareizi "spēlēt politiskās spēles" laikā, kad saasinājās konflikts ar Serbiju, kas apspieda pretestību Kosovā.

1998. gadā A. Demači pievienojās Kosovas Atbrīvošanas armijai (KAA) kā tās politiskais pārstāvis, jo bija nonācis līdz uzskatam, ka nevardarbīga pretošanās nav devusi gaidīto rezultātu — brīvību Kosovas iedzīvotājiem, kuriem, viņaprāt, bija tiesības pretoties smagajām represijām.

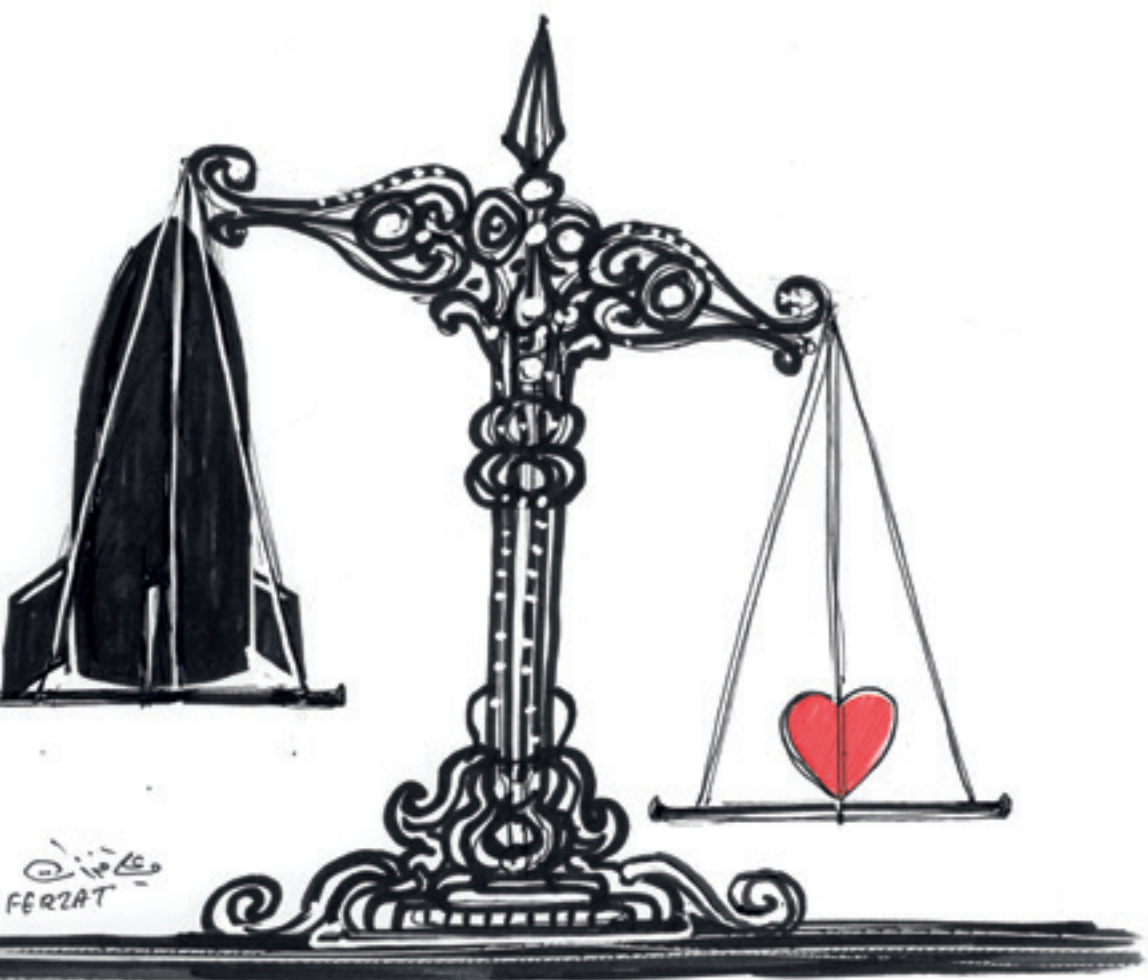
A. Demači pameta KAA 1999. gadā, iebilstot pret tās lēmumu piedalīties Rambuijē miera sarunās par konflikta izbeigšanu ar Serbiju. Viņš kritizēja piedāvāto vienošanos par to, ka tā negarantēs Kosovas neatkarību.

Pēc tam, kad 1999. gadā sarunās neizdevās panākt vienošanos un konflikts uzliesmoja no jauna, viņš palika Kosovā, kritizējot citus līderus, tostarp Rugovu, par to, ka viņi šādā vēsturiskā brīdī atstāja valsti. Pēc A. Demači

teiktā, Kosova kara laikā bijusi "lielākais cietums Eiropā". Viņu pašu serbu iestādes arestēja divreiz.

Pēc kara viņš visus spēkus veltīja etniskajam izlīgumam un bēgļu atgriešanās problēmai. Viņš kļuva par Savstarpējas sapratnes, iecietības un līdzaspastāvēšanas komitejas priekšsēdētāju. Šī komiteja pārstāvēja visas Kosovas etniskās grupas, jo "Kosova pieder visiem" un "mēs vēlamies brīvu, demokrātisku daudzniecību sabiedrību". Viņam joprojām ir ievērojama ietekme uz politiskajiem procesiem Kosovā, un 2015. gadā, atsākoties sarunām starp Prištinu un Belgradu, viņš iestājās par vēlēšanu sistēmas izmaiņām Kosovā.

A. Demači piedalījās SBT dibināšanas konferencē 2008. gadā.

AUNA SANA SŪ ČĪ (AUNG SAN SUU KYI) Saharova balvu ieguva 1990. gadā. Tādējādi tika godināta viņas cīņa, atbalstot demokrātiju Mjanmā/Birmā. Pēc 23 gadiem, 2013. gada 2. oktobrī, Auna Sana Sū Čī beidzot varēja personiski saņemt Saharova balvu par domas brīvību.

Ceremonijā Eiropas Parlamentā, uzrunājot ievēlētos 28 dalībvalstu pārstāvjus, ilggadējā politiešlodzītā emocionāli izteicās par nepieciešamību pēc demokrātijas vērtībām, uzsverot, ka Birmas pāreja uz tām vēl ir tālu no mērķa sasniegšanas. Viņa norādīja, ka konstitūcija nodrošina privilēģijas militārpersonām un ka šī situācija būtu jāmaina, lai garantētu Mjanmas/Birmas pilsoņu tiesības “dzīvot saskaņā ar savu sirdsapziņu” un “pašiem lemt savu likteni”. Viņa aicināja starptautisko sabiedrību turpināt atbalstu demokrātijas un cilvēktiesību attīstībai Birmā un pauda atzinību Eiropas Parlamentam par ilgstošo viņas darbības atbalstu.

Aunas Sanas tēvs bija Mjanmas/Birmas tautas varonis, kurš tika noslepkavots, kad viņa bija divus gadus veca, un viņas māte — ievērojama Mjanmas/Birmas diplomāte Hin Čī. 1988. gadā atgriezusies Birmā, lai koptu savu mirstošo māti, Auna Sana Sū Čī pieredzēja, kā tiek brutāli apspiesti protestētāji pret U Ne Vina militāro režīmu. Šie slaktiņi lika Aunai Sanaī, kuru nodēvēja par Lēdiju, uzsākt nevardarbīgu cīņu par demokrātiju un cilvēktiesībām. Viņas vadītā Nacionālā liga par demokrātiju 1990. gadā guva pārliecinošu uzvaru valsts vēlēšanās, taču militārā hunta ne vien liedza pārņemt varu, bet apspieda Nacionālās ligas par demokrātiju atbalstītājus, viņus arestējot un ar viņiem asiņaini izrēķinoties.

Pēc 1990. gada turpmākos divdesmit gadus Auna Sana Sū Čī pavadīja cietumā vai mājas arestā, un šajā laikā iestādes atteicās izsniegt viņas vīram vīzu, lai viņš varētu Aunu Sanu apciemot Mjanmā/Birmā, neskatoties uz to, ka viņam bija atklāts vēzis. Mjanmas/Birmas iestādes neņēma vērā starptautiskos lūgumus piešķirt viņam vīzu, lai šajos sarežģītajos apstākļos viņš varētu apmeklēt Sū Čī. Tā vietā Auna Sana Sū Čī tika mudināta pamest valsti. Viņa atteicās no šāda risinājuma, saprotot, ka vēlāk viņai nebūs ļauts atgriezties. Savu vīru viņa tā arī nesatika. Viņš nomira 1999. gadā. Kad 2010. gadā notika Mjanmas/Birmas pirmās vēlēšanas aizvadīto divdesmit gadu laikā, Lēdija joprojām atradās mājas arestā, tomēr sešas dienas vēlāk tika atbrīvota.

Sākoties demokrātiskām reformām valstī, Sū Čī balotējās parlamenta papildvēlēšanās 2012. gada aprīlī, kurās viņas partija ieguva 43 no 45 pieejamajām vietām, ļaujot viņai kļūt par parlamenta opozīcijas līderi. Kā opozīcijas līdere Auna Sana Sū Čī vēlējās panākt izmaiņas valsts konstitūcijā, lai viņa varētu kandidēt prezidenta vēlēšanās, ko viņai aizliedz norma, kas neļauj kandidēt personām, kurām ir ciešas saites ar citas valsts valstspiederīgo. Sū Čī dēli ir Lielbritānijas pilsoņi.

2015. gadā Nacionālā līga par demokrātiju vēlēšanās Mjanmā/Birmā saņēma vēlētāju balsu vairākumu. Tā kā konstitūcija liedza Aunai Sanai Sū Čī kļūt par prezidenti, 2016. gada martā viņas pienākumus pārņēma viņas ilggadējais līdzgaitnieks Thins Čžo, bet Sū Čī paziņoja, ka viņa "pārraudzīs prezidentu", un ieņēma ārlietu ministres amatu.

ALEKSANDRS DUBČEKS (*ALEXANDER DUBČEK*)

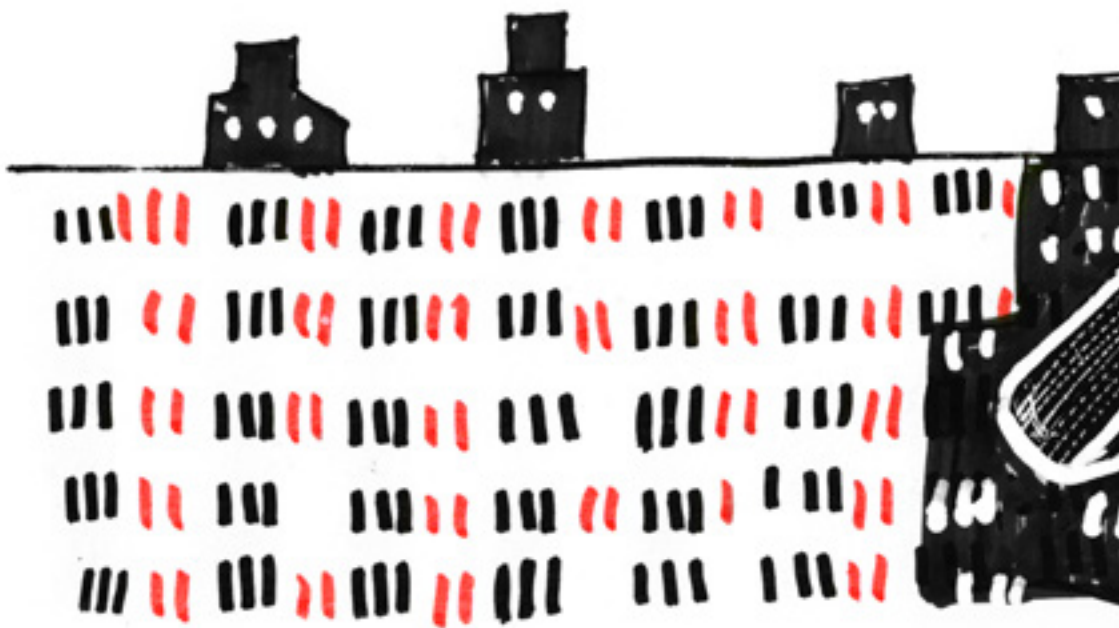
(1921–1992) bija Čehoslovākijas 1968. gada reformu kustības, kas pazīstama kā "Prāgas pavasaris", vadītājs.

Audzis cīnījās par sociālismu Padomju Savienībā ģimenē, viņš 1939. gadā slepeni iesaistījās Komunistiskajā partijā un pagrīdes pretošanās kustībā pret provācisko Slovēnijas valsti.

Kad 1968. gadā A. Dubčeks, būdams pārliecināts komunisti, kļuva par Čehoslovākijas Komunistiskās partijas jauno pirmo sekretāru, viņš centās liberalizēt komunistisko režīmu. Viņš sāka virkni reformu, piešķirot lielāku vārda brīvību presei, rehabilitējot Staļina laika "politiskās tīrīšanas" upurus, kā arī ierosinot reformas ekonomikā un Čehoslovākijas politiskās dzīves vispusīgu demokratizāciju. Tomēr viņa veiktās reformas raisīja bažas Maskavā, un viņa mērķi piešķirt sociālismam "cilvēcīgu seju" iznīcināja Varšavas pakta valstu tanki, kuri 1968. gada 21. augustā pārņēma kontroli Prāgā. VDK A. Dubčeku nolaupīja, aizveda uz Kremli un īslaicīgi aizturēja.

1970. gadā viņu apsūdzēja nodevībā, viņš zaudēja visus amatus un tika izslēgts no Čehoslovākijas Komunistiskās partijas. Piecpadsmit gadus viņš dzīvoja kā vienkāršs strādnieks un tikai 1988. gadā atsāka politisko darbību kā pilsoņtiesību aktivists.

Kad A. Dubčekam 1989. gada 22. novembrī tika piešķirta Saharova balva, viņš joprojām bija pilsonis, kuram liegtas cilvēktiesības^(*). Taču tikai dažas dienas vēlāk — 28. novembrī — tā dēvētā Samta revolūcija piespieda Čehoslovākijas Komunistisko partiju atteikties no varas.

^(*) 25 gadus pēc Saharova balvas: Eiropas Parlamenta atbalsts domas brīvībai. Arhīvu un dokumentācijas centrs, Eiropas Parlaments, CARDOC Vēstnesis Nr. 11, 2013. gada novembris, 55. lpp.

“Esmu pārliecināts, ka “brīvības elpa”, ko čehi un slovāki izbaudīja, kad viņu līderis bija A. Dubčeks, bija ievads miermīlīgajām revolūcijām, kas pašlaik notiek Austrumeiropā un pašā Čehoslovākijā,” vēstulē Eiropas Parlamentam 1989. gada 10. decembrī — tikai četras dienas pirms savas nāves — rakstīja A. Saharovs.

Pēc Čehoslovākijas revolūcijas 1989. gadā A. Dubčeks tika ievēlēts par Federālās sapulces priekšsēdētāju un šajā amatā bija no 1989. līdz 1992. gadam. Uzrunājot Eiropas Parlamentu 1990. gada janvārī Saharova balvas saņemšanas brīdī, A. Dubčeks norādīja, ka “pat visgūtākajos vēstures brīžos nācījas, kas veidoja manu valsti, nekad nepārstāja just, ka ir daļa no cilvēces lielās cīņas par brīvību” un ka no Prāgas pavasara līdz Samta revolūcijai “brīvības, suverenitātes un sociālā taisnīguma ideāli bija dzīvi”.

Aleksandrs Dubčeks gāja bojā autokatastrofā 1992. gada novembrī.

NELSONS ROLIHLAHLA MANDELA (*NELSON ROLIHLAHLA MANDELA*). “Nav svarīgi, ka esi dzīvojis. Svarīgi ir tas, kā tas ietekmējis citu cilvēku dzīvi,” reiz sacīja Nelsons Mandela.

Viņš nomira 2013. gada 5. decembrī savās mājās Johannesburgā 95 gadu vecumā. Viņa aiziešana visā pasaulē izraisīja sāpīgas, taču tā bija arī brīvībai, demokrātijai un vienlīdzībai veltītas dzīves svinēšana.

Eiropas Parlamenta Saharova balvu pirmoreiz piešķīra 1988. gadā — Nelsonam Mandelam vienlaikus ar padomju disidentu Anatoliju Marčenko. Tolaik N. Mandela atradās Dienvidāfrikas Republikas apartheīda režīma noteiktā mājās arestā. Šis režīms cīnās pret rasismu dēļ bija līcis viņam pavadīt ieslodzījumā 27 gadus.

Mandela bija aktīvs Āfrikas Nacionālā kongresa dalībnieks un Dienvidāfrikas pirmā melnādainiem cilvēkiem piederoša juridiskā uzņēmuma līdzdibinātājs. Šis uzņēmums pastiprināja savu darbību, apartheīda režīmam kļūstot aizvien represīvākam. Viņam 1964. gadā tika piespriests mūža ieslodzījums, no kura viņu atbrīvoja 1990. gadā, kad apartheīda režīms sāka zaudēt ietekmi starptautiskā un vietējā spiediena dēļ.

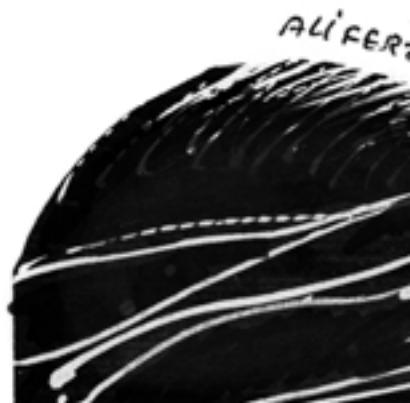
Īsi pēc savas atbrīvošanas N. Mandela Eiropas Parlamentā runāja par nepieciešamību rast taisnīgu un noturīgu risinājumu, lai pārveidotu Dienvidāfriku par “vienotu, demokrātisku un no rasisma brīvu valsti”. Jebkas necīgāks būtu “apvainojums visu to neskaitāmo patriotu piemiņai Dienvidāfrikā un visā pārējā reģionā, kuri upurējuši dzīvību, lai mēs šodien varētu pārliecinoši teikt, ka apartheīda sistēma drīz beigs pastāvēt”.

Pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados N. Mandela vadīja Dienvidāfrikas pāreju no apartheīda uz rases iekļaujošu demokrātiju. Ieņemot valsts prezidenta amatu 1994.–1999. gadā, viņš bija “patiesības un samierināšanas” procesa kā ceļa uz mieru priekšgalā.

Pēc viņa nāves 2013. gadā daudzi, tostarp SBT pārstāvji, izteica līdzjūtību, plaši godinot viņa piemiņu. “Šodien Dienvidāfrika zaudēja savu tēvu, bet pasaule — varoni. Es vēlos apliecināt cieņu vienam no izcilākajiem mūsu laika cilvēkiem. Šodien ir miris Nelsons Mandela, taču viņa mantojums dzīvos mūžīgi,” sacīja EP priekšsēdētājs un SBT līdzpriekšsēdētājs Martins Šulcs.

“Viņš lika mums visiem saprast, ka nevienu nedrīkst sodīt viņa ādas krāsas dēļ vai par to, kādos apstākļos cilvēks ir dzimis. Viņš lika mums saprast arī to, ka mēs varam mainīt pasauli, mainot attieksmi un priekšstatus,” sacīja Auna Sana Sū Čī.

“Nelsons Mandela dzīvoja neparastu — upurēšanās, cīņas par cieņas ievērošanu un politiska gēnija — dzīvi, panākot, ka miermīlīgā ceļā beidzas viens no mūsdienu lielākajiem ļaunumiem,” norādīja Kofi Annans.

1988

NELSONS
ROLIHLAHLA
MANDELA

ANATOLIJS MARČENKO (ANATOLI MARCHENKO)

— “viņa varonīgā dzīve un viņa darbs ir milzīgs ieguldījums demokrātijas, humānisma un taisnīguma attīstībā,” tā Andrejs Saharovs rakstīja Eiropas Parlamentam, ierosinot viņa kandidatūru balvas piešķiršanai. Anatolijs Marčenko (1938–1986) bija viens no Padomju Savienības zināmākajiem disidentiem. Viņš mira Čistopoles cietumā pēc trīs mēnešus ilga badastreika, cīnoties par to, lai Padomju Savienībā tiktu atbrīvoti visi pārliecības dēļ ieslodzītie. Anatolijs Marčenko nāves brīdī bija vien 48 gadus vecs, no kuriem vairāk nekā 20 gadus pavadījis cietumā un iekšējā trimdā. Pēc viņa nāves paustais starptautiskais protests beidzot mudināja Mihailu Gorbačovu, Komunistiskās partijas toreizējo ģenerālsekretāru, 1987. gadā dot atļauju vērienīgai politiski ieslodzīto atbrīvošanai.

Plašu atpazīstamību A. Marčenko ieguva ar 1966. gadā sarakstīto autobiogrāfiju “Mana liecība”, kurā viņš aprakstīja Padomju Savienības darba nometnēs un cietumā pavadīto laiku. Šī grāmata, ko pašrocīgi pavairoja pagrīdes disidenti un ko vēlāk izdeva rietumvalstīs, bija pirmā grāmata, kurā tika apspriestas nometnes un cietumi laikā pēc Staļina valdīšanas, parādot pasaulei realitāti, kurā Gulags nebija beidzies ar Staļina nāvi.

Pēc grāmatas publicēšanas A. Marčenko atkal nonāca cietumā par pretpadomju propagandu, taču pirms atkārtotas ieslodzīšanas viņš kļuva par atklātu disidentu, publiski nosodot politiski ieslodzīto uzturēšanās apstākļus cietumos. Atklātā vēstulē plašsaziņas līdzekļiem 1968. gada jūlijā viņš brīdināja, ka Padomju Savienība nepieļaus Prāgas pavasara turpināšanos. Šis pareģojums piepildījās augustā, kad Varšavas pakta valstu tanki iebruka Čehoslovākijā, un A. Marčenko atkal tika piespriests ieslodzījums cietumā un pēc tam izsūtījums trimdā.

Jo vairāk represijas pieņēmas spēkā, jo lielāka bija A. Marčenko griba rīkoties. Viņš kļuva par vienu no ietekmīgās Maskavas Helsinku grupas dibinātājiem — kopā ar Andreju Saharovu un šīs grupas pašreizējo vadītāju Ludmilu Aleksejevu. Maskavas Helsinku grupa tika dibināta 1976. gadā, lai uzraudzītu to, kā Padomju Savienībā tiek ievērotas 1975. gada Helsinku Nobeiguma akta cilvēktiesību klauzulas. Tas bija Konferences par drošību un sadarbību Eiropā pirmais akts un bija pieņemts nolūkā uzlabot attiecības starp komunistisko bloku un rietumvalstīm.

Pēdējoreiz viņš tika apcietināts un ieslodzīts 1980. gadā par savas pēdējās grāmatas “Dzīvot kā visiem” publicēšanu. Viņš nenodzīvoja līdz sava 15 gadu ieslodzījuma termiņa beigām. Par viņa nāvi cietumā netika veikta publiska izmeklēšana.

Eiropas Parlamenta Saharova balvu Anatolijam Marčenko piešķīra pēc nāves — 1988. gadā, kas bija balvas izveides gads. Viņa vārdā to saņēma viņa atraitne Larisa Bogoraza, kura arī ir aktīviste un ir nominēta Saharova balvai.

1988

ANATOLIJS
MARČENKO

Saskaņā ar jaunākajām sabiedriskās domas aptaujām Eiropas Savienības pilsoņi uzskata, ka cilvēktiesības ir vērtība, kas Eiropas Parlamentam būtu prioritāri jāaizstāv. Cilvēktiesības ir iekļautas ES Līgumos un Pamattiesību hartā, kā arī ES ārējo attiecību politikā, tostarp rīcības plānā cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2015.–2020. gadam. Attiecībās ar trešām valstīm Eiropas Savienībai ir jāveicina demokrātijas vērtības, tiesiskums, cilvēktiesību un pamatbrīvību universālums un nedalāmība, cilvēka cieņas ievērošana, līdztiesības un solidaritātes princips, kā arī ANO Statūtu un starptautisko tiesību principu ievērošana. Eiropas Parlamentam ir nozīmīga loma demokrātijas, vārda brīvības, godīgu vēlēšanu un vispārējo cilvēktiesību aizsardzībā un veicināšanā.

Eiropas Parlaments ne tikai piešķir ikgadējo Saharova balvu, bet arī atbalsta un aizstāv cilvēktiesības, pieņemot rezolūcijas par ārkārtas situācijām cilvēktiesību jomā, izdodot gada ziņojumu par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē un Eiropas Savienības politiku šajā jomā, iesaistoties parlamentārajā dialogā un diplomātiskajos sakaros ar trešo valstu parlamentiem un iestādēm, rīkojot uzklaušanās par cilvēktiesību jautājumiem savās komitejās, piedaloties vēlēšanu novērošanas misijās visā pasaulē, organizējot kopīgus pasākumus ar SBT, piešķirot Saharova balvu cilvēktiesību aizstāvjiem un rīkojot citus ar cilvēktiesību aizsardzību saistītus pasākumus sadarbībā ar dalībvalstu parlamentiem un pilsonisko sabiedrību.

Rezolūcijās par ārkārtas situācijām cilvēktiesību jomā, ko pieņem katrā plenārsēdē Strasbūrā, Eiropas Parlaments pievērš uzmanību cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē un pauž savu nostāju pret tiem. Parlaments arī atkārtoti savu vienbalsīgo nostāju pret spīdzināšanu un nāvessodu, par cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību, konfliktu novēršanu, sieviešu un bērnu tiesībām, minoritāšu, pamatiedzīvotāju un cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzību visā pasaulē. Eiropas Parlamenta rezolūcijas bieži ir pamats ES Ministru padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Ārējās darbības dienesta rīcībai, un dažkārt šādā veidā var nekavējoties ietekmēt attiecīgo valdību rīcību.

Eiropas Parlaments pārrauga ES ārējās attiecības, jo tā likumdošanas pilnvaras ļauj tam nesniegt piekrišanu nolīgumu noslēgšanai ar citām valstīm, ja tās nopietni pārkāpj cilvēktiesības un demokrātiskos principus. Parlaments uzstāj, ka ir stingri jāievēro cilvēktiesību klauzulas, ko regulāri iekļauj šādos nolīgumos. Parlaments 2011. gada aprīlī aicināja ES pārtraukt sarunas par ES un Sīrijas asociācijas nolīgumu, un tā paša gada septembrī ES sadarbības nolīgums ar Sīriju daļēji tika apturēts, "līdz Sīrijas varas iestādes būs pārtraukušas regulāros cilvēktiesību pārkāpumus".

Kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP), kā arī attīstības sadarbības politikas ietvaros ES tiesību akti paredz, ka ir jātiecas “izveidot un konsolidēt demokrātiju un tiesiskumu, un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu”. Šis mērķis ir nepārprotami iekļauts Līgumā, lielā mērā pateicoties Eiropas Parlamentam. Katru gadu Parlaments pieņem ziņojumu par Eiropas Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos gada ziņojumu Eiropas Parlamentam par ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas galvenajiem aspektiem un pamatvirzienu izvēli.

Cilvēktiesību apakškomiteja (*DROI*) ir galvenā struktūra, kas atbildīga par parlamentāro darbu ar cilvēktiesību jautājumiem. Tā ir forums, kurā EP deputāti, starptautiskie dalībnieki, eksperti un pilsoniskā sabiedrība ierosina un novērtē ES un starptautiska līmeņa pasākumus cilvēktiesību problēmu risināšanai. Lai rīkotu šādas diskusijas, *DROI* regulāri iesaistās citu EP komiteju darbā vai aicina tās iesaistīties *DROI* darbā. Tās ziņojumus un rezolūcijas pieņem Ārlietu komiteja. Arī Attīstības komiteja regulāri rīko diskusijas par cilvēktiesībām jaunattīstības valstīs, savukārt komiteju delegācijas apspriež cilvēktiesību jautājumus valstu apmeklējumu laikā.

Parlaments ir nostiprinājis arī savu lomu cilvēktiesību aizstāvībā, atbalstot parlamentāro demokrātiju un parlamentāro politisko dialogu, tā pastāvīgajām delegācijām rīkojot uzklaušanās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no ārpussavienības valstīm, un nosūtot *ad hoc* delegācijas cilvēktiesību stāvokļa novērtēšanai uz vietas. Galvenie Eiropas Parlamenta deputātu un trešo valstu parlamentu deputātu politiskā dialoga forumi ir ES un Āfrikas, Karību un Klusā okeāna valstu apvienotā parlamentārā asambleja, Savienības Vidusjūrai parlamentārā asambleja, Eiropas un Latīņamerikas Parlamentārā asambleja, proti, *Eurolat*, un *Euronest* parlamentārā asambleja ar Austrumeiropas partneriem.

Eiropas Parlaments jau ir izmantojis savas budžeta pilnvaras, lai ievērojami palielinātu līdzekļus demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanas programmām, turklāt tas panāca, ka tiek saglabāta Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta darbība, kas ir svarīgs finanšu un politisks instruments, ar ko atbalstīt pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjus, īpaši tos, kuru dzīvība ir apdraudēta.

Eiropas Parlaments papildus darbam cilvēktiesību jomā ir apņēmis atbalstīt brīvas un godīgas vēlēšanas valstīs ārpus Eiropas Savienības, jo vēlēšanām ir būtiska nozīme demokrātijas veidošanā, likumības nodrošināšanā un sabiedrības uzticības vairošanā iestādēm. EP deputāti regulāri vada ES vēlēšanu novērošanas misijas un piedalās tajās, lai nodrošinātu, ka tiek pilnībā ievērotas cilvēku tiesības izvēlēties savus priekšstāvjus.

ANDREJS SAHAROVS
UN JEĻENA BONNERE

DENISS
MUKVEGE

MALALA
JUSAFZAJA

NASRINA
SOTUDEHA

DŽAFARS
PANAHI

فقيه الثورة
حسين بن الفالح ناجي

ASMA
MAHFŪZA

AHMEDS
EL SENUSI

GILJERMO
FARINJASS

LUDMILA ALEKSEJEVA
"MEMORIĀLS"

SALIHS MAHMUDS
MOHAMEDS OSMANS

ALEKSANDRS
MILINKEVIČS

HAUVA
IBRAHIMA

ŽANNA ĻĪTVINA
BALTKRIEVIJAS ŽURNĀLISTU
SAVIENĪBA

KOFI
ANNANS

OSVALDO HOSE
PAIJA SARDINJASS

NURITA
PELEDA-ELHANANA

MONSINJORS
ZAKARIEŠS KAMVEŅU

FERNANDO SAVATERS

¡BASTA YA!

ŠANANA
GUŠMAO

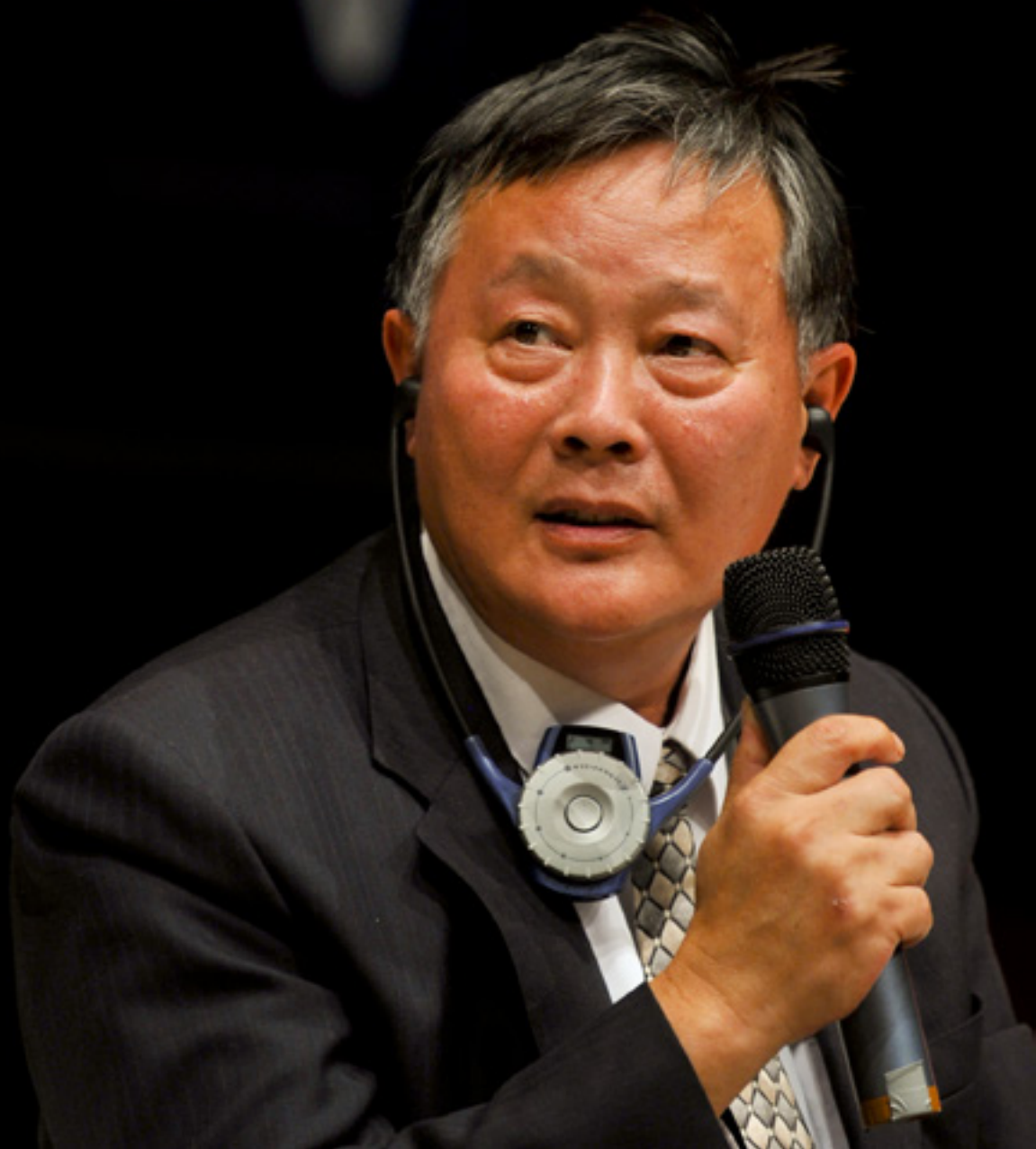
IBRAHIMS
RUGOVA

SALIMA
GEZALI

LAMENTO EUR

LEILA
ZANA

TASLIMA
NASRĪNA

GOVINA NA DRAMATIČNOM ISKUŠENJU

NE MRTVIH I RANJENIH NA NA MIROVNU POVORKU

U Mostaru na školu MUP-a na Vracama • Pucano na demonstrante u gradu • U Mostaru

● Napad terorista na školu MUP-a na Vracama ● Pucano na demonstrante u gradu ● U Mosta

...reporter «Oslobođenja» Danilo KRSTANOVIĆ zabilježio je dramatične trenutke oko Vibanje mosta u centru Sarajeva u kojima su nasrnuti teroristi (ne sliči de

006040

Nat

Na zabo
ralen de

Na zaht
rajevo da
stranaka do
te se javno
danas kaze
tali su se
sjedniti
Alija Izet
SDS Rad
sjednika
Bekić, ko
ne obila
Milutin
the post
rajevo
Nakon

žrtve

Prema podacima dobijenim u Hitnoj pomoći u Sarajevu, do 17.45 sati bilo je 16 mrtvih i više ranjenih. Među ranjenima je i najmanje dvoje djece, na koje su u ranim danima napadali teroristi.

se. Kod Vebunja mora se
je grupa građana na koje
je ponovo ocvrtao vatra. Po
je velikom grupu ljudi vratili
su se oni koji su već bili pred
Skupštinom, a među su prvo
praćali iznad glava. Ljudi su
posjedali na mostu, pjevali i
skandirali "Ubice, ubice. U
ovoj beznačajnoj pucavini u ge-
nerali narod popodneva su
dva mladića, jedna djevojka i
jedan stariji čovjek.

Rat je zahvatio bezmalo sve krajeve Bosne i Hercegovine, hercegovačko poluboko preuzimaju dio po dio građana, prelijeva i vitalnih obilježja, a političko rukovodstvo pokušava je blokirati, dio jedinice Armije i dalje ne predstavlja ništa. Prema vojna istraživanja i teško provjerljivi informacijama, napjeze je. Ipak, na Kupreskoj visoravni. U ovoj vojernim sukobima tzv. "dobrovoljnih snaga", Herata i Srba, upotrebljava se napjeze oruđe, a ima indicija za da se na ovom području dejstvovale i varduoboljovne jedinice Armije. Potmule democije udalje čuje se čak do Bugojna, i pored toga, niko još sarvim pouzdano ne zna prave razmjere i opsega katastrofe, a oni

nažalost, ponovo patiti te-
risti koji su blekirali Grbavicu
i, prema saopštenju iz stanice,
hitne pomoći, ima najmanje
dvije žrtve i 300 ranjenih
pacijenata između kojih je i de-
te djece.

U toku priprepodrova, inače, u Sarajevu je preopao pokolaj odlaavljanja saizanka lidera nacionalnih stranaka, jer na zakazano mjesto i u zakazano vrijeme nije došao lider SDS-a Radovan Karadžić. Obavijestili pokolaj saizanja ovakvog saizanka, ovaj put u organizaciji evropskih poslanika, do ranijih popodrova isti takođe nije do rezultata. U međuvremenu, novinari "Oslobodjenja" saizali su da je u stan Radovana Karadžića u Ulici Sajtjeva do-
 1992. godine, lino-

AUNA SANA
SŪ ĆĬ

ALEKSANDRS
DUBČEKS

NELSONS
ROLIHLAHLA MANDELA

ANATOLIJS
MARČENKO

Visu ilustrāciju autors ir 2011. gada Saharova balvas laureāts Ali Ferzats

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama portālā *Europa* **europa.eu**

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016. gads

Print ISBN 978-92-823-9586-8 doi:10.2861/26541 QA-02-16-695-LV-C

PDF ISBN 978-92-823-9603-2 doi:10.2861/85808 QA-02-16-695-LV-N

© Eiropas Savienība, 2016. gads

Fotoattēlu autori

Eiropas Savienība

Andrejs Saharovs © Yury Rost

Nadia Murad © Darko Vojinovic/AP

Lamiya Aji Bashar © Enric Vives-Rubio/PÚBLICO

Raifs Badāvi © Amnesty International

Denī Mukvege © Stichting Vluchteling

Razana Zaituneha © Razan Zaitouneh

Reportieri bez robežām © AFP / Jack Guez

Damas de Blanco © Javier Galeano/AP

Anatolijs Marčenko © Wojtek Laski / ISOPIX

Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Parlement Européen / Europees Parlement
Rue Wiertz / Wiertzstraat 60
1047 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
Tālr. +32 22842111

Parlement Européen
Plateau du Kirchberg
L-2929 Luxembourg
LUXEMBOURG
Tālr. +352 4300-1

Parlement Européen
1 Avenue du Président Robert Schuman
67070 Strasbourg Cedex
FRANCE
Tālr. +33 388174001

Plašāka informācija pieejama tīmekļa vietnēs

europarl.europa.eu

europarl.europa.eu/sakharov

■ Publikāciju birojs

